

МИЛОШ СТАНИЋ

ИНСТИТУТ
ЗА УПОРЕДНО
ПРАВО

МОНОГРАФИЈА
194

УВОД У ФУДБАЛСКО ПРАВО

Београд, 2023.

УВОД У ФУДБАЛСКО ПРАВО I

**ИНСТИТУТ ЗА УПОРЕДНО ПРАВО
МОНОГРАФИЈА 194**

Др Милош Станић

**УВОД
У ФУДБАЛСКО ПРАВО
I**

Београд, 2023. године

Др Милош Станић
УВОД У ФУДБАЛСКО ПРАВО I
Монографија 194

Издавач

Институт за упоредно право, Теразије 41, Београд

За издавача

Проф. др Владимир Чоловић, директор

Рецензенти

Проф. др Владимир Чоловић
редовни професор, научни саветник Института за упоредно право у Београду

Проф. др Младен Милошевић
редовни професор Факултета безбедности Универзитета у Београду

Проф. др Божидар Оташевић
ванредни професор Криминалистичко-полицјској универзитету

Проф. др Милош Станковић
ванредни професор Правној факултету Универзитета у Београду

Тираж

100

Техничка припрема

„Догма“ Београд

Штампа

ЈП „Службени гласник“

ISBN-978-86-82582-03-8

DOI 10.56461/M194_23MS

Монографија је настала као резултат научноистраживачког рада Института за упоредно право који финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије према Уговору о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2023. години (евиденциони број: 451-03-47/2023-01/200049 од 3. 2. 2023. године).

© Институт за упоредно право, 2023. Сва права задржана.

Ниједан део ове књиге не може бити репродукован, преснимаван или преношен било којим средством – електронским, механичким, копирањем, снимањем, или на било који други начин без претходне сагласности аутора и издавача.

САДРЖАЈ

1. Увод	7
2. Однос фудбала и Европске уније пре случаја Босман	8
2.1. Случај Босман	10
2.2. Период након предмета Босман	13
3. ФИФА- циљеви и структура	16
3.1. Сталне комисије ФИФА-е	22
3.2. Независне комисије ФИФА-е.....	22
3.3. Судска тела ФИФА-е.....	23
3.4. ФИФА- Процедурална правила Фудбалског суда	24
3.5. Суд за спортску арбитражу (CAS).....	29
4. УЕФА- циљеви и структура	33
4.1. Правосудни органи УЕФА	38
4.2. Савет за стратегију професионалног фудбала УЕФА-е	39
4.3. Комисије УЕФА-е.....	39
4.4. Буџет УЕФА-е, имовинска права било које врсте, права интелектуалне својине и аудио-визуелна права и права на пренос звука	40
4.5. УЕФА такмичења	41
4.6. УЕФА и Суд за спортску арбитражу (CAS).....	42
4.7. Панел за хитне случајеве УЕФА.....	43
4.8. Комисије и стручни панели УЕФА-е.....	43
4.9. Службена лица и инструктори	46
4.10. Комисија за управљање и усклађеност	46
4.11. Комисија за накнаде	47
5. УЕФА и дисциплина	48
5.1. Застарелост вођења дисциплинског поступка.....	50
5.2. Борба против расизма и дискриминације	50
5.3. Неспортско понашање играча и службених лица	50
5.4. Умањење или поштравање казне	51
5.5. Поврат	52
5.6. Суспензија дисциплинских мера	52
5.7. Губљење утакмице без борбе.....	52
5.8. Признавање казне на територији другог савеза	53
6. Дисциплински органи УЕФА	54
6.1. Дисциплински поступак.....	55
6.2. Жалбени поступак.....	57
6.3. Ступање на снагу дисциплинских мера.....	59
6.4. Застарелост	59
7. Проблем допинга	61

7.1. Историјат допинга у спорту	62
7.2. Допинг и међународно јавно право	64
7.3. Прописи ФИФА и УЕФА против допинга	67
7.4. Степен кривице	69
7.5. Саизвршилаштво, претње, удруживање	70
7.6. Искључење ради терапијске употребе (TUE)	70
8. Трансфери	76
8.1. Начелно о трансферима	76
8.2. Регистрација играча	77
8.3. Регистрациони период	78
8.4. Систем за упаривање трансфера (TMS)	80
8.5. Позајмица	80
8.6. Отпусна и откупна клаузула	82
8.7. Откупна клаузула у светлу Правилника ФИФА и националних прописа	84
8.8. Опште одредбе	85
8.9. Забрана власништва треће стране	86
8.10. Заштита материнства	87
8.11. Трансфер малолетника	88
8.12. Фудбалске академије	90
8.13. Пробни период	90
8.14. Накнада за обуку играча и механизам солидарности	91
8.15. Уговори са тренерима	94
8.16. Обавеза плаћања	96
9. Играње за репрезентацију	97
9.1. Проблематика промене држављанства и репрезентативни фудбал	98
9.2. О држављанству	100
9.3. Правила ФИФА о промени држављанства	102
9.4. Држављанство које даје право играчима да представљају више од једног савеза	103
9.5. Случај стицања новог држављанства	104
9.6. Могућност промене савеза	105
10. Уопштено о посредницима	107
10.1. Правила ФИФА-е о посредницима	108
11. Појам хулиганизма и његов историјат	113
11.1. Хулиганизам у савремено доба и правна борба против њега	115
11.2. Правилник УЕФА о безбедности и сигурности од 2019. године	118
INTRODUCTION TO FOOTBALL LAW I	129
ЛИТЕРАТУРА НА СРПСКОМ И НА ЈЕЗИЦИМА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ	131
ЛИТЕРАТУРА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ	135

1. УВОД

Данас, на почетку треће деценије XXI века, неспорно је да фудбал, представља, не само спорт, односно спортску грану, већ и значајну привредну делатност која доноси огромне приходе фудбалским клубовима, медијским кућама, произвођачима спортске опреме и сувенира, те самим државама.¹ Фудбал је прихваћен у целом свету, и садржи многе компоненте како у психофизичкој, тако и социјалној области,² која буди емоције како код учесника, тако и код гледалаца. Данас је неспорно да је то спорт са најмасовнијим бројем професионалаца који се њиме баве, те и рекреативаца са глобалном популарношћу и највећом заступљеношћу у различитим медијима.³ На тај начин, фудбал је постао и друштвени феномен који је најупечатљивији симбол данашње глобализације, доприносом нових информацио-них технологија.⁴ Фудбал је, не само индустрија, већ и средство промоције једне земље у свету. Имајући ту љубав према спорту, а посебно фудбалу, коју ми је усадио покојни отац, као аутор ове књиге, између осталог, желео сам да том спорту пружим свој допринос. Наиме, био сам свестан да то нећу моћи да урадим као играч или тренер, јер сам се определио за другачији животни позив. Ипак, желео сам да повежем свој позив и своју страст. Тако сам дошао на мисао да пробам да развијам, не спортско, већ фудбалско право, као његову подграну, у нашој земљи. Сматрам да је помоћ правника неопходна фудбалским посленицима да би се омогућило стварање одговарајућег правног оквира фудбалског спорта у Србији, а како би се поспешило даљи развитак фудбала код нас. У том смислу, биће ми драго, како то обично бива у науци, да пружим инспирацију и даљи подстрек колегиницама и колегама да се заједно са мном или након мог професионалног и животног пута и даље баве овом изазовном проблематиком, не дозвољавајући да се једном упаљена бакља фудбалског права угаси. Поред тога, води ме и један сан. Маштам да једнога дана Србија освоји велики трофеј у репрезентативном фудбалу. Био бих препоносан када помислим да је можда и писање ове књиге, допринело мало, остварењу тог узвишеног циља.

¹ Д. Шупут, Систем фудбалских прописа, *Српски фудбал – Упоредноправни изазови и њерсијективе*, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Институт за упоредно право, Београд, 2021., 123; М. Станић, Спорт(исти) и осигурање, *Одговорност за ишјетју, накнада ишјетје и осигурање: шемајски зборник радова међународној значаја*, Интермекс, Институт за упоредно право, Београд, 2017.

² П. Опавски, Фудбалски спорт за трећи миленијум, *Српски фудбал – сшање и њерсијективе*, Институт за упоредно право, Фудбалски савез Београда, Београд, 2016, 139.

³ Д. Шупут, Примена прописа Републике Србије као отежавајући фактор у процесу модернизације српског фудбала, *Српски фудбал – сшање и њерсијективе*, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Институт за упоредно право, Фудбалски савез Београда, Београд 2016, 31.

⁴ Ј. Ћирић, Фудбал као огледало друштва, *Српски фудбал – сшање и њерсијективе*, Институт за упоредно право, Фудбалски савез Београда, Београд 2016., 109; М. Станић, Кључне тачке односа комуни-тарног права и фудбала, *Српски фудбал – Упоредноправни изазови и њерсијективе*, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Институт за упоредно право, Београд, 2021, 100

2. ОДНОС ФУДБАЛА И ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРЕ СЛУЧАЈА БОСМАН⁵

Мишљења о правној природи Европске уније нису једнозначна у теорији и има их неколико. Према првом становишту, оснивачки уговори су по начину настанка и њиховом правном дејству класични међународни уговори,⁶ те је реч о класичној међународној организацији у смислу међународног јавног права. Она, још увек није, држава,⁷ без обзира на постојање начела супрематије права Уније у односу на права држава чланица.⁸ Друго, Европски суд правде истиче у својој судској пракси да, иако су заједнице основане међународним уговором и стога произилазе из међународног јавног права, оне се не могу сматрати типичним међународним организацијама.⁹ Постоји и гледиште, које уважава заједничке карактеристике Уније са федералним структурама, али које и истиче да она не функционише баш као класична федерална држава.¹⁰ Даље од тог иде становиште да је Европска унија једна суверена федерална држава, у којој су државе чланице фактички, иако можда не и правно услед различитих правних тумачења, изгубиле своју државност.¹¹ Такође, предлаже се да се Унија дефинише као конфедерација.¹² На крају, у делу теорије се тражи компромис, па се Унија схвата као мешовита структура која превазилази дефиницију традиционалне међународне организације, те која садржи карактеристике федерације и конфедерације.¹³

Фудбал је „више“ од спорта, постао у деценијама иза нас, поставши практично практично културни образац, начин живљења, страст, као и посао милиона. Међутим, поред тог аспекта ширег друштвеног значаја,

⁵ О делу 2 видети и у Ј. Ђеранић Перишић, Спорт у Европској унији-на раскршћу надлежности-импликације примене члана 165, *Српски фудбал-ујоредноправни изазови и перспејктиве II*, (ур. Милош Станић, Дејан Шупут), Институт за упоредно право, Београд, 2022; М. Станић, Кључне тачке односа комунитарног права и фудбала, *Српски фудбал – Ујоредноправни изазови и перспејктиве*, Институт за упоредно право, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Београд, 2021; М. Станић, Ј. Рајић Ђалић, Право Европске уније и фудбал, *Српски фудбал-ујоредноправни изазови и перспејктиве II*, (ур. Милош Станић, Дејан Шупут), Институт за упоредно право, Београд, 2022.

⁶ С. Нешковић, „Национални субјекти међународних односа и ограничени суверенитет“, *Економија: теорија и пракса* 2/2019, 84.

⁷ А. Dyevre, European Integration and National Courts: Defending Sovereignty under Institutional Constraints?, 3, доступно на: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.952.94&rep=rep1&type=pdf>, приступ 25.07.2023.

⁸ О. Hamulák, *National sovereignty in the European Union: View from the Czech perspective*, Springer, 2016, 23.

⁹ О. Hamulák, 15; В. de Witte, „The European Union as an international legal experiment“, у: *The Worlds of European Constitutionalism* (ed. De Búrca, J.H.H Weiler), Cambridge University Press, Cambridge 2012, 4838-39.

¹⁰ А. Dyevre, 3.

¹¹ В. Павићевић, В. Џамић, „Концепт суверености: развој и савремена тумачења“, *Међународна полиишка*, 1145/2012, 105.

¹² В. de Witte, 50.

¹³ О. Hamulák, 8.

фудбал, а нарочито европски се промакнуо у изузетно вредну привредну грану. Управо је оваква тенденција и условила стварање правног односа између фудбала као спорта и фудбалских организација и Европске уније.¹⁴ Другим речима, једна таква економска делатност није могла остати „испод радара“ права Европске уније, комунитарног права.

На почетку, ваљало би да се нагласи да разлози због којих је спорт уопште, па и фудбал постао део комунитарног права нису само економске природе, већ и социолошке и културолошке, те су правила која се односе на спорт и фудбал заправо уједињујућа за оваква два погледа, онај економски и онај шири друштвени.¹⁵ Без сумње, спорт, а посебно у оквиру њега фудбал, „најважнија споредна ствар на свету“ је феномен чији је друштвени, економски и културни значај препознат у свим европским земљама, те кога европске институције сматрају једном од централних вредности европских друштава. Ступањем на снагу Лисабонског уговора 1. децембра 2009. године, по први пут, Европска унија је стекла надлежност у области спорта и препознала је његову специфичност.¹⁶

У сваком случају, то не значи да су се органи Европске уније за спорт, па и за фудбал почели интересовати тек негде око 2009. године, јер је још и много пре тога раст јединственог тржишта Уније заснован на основним економским слободама Римског споразума био централни покретач интернационализације спортског права. У том смислу су биле значајне пресуде Европског суда правде у случају Валраве, 36/74, Дона 13/76, Хејленс 222/86, те најважнијем предмету за фудбал *Bosman* C415/93. Сви ови предмети показују тенденцију растућег односа и заинтересованости Европске уније за спорт у целини.¹⁷ Логично, Суд је први био позван да реагује ради решавања спорних питања и односа, те је на неки начин „утабао“ пут каснијим нормативним променама.

Пракса Европског суда правде је, по мишљењу многих савремених критичара комерцијализације спорта, била проблематична, јер је спорт посматрао једино кроз „изобличавајућу призму“ закона тржишта.¹⁸ Међутим, мора се разумети и схватање Суда, јер се спорт развијао брзо и било је све више кршења људских права, а сама примена норми које су регулисале спорт, које су стварале надлежне спортске организације, развијала се на негативан начин. У том смислу, морао је да реагује Суд, те је спорт повезао са економском делатношћу, како би омогућио судовима да примењују норме комунитарног права на спорт увек када је случај који је изнет пред суд повезан са привредном делатношћу.¹⁹

¹⁴ R. Parrish, *Sports law and policy in the European Union*, Manchester University Press, Manchester, 2003, 9.

¹⁵ R. Parrish, The birth of European Union sports law, *Entertainment Law*, 2/2003, 20.

¹⁶ W. Gasparini, Un sport européen?, *Savoir/agir*, 1/2011, 49.

¹⁷ R. Parrish, 22

¹⁸ Д. Шупут, Настајање спортског права Европске уније, *Сџрани ѓравни живои* 2/2015, 100.

¹⁹ М. Север, *Правни оквир ѓрансфера ѓрофесионалних сѓорѓисѓа*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитет у Београду, 2016., 337

Управо је у предмету *Walrave* Европски суд правде потврдио да се комунитарно право не примењује на правила која су део „чисто спортског интереса“ будући да она заправо немају ништа са привредним активностима из оснивачких Уговора, који, како је поменуто, нису регулисали спорт, али су у пракси бројна подручја надлежности Заједнице, односно Уније имала непосредан утицај на спорт, пре свега на његове економске аспекте, попут, примера ради, одредбе о слободном кретању радника.²⁰ У суштини, Европски суд правде је предвидео да се спорт подводи под одредбе комунитарног права једино у случају када се спортске активности и делатности обављају као привредне (комерцијалне) активности.²¹ Разуме се, то важи и за фудбал.

Дакле, Споразум о оснивању Европске економске заједнице у Риму из 1957. године, те Уговор о Европској унији потписан у Маастрихту 1992. године не садрже одредбе којима би биле уговорене посебне надлежности Заједнице, односно Уније у области спорта. Ипак, то не значи одсуство интереса за материју спорта и у нормативном смислу, јер су каснији документи уважили спорт као делатност од интереса за Унију и њене грађане. У складу са тим је Европска унија са жељом да омогући дијалог између ње и заступника спортских организација, још 1991. године формирала Европски спортски форум, чије седнице се одржавају једанпут годишње под покровитељством Европске комисије. Такође, Комитет министара је 24. септембра 1992. године усвојио Европску повељу о спорту где је и врло лепо уочена потреба за сарадњом између држава, спортских организација и појединаца.²² То су све били весници нових времена, а истински преокрет за европски фудбал се збио након фамозног предмета Босман. Пре одлуке у том предмету је УЕФА углавном игнорисала Европску унију,²³ фудбал је изгледао другачије, Европа и свет су изгледали другачије. Практично случај Босман је за фудбал донео такве „тектонске“ промене, да се у смислу фудбала као игре може упоредити са падом Берлинског зида у геополитичком смислу.

2.1. Случај Босман²⁴

Све у свему, после више од двадесет година различитих односа и прилагођавања Уније и УЕФА-е, одлуком у предмету Босман 1995. године отворена је нова ера европског и светског фудбала. Практично, транспонована су правила економског либерализма у спорт, убачена је логика тржи-

²⁰ А. Бачић, П. Бачић, Лисабонски уговор и нови старт еуропског спортског права, *Зборник радова Правног факултета у Сплиту*, 4/2011, 683.

²¹ Д. Шупут, Настајање спортског права Европске уније, 103-104; В. García, UEFA and the European Union: From Confrontation to Cooperation, *Journal of Contemporary European Research* 3/2007, 217.

²² М. Север, 324.

²³ В. García, 217.

²⁴ Опис предмета Босман преузет из Д. Шупут, Настајање спортског права Европске уније, 109-111.

шта, а фудбал тада постаје економска активност као и свака друга, вођена слободном трговином.²⁵

Реч је о спору Белгијске краљевске уније фудбалских клубова (URBSFA) и других против Жан-Марк Босмана. Наиме, Жан-Марк Босман био је професионални фудбалер, белгијски држављанин, који је играо фудбал у фудбалском клубу из Лијежа. Када му је истицао уговор, добио је понуду клуба за који је играо да продужи уговор, али уз услов да му зарада буде умањена за 40% у односу на ону коју је остваривао по основу уговора који је истицао. Пошто није желео да потпише такав уговор, уписан је на трансфер листу. Правила Белгијске краљевске уније фудбалских клубова предвиђала су да је клуб који преузима играча дужан да плати накнаду последњем клубу за који је играч наступао. Када је хтео да пређе у француски клуб, белгијски клуб је одбио да пошаље сертификат о трансферу пошто Французи нису желели да плате накнаду и француска страна се повукла из преговора о трансферу. Апелациони суд из Лијежа, на основу члана 177. Уговора о Европској економској заједници, обратио се Европском суду правде за тумачење чланова 48, 85. и 86. Уговора. Европски суд правде је тада резонувао и образлагао да се фудбал игра у организованим клубовима који су чланови једног националног савеза, а да је у земљама Уније једини изузетак Уједињено краљевство, где постоји више, тј. четири савеза (национални савези Енглеске, Велса, Шкотске и Северне Ирске). Даље, национални савези чланови су Међународне федерације фудбалских савеза (ФИФА), организације која је основана и која ради у складу са прописима швајцарског права, а бави се организовањем фудбала и фудбалских такмичења на светском нивоу. ФИФА је подељена на конфедерације по континентима, и за територију Европе надлежна је УЕФА, која такође ради у складу са одредбама швајцарских прописа. УЕФА има чланове, међу којима, разуме се, су и они чланови из држава чланица Уније. У складу са статутом УЕФА-е, сви чланови морају да прилагоде своје статуте са правилницима и одлукама УЕФА-е. Свака фудбалска утакмица организована под покровитељством националног савеза мора бити играна између два клуба који су чланови тог (националног) савеза. Тим сваког клуба састоји се од играча који су регистровани у националном савезу да играју за одговарајући клуб. Сваки професионални фудбалер мора бити регистрован у националном савезу као садашњи или бивши играч одређеног клуба. Имајући све претходно наведено у виду, Европски суд правде је, одлучујући о питањима Суда из Лијежа донео одлуку да члан 48. Уговора о Европској економској заједници забрањује примену правила спортских савеза по којима професионални фудбалер, који је држављанин једне државе чланице, не може, по истеку уговора са клубом бити запослен у другом клубу, у другој држави чланице, осим ако будући клуб не плати бившем клубу накнаду за трансфер, тренирање и развој. Члан 48. искључује примену правила националних и

²⁵ W. Gasparini, 56.

међународних спортских савеза у складу са којима у такмичарским утакмицама које они организују, фудбалски клубови могу укључити само ограничени број професионалних играча који су држављани друге државе чланице Уније. У том случају, Суд је дошао до закључка да држављани земаља чланица Уније имају право које им директно произлази из Уговора да напусте земљу порекла, уђу на територију друге државе чланице и настане се из економских разлога у другој држави и у њој се баве делатношћу којом желе, укључујући и фудбал. У случају Босман поново се дошло до закључка да је професионални фудбал економска активност, а самим тим и предмет регулација комунитарног права. Неопходно је напоменути да је у случајевима Валраве, Дона и Босман, Европски суд прихватио један изузетак од принципа примене слободе кретања спортиста као радне снаге, али из разлога који нису економске природе. Тај изузетак односи се на састав националних репрезентација и тада су ограничења слободе кретања радне снаге дозвољена, а како се не би губио смисао спортских такмичења која се одигравају између националних репрезентација. Све у свему, одлуком у предмету Босман се признаје да се, са изузетком међународних такмичења између националних тимова, правила комунитарног права против дискриминације и слободе кретања примењују на фудбалски спорт. Квоте за држављанство су, према схватању Суда, неприхватљива дискриминација, која тежи да смањи број послова доступних недржављанима и на тај начин ограничава слободу кретања у смислу члана 39. Уговора. Накнаде за трансфер, иако нису ограничење засновано на националности, ипак утичу на слободу кретања радника између држава чланица тако што представљају значајну препреку на путу таквог кретања и спречавају приступ запошљавању.²⁶

Након одлуке Европског суда правде, преовладало је незадовољство у европској кући фудбала и УЕФА је сматрала да се нашла на удару европских институција, посебно Европског суда правде и Комисије. У суштини, ствари нису биле толико једнозначне, пошто су институције Уније деловале у складу са својим надлежностима и одредбама о слободи кретања и политици конкуренције у оквиру правног оквира комунитарног права.²⁷ Из тог разлога, УЕФА је првобитно реаговала игнорисањем одлуке у предмету Босман.²⁸ Она је одбијала, скоро годину дана након одлуке, да укине своју квоту 3+2, уз образложење да је она заснована на „центлменском споразуму“ између УЕФА и Европске комисије, те да Европска комисија никада неће спровести ту одлуку. Но, након што је Комисија одговорила претњом санкцијама и високим казнама уколико не буде укинута, УЕФА је невољно поступила у складу са тим.²⁹

²⁶ L. V. Briggs, *UEFA v. The European Community: Attempts of the governing body of European soccer to circumvent EU Freedom of Movement and Antidiscrimination Labor Law*, *Chicago Journal of International Law*, 1/2005, 447.

²⁷ B. García, 217.

²⁸ L. V. Briggs, 447.

²⁹ *Ibid.*, 448

Ипак, са протоком времена је конфронтацијски став УЕФА према Унији замењен позитивнијим, прагматичнијим приступом, полако прихватајући и улогу Уније у погледу регулисања европског фудбала. Практично, она је и морала да прихвати регулаторна овлашћења Европског суда правде и Комисије, практично не имавши другу опцију осим да усклади своје прописе са европским правом.³⁰ Касније, фудбалске власти које су до тог периода, традиционално биле непријатељски расположене према било каквој спољној регулативи, ангажовале су се у другом смеру, те су са Унијом почеле да сарађују и договарају се поводом ширих политика које се тичу фудбала.³¹

2.2. Период након предмета Босман

Посебно након одлуке Босман, а као последица наглог развоја спорта, посебно фудбала и то на професионалном нивоу, те значајног места које заузимају у друштву, органи Уније су демонстрирали праву вољу да изграде одговарајући правни оквир који се тиче спорта, па самим тим и фудбала. У складу са тим, оваква накана је добила коначне обресе у јуну 1997. године на самиту Европске уније у Амстердаму где су се шефови држава и влада сложили око заједничке Декларације о спорту.³² У оквиру ње се истиче да „конференција наглашава социјални значај спорта, а нарочито улогу коју има у стварању идентитета и повезивања људи. У том смислу, Конференција позива сва тела Европске уније да слушају спортске асоцијације када се ради о важним питањима која утичу на спорт.“³³ Упркос снази подршке, у Амстердаму је одлучено само да се Амстердамском уговору приложи необавезујућа декларација о спорту која је позвала институције Уније да препознају друштвени значај спорта, што је донекле разочарало оне који су желели да спорт постане део правно обавезујућег акта,³⁴ јер је реч о једном у низу прилога уз Уговор, а прилог који се односи на спорт има само три реченице. Тако се, ипак, чини само на први поглед, јер Декларацијом као „својеврсном политичком изјавом, препознат је и уважен значај спорта за ЕУ и њене грађане, истакнуте су друштвене вредности спорта као људске делатности и наглашена је улога коју спорт има у зближавању људи. али је и поред тога његов значај за статус спорта као људске делатности у оквиру ЕУ имао велику важност. Декларација је спорту отворила врата ЕУ, њених органа и аката и створила је основ за касније веће интересовање институција ЕУ за

³⁰ B. García, 217.

³¹ *Ibid.*, 202.

³² P. Ducrey et al., UEFA and football governance: a new model, *Centre International d'Etude du Sport*, 2003, 32, доступно на https://www.researchgate.net/profile/Kevin-Talleg-Marston/publication/323663265_UEFA_and_Football_Governance_-_A_new_model/links/5aa2a61f0f7e9badd9a665e9/UEFA-and-Football-Governance-A-new-model.pdf, pristup 25.07.2023.

³³ M. Север, 326.

³⁴ R. Parrish, *Sports law and policy in the European Union*, 15.

спорт“.³⁵ Другим речима, то је био први, можда мали, али свакако значајан корак без којег не би могли да буду учињени они важнији, који су следили.

Након извештаја Европске комисије из 1999. године, Европски савет је у децембру 2000. године одржао састанак у Ници, који је за спорт, самим тим и за фудбал, био од великог значаја. Као Анекс IV усвојена је Декларација о специфичним карактеристикама спорта и његове социјалне улоге у Европи, у складу са којом посебна пажња треба да буде посвећена имплементирању заједничких интереса.³⁶ Крајем 2004. године шефови држава и влада чланица Европске уније договорили су и потписали Устав за Европу. У текст тог документа унета је и одредба о спорту како би се Унији осигурала правна основа којом би се државе чланице подупирале у афирмацији различитих социјалних, образовних и културних аспеката спорта. Устав за Европу је заправо показао промену курса до које је дошло након састанка у Ници, када је наглашено да „Заједница мора у свом деловању према различитим одредбама Устава узимати у обзир социјалне, образовне и културне функције које су у спорту инхерентне те их учинити посебнима ради поштовања и развоја етичког кодекса и солидарности који су од суштинског значаја за очување његове социјалне улоге“.³⁷

На крају, уследио је и дуго очекивани корак, те је Европска комисија јула 2007. године објавила извештај за који је истакла да се ради о документу у којем се Комисија по први пут посветила питањима везаним за спорт на један свеобухватан начин, разматрајући три, можда кључна питања, која су у вези са спортом: социјалну улогу спорта, економску димензију спорта и организацију спорта.³⁸ Овај документ је значајан, јер је представљао својеврсни увод у уврштавање одредби о спорту у Лисабонски споразум,³⁹ који је потписан 2007. године представљајући значајан искорак у погледу улоге спорта, па и фудбала, у оквирима Европске уније.⁴⁰ Лисабонски споразум је први обавезујући правни акт Европске уније који у себи садржи и одредбе о спорту, што је био један од историјских тренутака, не само за Унију, јер је његовим усвајањем извршен огроман утицај на спорт у целом свету.⁴¹ Посебну важност има чињеница да је Уговором из Лисабона предвиђено да ће Европски парламент и Европски савет, како би се допринело остваривању претходно набројаних циљева Европске уније у области спорта, доносити одговарајуће препоруке и подстицајне мере.⁴²

Може се у том смислу сублимирати, те закључити да „сви до сада описани правни и политички документи Уније који се односе на спорт, могу

³⁵ М. Север, 324.

³⁶ *Ibid.*, 330.

³⁷ А. Бачић, П. Бачић, 685.

³⁸ М. Север, 332.

³⁹ М. Север, 336.

⁴⁰ А. Бачић, П. Бачић, 686.

⁴¹ М. Север, 337.

⁴² Д. Шупут, Настајање спортског права Европске уније, 103-104.

се сматрати изворима спортског права Уније, иако они не представљају конвенције које на директан и детаљан начин уређују поједина питања од значаја за спорт, а како то на пример чине конвенције Савета Европе које уређују област борбе против допинга у спорту, или материју борбе против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама. По својој правној природи, претходно наведени акти Уније, више подсећају на сасвим другачији корпус међународних извора права у области спорта – политичке декларације и резолуције донете од међудржавних организација. Реч је о појединим међународним споразумима политичке природе, који нису међународни уговори у правом смислу речи, већ се појављују у форми одлуке неке међународне организације. Такви споразуми донети у форми одлуке, садрже правне норме без правних санкција, а у науци савременог међународног права називају се меко право (*soft law*). Њихова правна обавезност извире из овлашћења органа који их доноси, а који је статутом међународне организације овлашћен да усвоји препоруке и резолуције“.⁴³

⁴³ *Ibid.*

3. ФИФА- ЦИЉЕВИ И СТРУКТУРА

Циљеви ФИФА, као кровне, светске фудбалске организације су стално унапређење фудбалске игре, њена глобална промоција, организовање сопствених међународних такмичења, доношење аката којима се уређује фудбалска игра и сродна питања, те гарантује њихово спровођење, уз промовисање интегритета, етике и фер-плеја,⁴⁴ поштовање и промовисање свих међународно признатих људских права,⁴⁵ уз одсуство било какве дискриминације, по било којем основу и присуство неутралности у питањима политике и вере,⁴⁶ те промовисање пријатељских односа.⁴⁷

Структура органа ФИФА је таква да је Конгрес врховно и законодавно тело, Извршни одбор (даље Одбор), извршни, стратешки и надзорни орган. Генерални секретаријат (даље Секретаријат) је извршни, оперативни и управни орган, док сталне и *ad hoc* комисије саветују и помажу рад Одбора и Секретаријата. Независне комисије Фудбалског суда обављају своје дужности у складу са Статутом и важећим прописима ФИФА-е, док независни ревизори обављају све ревизије ФИФА-иних рачуна и финансијских извештаја у складу са швајцарским правом.⁴⁸

Чланом ФИФА-е се постаје одлуком Конгреса на предлог Извршног одбора.⁴⁹ Препоручује се да савези укључе све релевантне фудбалске актере у своје структуре, а у свакој земљи може да буде признат само један фудбалски савез. Уз захтев за чланство се прилаже важећи статут савеза, који мора да садржи одредбе којима се потврђује безусловно поштовање Статута, те других правних аката ФИФА-е и релевантних конфедерација, као и важећа правила фудбалске игре, уз одредбу којом се признаје надлежност Суда за спорску арбитражу (CAS). Савез територије која није стекла независност може поднети молбу за пријем у чланство, али само уз сагласност савеза државе којој формално припада та територија. У том смислу добар пример су Фарска острва, територија која припада Данској.⁵⁰ Сваки савез који подноси молбу за пријем у чланство, може да наведе разлоге због којих то чини.⁵¹

Чланска права стичу се пријемом у чланство,⁵² а савези чланови имају бројне обавезе.⁵³ Њихови статуту морају да буду сачињени у складу

⁴⁴ Чл. 2. Статута ФИФА, мај 2022., доступно на https://hns-cff.hr/files/documents/24328/2022%20FIFA%20Statutes,%20May%202022_HR.pdf, pristup 19.07.2023.

⁴⁵ Чл. 3. Статута ФИФА

⁴⁶ Чл. 4. Статута ФИФА

⁴⁷ Чл. 5. Статута ФИФА

⁴⁸ Чл. 24. Статута ФИФА

⁴⁹ Чл. 10. Статута ФИФА

⁵⁰ Чл. 11. Статута ФИФА

⁵¹ Чл. 12. Статута ФИФА

⁵² Чл. 12. Статута ФИФА

⁵³ Чл. 13. и 14. Статута ФИФА

са принципима доброг управљања и, посебно, би требало да садрже, као минимум, одредбе у вези са неутралношћу у политичким и верским питањима, забраном свих облика дискриминације, постојањем независности и избегавању сваког облика политичког мешања у рад савеза, обезбеђивању да правна тела буду независна у складу са начелом поделе власти, пристанком да сви релевантни актери поштују правила фудбалске игре, принципе лојалности, интегритета, спортског духа и фер-плеја, као и акте ФИФА-е и њених конфедерација. Поред тога, одредбама статута се мора признати надлежности CAS-а и давање приоритета арбитражи као начину за решавање спорова. Савези имају примарну надлежност регулисања питања у вези са суђењем, борбом против допинга, регистрацијом играча, лиценцирањем клубова, изрицањем дисциплинских мера, укључујући мере за етички непримерено понашање и оне неопходне за заштиту интегритета конкуренције. Статутима се утврђују надлежности органа одлучивања, избегавање сукоба интереса у доношењу одлука, као и принцип да органи који доносе прописе морају бити конституисани у складу са принципима представничке демократије, узимањем у обзир значаја родне равноправности у фудбалу. На крају, неопходно је да се предвиди и обавезно вршење независне годишње ревизије рачуна.⁵⁴

Конгрес може трочетвртинском већином присутних чланова са правом гласа суспендовати савез само на захтев Извршног одбора, који може, и без гласања у Конгресу, привремено суспендовати, са тренутним дејством, савез који озбиљно крши своје обавезе. Дакле, за привремену суспензију је потребно да се испуни услов озбиљног кршења својих обавеза, одлуку доноси Конгрес на предлог Извршног одбора или сам Извршни одбор, те она одмах ступа на правну снагу. Привремена суспензија остаје на снази до следећег Конгреса, осим ако је Одбор не опозове раније. Уколико се не потврди одлуком Конгреса, таква суспензија се аутоматски укида. Суспендовани савез не може да користи ниједно од својих чланских права и ниједна чланица не може да одржава спортске контакте са њим. Дисциплинска комисија може изрећи и додатне казне. Савези који не учествују на најмање два од свих ФИФА такмичења у периоду од четири узастопне године губе право гласа на Конгресу, док не испуне своје обавезе у вези са учествовањем на такмичењима под окриљем ФИФА-е.⁵⁵

Разлози за искључење из чланства су неиспуњавање финансијске обавезе према ФИФА-и или озбиљно кршења ФИФА аката, те губљење статуса савеза који представља фудбал у својој земљи. Одлуку доноси Конгрес на предлог Одбора трочетвртинском већином гласова када Конгресу присуствује апсолутна већина, тј. више од половине чланова са правом гласа.⁵⁶

⁵⁴ Чл. 15. Статута ФИФА

⁵⁵ Чл. 16. Статута ФИФА

⁵⁶ Чл. 17. Статута ФИФА

Савез може да иступи из чланства на крају календарске године уз обавештење о томе које мора да буде достављено препоручено поштом Генералном секретаријату ФИФА најкасније шест месеци пре краја календарске године. Иступање из чланства нема правно дејство све док савез који жели да иступи не испуни своје финансијске обавезе према ФИФА-и и другим њеним чланицама.⁵⁷

Сваки савез води своје послове самостално и без утицаја трећих лица, његови органи би требало да буду бирани или именовани у оквиру савеза, чијим статутом мора да буде успостављена демократска процедура која гарантује потпуну независност избора или именовања.⁵⁸

Савези који припадају истом континенту формирали су следеће конфедерације које признаје ФИФА: а) Јужноамеричка фудбалска конфедерација - CONMEBOL б) Азијска фудбалска конфедерација - AFC ц) Европска фудбалска унија - UEFA д) Афричка фудбалска конфедерација - CAF) Фудбалска конфедерација Северне, Централне Америке и Кариба – CONCACAF ф) Фудбалска конфедерација Океаније – OFC.⁵⁹ У изузетним околностима, ФИФА ће одобрити некој конфедерацији да прими у чланство Савез који географски припада другом континенту, уз прибављено мишљење конфедерације којој географски припада. Дobar пример оваквих околности су Израел, Русија и Аустралија, које су што из геополитичких околности, што из спортских мотива чланови конфедерација којима територијално не припадају или не припадају претежним делом своје територије. Свака конфедерација, слично савезима, има читав сплет права и обавеза,⁶⁰ док њихови статuti морају удовољавати начелима доброг управљања те посебно садржати, минимално, одредбе које се односе на, између осталог, неутралност у политичким и верским питањима, забрану свих облика дискриминације, независност и избегавање било којег облика политичког уплитања, обезбеђивање да су правна тела независна, те да постоји деоба власти у оквиру конфедерације, као и родна једнакост.⁶¹ Без одобрења ФИФА-е, играчи и екипе савеза чланова или привремених чланова конфедерација не могу играти утакмице или ступати у спортске контакте са играчима или екипама који нису придружени савезима члановима или привременим члановима конфедерација. Савези чланови и њихови клубови не могу играти на територији другог савеза члана без његовог претходног одобрења.⁶² Савези, лиге или клубови повезани са савезом-чланом могу се учланити у други савез или учествовати у такмичењима на територији тог савеза члана само

⁵⁷ Чл. 18. Статута ФИФА

⁵⁸ Чл. 19. Статута ФИФА

⁵⁹ Видети, В. Микић, Упоредна анализа статута континенталних фудбалских асоцијација сличности и специфичности, *Српски фудбал-ујореднојравни изазови и перспективе II*, (ур. Милош Станић, Дејан Шупут), Институт за упоредно право, Београд, 2022.

⁶⁰ Чл. 22. Статута ФИФА

⁶¹ Чл. 23. Статута ФИФА

⁶² Чл. 71. Статута ФИФА

у изузетним околностима, уз одобрење оба савеза, одговарајуће конфедерације и ФИФА.⁶³

Конгрес може да буде редовни или ванредни. Редовни конгрес одржава се сваке године. Одбор одређује место и датум његовог одржавања. Чланови се у писаној форми обавештавају о месту и датуму одржавања редовног Конгреса најмање четири месеца пре тог датума. Формални позив се шаље најмање месец дана пре датума одржавања Конгреса и садржи дневни ред, извештај председника, финансијске извештаје, укључујући и консолидоване финансијске извештаје, те извештај ревизора. Одбор може да сазове ванредни конгрес у било које време, уколико такав захтев у писаној форми поднесе једна петина чланица, уз предложене тачке дневног реда. Ванредни конгрес се одржава у року од три месеца од пријема таквог захтева, а његов дневни ред не може да се мења.⁶⁴ Сваки савез има један глас, а заступају га његови делегати. Само присутни савези имају право гласа, док гласање путем пуномоћја или писма није дозвољено на Конгресу који се одржава уживо. Делегати морају да буду именовани од стране надлежног органа матичног савеза. Чланови Одбора не могу да буду делегати својих савеза.⁶⁵

Само савези чланови могу да предлажу кандидате за чланство у Одбору. Кандидатуре морају да буду достављене надлежној конфедерацији најмање три месеца пре почетка конгреса односно конфедерације поводом којег ће се одржати наведени избори. Оне су дужне да писмено обавесте Секретаријат о свим кандидатурама које су им поднете у року од пет дана по истеку тромесечног рока. Свака чланица има право да поднесе само један предлог за члана Одбора и то само из своје конфедерације, а бирају их савези на конгресима својих конфедерација. Одбор подноси Конгресу предлоге за председника, заменика председника и чланове Комисије за управљање, ревизију и усклађеност и правних тела и утврђује број места која ће се доделити свакој конфедерацији у одговарајућој комисији.⁶⁶

Одбор се састоји од 37 чланова и то председника којег бира Конгрес, 8 потпредседника и 28 осталих чланова. Председник сваке конфедерације је по службеној дужности потпредседник Одбора. Председник се бира на период од четири године, у години након Светског првенства у фудбалу. Мандат му почиње по завршетку Конгреса на којем је изабран. Нико не може да обавља функцију председника дуже од три мандата, без обзира да ли су узастопни или не. Претходни мандати на месту потпредседника или члана Одбора не узимају се у обзир приликом утврђивања ограничења броја мандата председника. Чланове Одбора бирају савези на конгресима конфедерација на период од четири године. Њихов мандат почиње по завршетку

⁶³ Чл. 72. Статута ФИФА

⁶⁴ Чл. 25. Статута ФИФА

⁶⁵ Чл. 26. Статута ФИФА

⁶⁶ Чл. 27. Статута ФИФА

конгреса на коме су изабрани. Члан Одбора не може обављати функцију дуже од три мандата, без обзира да ли се ради о узастопним мандатима или не. Конфедерацијама је тачно додељен број места, а оне морају да бирају најмање једну припадницу женског пола. У случају да чланови конфедерације не изаберу ниједног кандидата, место резервисано за члана из те конфедерације остаће упражњено до следећег избора чланова Одбора, што је својеврсна санкција за ту конфедерацију. Уколико је председник трајно или привремено спречен да обавља своју службену функцију, до следећег Конгреса овлашћења и одговорности председника преузима потпредседник са најдужим стажом. Уколико је потребно, тај Конгрес ће изабрати новог председника. У случају да је потпредседник са најдужим стажом спречен да преузме овлашћења и одговорности председника, логично, овлашћења и одговорности председника преузима следећи потпредседник са најдужим стажом.⁶⁷

Конгрес је надлежан за измене и допуне Статута, Правилника о примени Статута и Пословника Конгреса. Све предлоге измена и допуна ових аката савез или Одбор мора да достави Секретаријату у писаној форми са кратким образложењем. Предлог чланица је ваљан ако га у писаној форми подрже најмање још два савеза, док на гласању мора бити присутна апсолутна већина чланица Конгреса са правом гласа. Предлог за доношење или измену Статута је усвојен ако за њега гласа три четвртине од укупног броја чланица са правом гласа, док је за усвајање предлога за усвајање или измену Правилника о примени Статута и Пословника Конгреса потребна обична већина важећих гласова.⁶⁸ Само чланице могу да предлажу кандидате за место председника ФИФА-е, уз подршку најмање пет савеза, који морају у писаној форми да обавесте Секретаријат о томе најмање четири месеца пре датума одржавања Конгреса. Кандидат мора да је обављао активну улогу у свом савезу, током две од последњих пет година пре него што је предложен, и мора да прође проверу подобности коју спроводи Комисија за квалификованост у складу са правилима управљања ФИФА-е. Секретаријат обавештава чланице о именима предложених кандидата за председника ФИФА-е најмање месец дана пре датума одржавања Конгреса.⁶⁹ Гласање је тајно. Но, када постоји само један кандидат за председника, Конгрес може одлучити да се изабере аklamацијом. Када има два или мање кандидата, потребна је проста већина важећих гласова. Ако постоји више од два кандидата за избор председника, у првом кругу су потребне две трећине гласова присутних чланова са правом гласа, док се од другог круга, елиминише онај кандидат који добије најмање гласова док не остану само два кандидата. За избор председника, заменика председника и чланова сваког правног тела и Комисије за управљање, ревизију и усклађеност, бирају се кандидати који

⁶⁷ Чл. 30. и 33. Статута ФИФА

⁶⁸ Чл. 29. Статута ФИФА

⁶⁹ Чл. 27. Статута ФИФА

добију највише гласова у односу на упражњена места. Избор ових кандидата може извршити Конгрес одједном. Међутим, на захтев најмање десет чланица, може се посебно гласати за појединог кандидата. Уколико Статутом није другачије одређено, за доношење одлуке је довољна проста већина важећих гласова.⁷⁰ Одлуке Конгреса за савезе чланове ступају на снагу 60 дана након завршетка Конгреса, осим ако Конгрес не одреди други датум.⁷¹

Одбор утврђује мисију, стратешки правац, политике и вредности ФИФА-е, посебно у вези са организацијом и развојем фудбала на светском нивоу и свим сродним питањима. Он надгледа целокупно управљање ФИФА-ом од стране Секретаријата, одобрава буџет и ревидиране годишње финансијске извештаје, укључујући консолидоване финансијске извештаје, које припрема Финансијска комисија, и годишњи извештај који се подноси Конгресу на усвајање. Затим, бира председнике, заменике председника и чланове сталних комисија и већа Фудбалског суда. Ради избора, предлаже Конгресу председнике, заменике председника и чланове Дисциплинске комисије, Етичке комисије, Комисије за жалбе, Комисије за управљање, ревизију и усклађеност. Он може у сваком тренутку да одлучи да се формира *ad hoc* комисија ако је то потребно. Одбор именује три представника ФИФА који заједно са председником ФИФА присуствују генералној скупштини Међународног одбора фудбалских савеза (IFAB). Штавише, Одбор има право да одлучи како ће представници ФИФА гласати у оквиру Међународног одбора фудбалских савеза. Одбор, на предлог председника, бира генералног секретара, а може га разрешити самостално. Одлучује о месту и датумима финалних такмичења ФИФА турнира и о броју тимова учесника из сваке конфедерације. Ово се не односи на одлуке о земљама домаћинима финалних такмичења ФИФА Светског првенства и ФИФА Светског првенства за жене, о којима одлучује Конгрес. Одбор доноси опште прописе, а посебно управне акте, те, у складу са Статутом, решава сва питања у вези са ФИФА-ом која не спадају у надлежност другог органа.⁷² Након што га усагласи са конфедерацијама, Одбор саставља међународни календар утакмица који је обавезујући за конфедерације, савезе и лиге.⁷³

Председник заступа ФИФА-у и стара се да промовише позитиван имиџ ФИФА-е, те да осигура да су мисија, стратешки смер, политике и вредности, како је утврдио Одбор, заштићени и да се унапређују. Настоји да одржава и развија добре односе између ФИФА-е, конфедерација, савеза чланова, политичких тела и међународних организација. Председава Конгресом и седницама Одбора, нема право гласа на Конгресу, али има у Одбору.⁷⁴

⁷⁰ Чл. 30. Статута ФИФА

⁷¹ Чл. 32. Статута ФИФА

⁷² Чл. 34. Статута ФИФА

⁷³ Чл. 69. Статута ФИФА

⁷⁴ Чл. 35. Статута ФИФА

Секретаријат обавља своје задатке под руководством генералног секретара, посебно у вези са свим осталим административним пословима неопходним за ефикасно функционисање и организацију ФИФА-е, на захтев и одобрење Одбора, који га надзире, те којем одговара за свој рад. Генерални секретар је главни извршни директор ФИФА-е и одговоран је Одбору за свој рад.⁷⁵

Канцеларија Одбора решава сва питања у његовој надлежности, а која захтевају промпитно одлучивање између две седнице Одбора, а чини је највише седам чланова, поред председника ФИФА-е и шест председника конфедерација који су чланови Канцеларије по службеној дужности. Одбор потврђује све њене одлуке на првој наредној седници.⁷⁶

3.1. Сталне комисије ФИФА-е

Сталне комисије су: а) Финансијска комисија б) Комисија за развој ц) Организациона комисија за ФИФА такмичења д) Комисија заинтересованих страна у фудбалу е) Комисија савеза чланова ф) Комисија судија г) Здравствена комисија. Сталне комисије одговарају за свој рад Одбору, саветују га и помажу му у вршењу његових надлежности. Чланови сталних комисија могу истовремено бити чланови Одбора, изузев независних чланова Финансијске комисије и Комисије за развој. Председника, заменика председника и чланове сваке сталне комисије бира Одбор на предлог савеза, председника ФИФА или неке од конфедерација, а Одбор обезбеђује адекватну заступљеност жена у оквиру комисија, те одлучује и о разрешењу чланова. Њихов мандат траје четири године.⁷⁷ Када је реч о независним комисијама, оне као и њихови поједини чланови обављају своје активности и дужности у потпуности независно, али увек у интересу ФИФА-е те и у складу са њеним актима.⁷⁸

3.2. Независне комисије ФИФА-е

Комисија за управљање, ревизију и усклађеност ће се састојати од најмање 3 и највише 15 чланова, који су стручњаци у области менаџмента, финансија и права, од којих ниједан не може да буде члан било ког другог органа ФИФА-е. Бира и разрешава их Конгрес, мандат им траје четири године, почев од завршетка Конгреса на којем су изабрани. Могу да буду бирани на највише три мандата, било узастопна или не. Уколико председник, потпредседник или члан Комисије поднесе оставку или постане трајно

⁷⁵ Чл. 36. Статута ФИФА

⁷⁶ Чл. 38. Статута ФИФА

⁷⁷ Чл. 39. Статута ФИФА

⁷⁸ Чл. 48. Статута ФИФА

неспособан да обавља своје дужности током свог мандата, Одбор бира замену до следећег Конгреса, када ће Конгрес учинити трајан избор. Комисија извештава Конгрес, саветује, помаже и надзире Одбор у надгледању финансијских операција ФИФА-е, управљања и усклађености, и надзире усклађеност са ФИФА-иним правилима управљања. Она надзире рад Секретаријата, обезбеђује потпуност и поузданост финансијског рачуноводства, прегледа финансијске извештаје, консолидоване финансијске извештаје и извештаје екстерних ревизора, надзире ФИФА-ине финансијске операције, управљање и усклађеност, укључујући посебно расподелу и ток развојних средстава, и предлаже одговарајућим телима ФИФА-е све мере које сматра неопходним након таквог надзора.

Комисија за проверу подобности се састоји од чланова Комисије за управљање, ревизију и усклађеност и она врши проверу подобности кандидата и актуелних чланова различитих органа и тела у оквиру ФИФА-е, који морају да испуњавају критеријуме независности у складу са Статутом и Правилником о управљању ФИФА. Она оснива Пододбор за накнаде, који се састоји од председника Финансијске комисије, председника Комисије за управљање, ревизију и усклађеност и трећег члана кога заједнички именују два наведена председника. Овај трећи члан би требало да испуни критеријуме независности који су наведени Правилником о управљању ФИФА-е. Конкретно, овај Пододбор утврђује Правила о накнадама и утврђује накнаде за председника ФИФА-е, чланова Одбора и генералног секретара ФИФА-е.⁷⁹

3.3. Судска тела ФИФА-е

Судска тела ФИФА-е су: а) Дисциплинска комисија; б) Етичка комисија; и ц) Комисија за жалбе. Дисциплинску комисију и Комисију за жалбе чине председник, заменик председника и одређени број других чланова. Етичка комисија има два већа и оба се састоје од председника, два заменика председника и одређеног броја осталих чланова. Састав ових тела би требало да одражава праведну расподелу функција, а потребно је водити рачуна и о савезима чланицама. Приликом предлагања чланова Конгресу, Одбор води рачуна о одговарајућој заступљености жена. Председници и заменици председника судских тела би требало да буду дипломирани правници. Сви чланови морају да испуњавају критеријуме независности. Бира их и разрешава Конгрес, не могу да буду чланови било којег органа, мандат им траје четири године, почев од завршетка Конгреса на којем су изабрани, те могу обављати највише три мандата, било узастопна или не.⁸⁰

Функција Дисциплинске комисије је регулисана Дисциплинским кодексом ФИФА-е, који усваја Одбор. Она одлучује само ако су присутна

⁷⁹ Чл. 49. Статута ФИФА

⁸⁰ Чл. 50. Статута ФИФА

најмање три члана. У одређеним случајевима, председник може самостално да одлучује. Дисциплинска комисија може изрећи казне предвиђене Статутом и Дисциплинским кодексом ФИФА-е савезима чланицама, клубовима, званичницима, играчима и фудбалским посредницима и посредницима за уговарање утакмица. У погледу суспензија и искључења савеза чланова, оне су у надлежности Конгреса и Одбора.⁸¹

Функција Етичке комисије је регулисана Етичким кодексом ФИФА-е, који такође усваја Одбор. Подељена је на Истражно веће и Судско веће. Судско веће одлучује ако су присутна најмање три члана. У посебним случајевима, председник може самостално да одлучује. Она може да изрекне казне предвиђене Статутом, Етичким кодексом и Дисциплинским кодексом против званичника, играча, фудбалских посредника и посредника за уговарање утакмица. Одбор усваја Етички кодекс ФИФА. Комисија може да предложи Одбору измене и допуне својих прописа.⁸²

Комисија за жалбе одлучује само ако су присутна најмање три члана. У одређеним случајевима, председник може самостално да одлучује. Комисија за жалбе је надлежна за разматрање жалби на одлуке Дисциплинске комисије и Етичке комисије које, у складу са релевантним прописима ФИФА-е, нису коначне. Одлуке Комисије за жалбе су неопозиве и обавезујуће за све заинтересоване стране, осим жалби изјављених Суду за спортску арбитражу (CAS).⁸³

3.4. ФИФА- Процедурална правила Фудбалског суда

Надлежности Фудбалског суда уређене су Правилником о раду Фудбалског суда, који доноси Одбор. Фудбалски суд може изрећи казне предвиђене Статутом и Дисциплинским кодексом ФИФА-е савезима чланицама, клубовима, званичницима, играчима, фудбалским посредницима и посредницима за уговарање утакмица. Фудбалски суд може да предложи Одбору измене и допуне свог Правилника.⁸⁴ Фудбалски суд чине три већа: а. Веће за решавање спорова, б. Веће за статус играча и ц. Веће за посреднике.⁸⁵ У случају недоумица о томе које веће је надлежно да одлучује о конкретном случају, одлуку доноси председник Фудбалског суда.⁸⁶ У примени права и доношењу одлука већа примењују Статут и правилнике ФИФА-е узимајући у обзир и све релевантне споразуме, законе и/или колективне уговоре који важе

⁸¹ Чл. 51. Статута ФИФА

⁸² Чл. 52. Статута ФИФА

⁸³ Чл. 53. Статута ФИФА

⁸⁴ Чл. 54. Статута ФИФА

⁸⁵ Чл. 1. Процедуралних правила Фудбалског суда, март 2023., доступно на, <https://digitalhub.fifa.com/m/4cb35a2eb32629d4/original/Procedural-Rules-Governing-the-Football-Tribunal-March-2023-edition.pdf>, приступ 19.07.2023.; Чл. 54. Статута ФИФА

⁸⁶ Чл. 2. Процедуралних правила Фудбалског суда

на националном нивоу, као и специфичности спорта.⁸⁷ Председници и заменици председника Фудбалског суда су дипломирани правници. Именује их, као и заменике председника и чланове, Одбор на период од четири године. Председници и заменици председника сваког од већа су такође дипломирани правници, док сви чланови морају да имају професионално искуство у области права уз одговарајуће искуство у области фудбала. Веће за решавање спорова чине председник и два заменика председника на именованих на предлог ФИФА-е и на основу консензуса представника играча и клубова, 15 представника играча именованих на предлог удружења играча, 15 представника клубова именованих на предлог савеза чланова, клубова и лига. Веће за статус играча чине председник и заменик председника, потребан број чланова о чему одлучује Одбор, именованих на предлог савеза чланова, конфедерација, удружења играча, клубова и лига. Веће за посреднике чине председник и заменик председника, потребан број чланова о чему одлучује Одбор, именованих на предлог савеза, конфедерација, играча, клубова, лига и фудбалских посредника.⁸⁸ Чланови Фудбалског суда не могу учествовати у одлучивању у предмету уколико постоји основана сумња у њихову непристрасност и дужни су да обелодане све околности које могу да утичу на постојање сукоба интереса. Интересантно је да чињеница држављанства лица именованог да одлучује у предмету сама по себи не представља оправдану сумњу у његову непристрасност. Одлуку о изузећу доноси председник Фудбалског суда.⁸⁹

Зависно од примене одговарајућих правилника ФИФА, само следећа физичка или правна лица могу бити странке у поступку пред већима: а. савези чланови; б. клубови придружени савезима; ц. играчи, д. тренери; е. фудбалски посредници лиценцирани од стране ФИФА или ф. посредници за организацију утакмица лиценцирани од стране ФИФА. Страна може да одреди пуномоћника да поступа у њено име и за њен рачун у поступку, достављањем писаног пуномоћја. Пуномоћници су дужни да у поступку говоре истину и поступају у доброј намери. Секретаријат ФИФА-е може, у било којој фази поступка, да затражи од било ког физичког или правног лица да се укључи у поступак.⁹⁰

Комуникација се може обављати путем електронске поште или Система за упаривање трансфера (TMS). Уколико страна не достави адресу е-поште или нема налог у TMS-у, дописи које упућује ФИФА биће насловљени на савез члан којем је страна придружена или код којег је регистрована. Савез члан такве дописе мора одмах да проследи односној страни и да Секретаријату ФИФА достави доказе о таквом обавештењу. Уколико савез члан тако не поступи, против њега ће бити покренут дисциплински поступак.⁹¹

⁸⁷ Чл. 3. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁸⁸ Чл. 4. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁸⁹ Чл. 5. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁹⁰ Чл. 9. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁹¹ Чл. 10. Процедуралних правила Фудбалског суда

За страну која непосредно прими писмено, рок почиње да тече дан након пријема, док за ону која прими писмено преко свог савеза, рок почиње да тече четири календарска дана по његовом пријему од стране савеза или од дана када савез о томе обавести странку, зависно од тога који је датум ранији. У случају да се последњи дан рока подудара са државним празником или нерадним даном у земљи у којој страна на коју се рок односи има седиште односно пребивалиште, рок истиче истеком наредног радног дана. Сматраће се да је радња благовремена уколико је извршена најкасније последњег дана рока рачунајући према седишту односно пребивалишту стране која је требало да је изврши, чак и када је страна одредила пуномоћника који има различито седиште/пребивалиште. Сви рокови се привремено прекидају у периоду од 20. децембра до 5. јануара. Прописани рокови не могу се продужавати, док они које одреди Секретаријат могу, али на образложен захтев.⁹²

Пре доношења било какве одлуке, странка може достављати поднеске, изводити доказе и прегледати списе предмета, увек поступајући у доброј намери, наводећи истину и сарађујући у вези са било каквим захтевом за достављањем информација који добије од поступајућег већа или Секретаријата. Исте обавезе важе и за физичка и за правна лица у надлежности ФИФА која нису странке у поступку а од којих веће или Секретаријат траже да помогну у поступку.⁹³

Могу се изводити све врсте доказа по начелу утврђивања материјалне истине. То значи да поступајуће веће има дискреционо право да одлучује о оцени доказа и може да узме у разматрање или да се ослони на било који доказ који стране нису поднеле укључујући, између осталог, доказе генерисане или садржане у TMS систему. Свака страна која изнесе неку чињеницу сноси терет њеног доказивања.⁹⁴ Веће доноси одлуке на основу списка предмета. У изузетним околностима председник може одлучити да ли је у конкретном случају потребно одржати усмену расправу. Председник одлучује како ће тећи поступак за сваку усмену расправу. Одлука се доноси простом већином гласова именованих чланова већа. У случају нерешеног гласања, одлучујући глас има председник у конкретном предмету.⁹⁵

Странка се непосредно обавештава о одлуци, а када је реч о клубу, копија одлуке доставља се савезу и конфедерацији којој он припада. Када се обавештење о одлуци достави пуномоћнику сматра се да је тиме обавештена и странка коју заступа. Одлуке ступају на снагу одмах након достављања обавештења. По правилу, само изрека одлуке се доставља странкама. Одлуке којима се изричу спортске санкције достављаће се искључиво са образложењем. Када трошкови поступка нису досуђени, странка може

⁹² Чл. 11. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁹³ Чл. 12. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁹⁴ Чл. 13. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁹⁵ Чл. 14. Процедуралних правила Фудбалског суда

у року од десет календарских дана од датума обавештења о изреци одлуке да захтева образложење. Уколико се не испоштује овај рок, одлука постаје коначна, обавезујућа и сматраће се да је странка одустала од права на жалбу. Рок за жалбу почиње да тече по пријему обавештења о образложеној одлуци. Када су досуђени трошкови поступка, обавештење о образложеној одлуци доставља се само странци која је тражила образложену одлуку након уплате свог дела трошкова поступка, ако постоје, у прописаном року од десет календарских дана од обавештења о изреци одлуке. Очигледне грешке у одлукама и очигледне процедуралне грешке уочене након доношења одлуке може исправити веће које је одлуку донело, и то по службеној дужности или на захтев странке. Када је одлука исправљена, прописани рокови почињу да теку од достављања обавештења о исправљеној одлуци.⁹⁶ Ако се одлуке односе на малолетна лица, ФИФА може да објављује само анонимне или редиговане верзије одлука ради заштите идентитета малолетних лица.⁹⁷

Секретаријат ће након оцене да ли је тужба потпуна, накнадно оценити да ли постоји очигледна ненадлежност одређеног већа или је тужба очигледно застарела. Након тога, Секретаријат може предмет директно да упути председнику одређеног већа ради доношења одлуке по убрзаном поступку.⁹⁸ Када се утврди да је тужба потпуна, у споровима у којима чињенично стање или правно питање нису *prima facie* комплексни или када је јасно да је установљена правна пракса у таквој врсти предмета, Секретаријат може предложити да се поступак оконча без одлуке коју доноси веће. Такав предлог не утиче на било какве будуће одлуке већа. Странка може да прихвати или одбије такав предлог у року који одреди Секретаријат, а уколико не одговори на предлог, сматраће се да га је прихватила. Када се предлог прихвати, Секретаријат ће послати писмо потврде, које се сматра коначном и обавезујућом одлуком. Када је предлог одбијен, тужени мора да достави одговор у року наведеном у предлогу.⁹⁹

Пошто се утврди да је тужба потпуна и ако се поступак наставља по закључењу свих претходних процедуралних питања, Секретаријат ће тражити да тужени у датом року доставе своје одговоре на тужбу. Уколико тужени пропусти да у датом року достави свој одговор на тужбу, одлука ће бити донета на основу списка предмета. Тужени може поднети противтужбу заједно и у истом року са својим одговором на тужбу, која ће бити у истој форми као и тужба. Уколико странка поднесе нову тужбу која је повезана са постојећим предметом у којем је тужена, нова тужба биће спојена са постојећом и разматраће се као противтужба у постојећем предмету. Уколико је странка већ обавештена о поступку који је у току, да би се нова тужба узела

⁹⁶ Чл. 15. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁹⁷ Чл. 17. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁹⁸ Чл. 19. Процедуралних правила Фудбалског суда

⁹⁹ Чл. 20. Процедуралних правила Фудбалског суда

у разматрање она мора бити поднета у истом року који важи и за одговор на тужбу у постојећем поступку. Када тужени уредно поднесе противтужбу, противтужени одговара искључиво на противтужбу у истом року који је одредио Секретаријат. Одговор на противтужбу достављен по истеку рока неће се узети у обзир.¹⁰⁰ Ради концентрације доказа, а и остваривања начела ефикасности поступка, Секретаријат ће обавестити странке о завршетку фазе поднесака, после чега, странке не могу допуњавати или мењати своје поднеске или тужбене захтеве, нити достављати нове доказе. Секретаријат ФИФА-е и/или поступајуће веће може затражити додатне информације и/или документацију у било ком тренутку у оквиру поступка.¹⁰¹ У зависности од висине тужбеног захтева, те сложености предмета у поступцима пред Већем за решавање спорова може одлучивати судија појединац или веће састављено од најмање тројица судија. У посебним предметима председава председник или заменик председника. У поступцима пред Већем за статус играча или Већем за посреднике, према општем правилу, може одлучивати судија појединац. Ако је случај правно сложен, могу одлучивати најмање тројица судија. У посебним предметима председава председник или заменик председника.¹⁰²

Неће се наплаћивати трошкови поступка када је барем једна од страна играч, тренер, посредник или посредник за организацију утакмица. Трошкови поступка надокнађују се у свим осталим врстама спорова. Веће одлучује о износу трошкова које свака страна сноси узимајући у обзир степен успеха стране у спору и понашање стране током поступка, као и све плаћене авансне трошкове. У изузетним случајевима, веће може одредити да ФИФА сноси све трошкове поступка. Страна којој је наложено плаћање трошкова поступка дужна је да их накнади само ако тражи образложење одлуке пошто је примила обавештење о изреци одлуке или када је одлука већ достављена са образложењем. Неће се досудити никакви трошкови правног заступања.¹⁰³ Уколико председник Фудбалског суда сматра да је то примерено, може позвати стране у спору на медијацију, која је добровољни поступак и бесплатан је. Спроводи се у складу са општим начелима Правила о медијацији CAS-а и посредством медијатора са списка који је одобрио Секретаријат и ако успе, странке закључују споразум о нагодби који потврђује медијатор и председник односног већа, који се сматра коначном и обавезујућом одлуком Фудбалског суда. У супротном, Секретаријат ће наставити поступак од процесног момента када је био прекинут.¹⁰⁴ У складу са одговарајућим прописима ФИФА-е, тужбу која се односи на накнаду за обуку и развој играча или механизам солидарности и додатна припадајућа

¹⁰⁰ Чл. 21. Процедуралних правила Фудбалског суда

¹⁰¹ Чл. 23. Процедуралних правила Фудбалског суда

¹⁰² Чл. 24. Процедуралних правила Фудбалског суда

¹⁰³ Чл. 25. Процедуралних правила Фудбалског суда

¹⁰⁴ Чл. 26. Процедуралних правила Фудбалског суда

документа страна мора да поднесе у TMS систему, и прописано је шта тужба мора да садржи.¹⁰⁵

3.5. Суд за спортску арбитражу (CAS)¹⁰⁶

ФИФА признаје независни Суд за спортску арбитражу (CAS) надлежним за решавање спорова између ФИФА, савеза чланица, конфедерација, лига, клубова, играча, званичника, фудбалских посредника и посредника за уговарање утакмица. На поступак се примењују одредбе CAS Кодекса о спортској арбитражи. CAS првенствено примењује ФИФА прописе и, додатно, швајцарско право.¹⁰⁷

Жалбе на коначне одлуке правних тела ФИФА-е и одлуке конфедерација, савеза или лига изјављују се CAS-у у року од 21 дана од пријема одлуке, након исцрпљивања свих других правних средстава. Међутим, CAS неће разматрати жалбе које произилазе из кршења правила фудбалске игре, суспензија до четири утакмице или до три месеца, са изузетком одлука у вези са допингом, одлука против које се може поднети жалба независном и ваљано конституисаном арбитражном суду, признатом према релевантним одредбама савеза или конфедерације. Жалба нема суспензивно дејство, али надлежни орган ФИФА-е, или алтернативно CAS, може одлучити да жалба има суспензивни ефекат. ФИФА има право жалбе CAS-у на све коначне и обавезујуће допинг одлуке донете од стране конфедерација, савеза или лига, у складу са одредбама ФИФА антидопинг правилника. Светска антидопинг агенција (WADA) има право жалбе CAS-у на било коју коначну и обавезујућу одлуку у вези са допингом коју је донела ФИФА, конфедерације, савези или лиге, у складу са одредбама ФИФА антидопинг правилника.¹⁰⁸

Конфедерације, савези и лиге сагласни су да признају CAS као независно правно тело и обавезују се да ће њихови чланови, играчи и званичници поштовати одлуке CAS-а. Иста обавеза важи и за лиценциране фудбалске посреднике и посреднике за уговарање утакмица. Обраћање редовним судовима је забрањено, осим ако није изричито утврђено прописима ФИФА. Савези би требало да предвиде у својим статутима или одредбу која забрањује да се спорови унутар савеза решавају пред редовним судовима, осим ако ФИФА прописи или обавезујуће законске одредбе посебно то предвиђају. Уместо обраћања редовним судовима, потребно је унети одредбу о арбитражи, која ће бити независна, те призната у складу

¹⁰⁵ Чл. 27. Процедуралних правила Фудбалског суда

¹⁰⁶ Део 3.5. је највећим делом преузет из Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу, *Српски фудбал-ујореднојравни изазови и ѿерсијектѿиве*, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Институт за упоредно право, Београд, 2021; М. Север, Концепт независности и непристрасности у арбитражном решавању спорова у фудбалском спорту, *Српски фудбал-ујореднојравни изазови и ѿерсијектѿиве*, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Институт за упоредно право, 2021

¹⁰⁷ Чл. 56. Статута ФИФА

¹⁰⁸ Чл. 57. Статута ФИФА

са нормама савеза, конфедерације, или CAS. Савези изричу казне у случају непоштовања ових одредби и осигуравају да се свака жалба на такве казне једнако стриктно подноси арбитражном суду.¹⁰⁹

У генералном смислу учесници друштвених односа могу се ради решавања спорова обратити националним судовима или арбитражним трибуналима. Из разлога економичности, времена трајања поступка, ефикасности, стручности арбитра, прилагодљивости сваком конкретном случају, арбитражни начин решавања спорова чини се адекватнијим механизмом решавања системских спорова.¹¹⁰ Арбитража као метод решавања спорова од стране лица које је изабрано вољом уговорних страна позната је од најстаријих времена. У Хомеровој Илијади¹¹¹ и Одисеји¹¹² наводи се арбитража као начин решавања спорова међу спортистима. Временом је арбитража као метод решавања спорова међу спортистима широко прихваћена, па је унутар Међународног олимпијског савеза покренута иницијатива за креирање специјализованог тела које би се бавило решавањем спорова међу спортистима. Арбитражни суд за спорт је основан 1984. године од стране Међународног олимпијског одбора (МОК) као универзални, јединствени, специјализовани суд за спорт.¹¹³ За седиште суда одабрана је у Лозана (Швајцарска), док су специјализована децентрализована одељења смештена у Њујорку и Сиднеју.

Иако замишљен да растерети Олимпијски комитет, чланице Савеза нису са одобрењем гледале на формирање и позицију Арбитражног суда унутар МОК-а. Разлози се могу тражити у односу зависности које је Арбитражни суд имао са оснивачем, Олимпијским комитетом¹¹⁴. Поред тога што је у потпуности финансиран од стране Комитета, председника суда именован је Олимпијски комитет. Иако је одлуком у случају Елмар Гундел¹¹⁵ Швајцарски федерални суд истакао да је Арбитражни спортски суд независно тело¹¹⁶ остала је сумња спортске заједнице у независност рада овог

¹⁰⁹ Чл. 58. Статута ФИФА

¹¹⁰ У редовном поступку покренуто је 129 спорова, док је жалбени поступак вођен за 811 случајева. В. CAS statistics (tas-cas.org), према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹¹¹ V. Homer, *Iliad*, 573-610. D. Panagiotopoulos, „Court of arbitration for sports“, 6 Jeffrey S. Moorad *Sports L.J.*, 1999, 49-50, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹¹² Homer, *Odyssey* 97-258. V. F. Bruggemann, *The Court of Arbitration for Sport- An assessment of its structure and jurisdiction*, research paper, Cape Town, 2018, 3, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹¹³ Чл. 61 Олимпијске повеље. V.M. Mitten, „Judicial review of Olympic and International Sports Arbitration Awards: Trends and Observations“, *Pepperdine Dispute Resolution Law Journal*, Vol. 10:1, 2009, 51, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹¹⁴ О начину избора арбитра в. History of the CAS - Tribunal Arbitral du Sport / Court of Arbitration for Sport (tas-cas.org), 27.09.2021., према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹¹⁵ CAS 92/A/ 63 *Gundel v. Federation Equestre Internationale and Court of Arbitration for Sport*, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹¹⁶ В. Тач. 20. Одлуке у случају Гундел. За коментаре одлуке пре свих в. I. S. Blackshaw, „CAS 92/A/63 *Gundel v. Federation Equestre Internationale and Court of Arbitration for Sport*“, Chapter 4, *Leading Cases*

органа. Како би одагнао сумње у своју непристрасност, Арбитражни суд за спорт је приступио реформи, доношењем Париског уговора 1994. године. Главна новина Париског уговора је формирање Међународног већа за спортску арбитражу (ICAS) чији циљ је да организује, прати и финансира поступке пред Арбитражним судом независно од Олимпијског комитета.

Париским уговором дошло је и до структурне промене у организацији CAS-а, тако да суд решава спорове у редовном и апелационом (жалбеном) поступку. У редовном арбитражном поступку решавају се спорови између учесника у спорту међу којима постоји арбитражни уговор. Апелациони поступак води се по жалби на одлуке донете од стране националних и међународних спортских организација. Услов апелационе надлежности је постојање арбитражног уговора. Арбитражни уговор у форми арбитражне клаузуле најчешће је инкопориран у статуте организација које су донеле првостепену одлуку. Поништај арбитражне одлуке захтева се од врховног швајцарског суда надлежном по месту седишта CAS-а. Предвиђени разлози услед којих странка може оспоравати одлуку су таксативно наведени у Законику о међународном приватном праву Швајцарске.¹¹⁷ Поступак решавања спорова пред CAS-ом спроводи се према сету процесних правила садржаних у „Кодексу спортске арбитраже и правилима посредовања“ (Правилник арбитраже). Од дана доношења до данас Правилник је претрпео низ измена. Последње измењено и допуњено издање ступило је на снагу 1. јануара 2021. године.

CAS успоставља надлежност за решавање спорова на основу арбитражног уговора који може бити у форми арбитражне клаузуле или посебног уговора. У форми клаузуле је углавном садржан у статутима спортских организација, којом се предвиђа надлежност за спорове који ће тек настати.¹¹⁸ Предност арбитражног у односу на судско решавање спорова огледа се у могућности избора меродавног права. Стране арбитражног уговора имају право и могућност да изаберу по ком праву ће се спор решавати. Уколико стране пропусте да изаберу меродавно право, арбитражни трибунал ће спор решити према правилима швајцарског права (*lex arbitri*).¹¹⁹ Швајцарско право ће бити меродавно према општим правилима међународног приватног права као право места седишта арбитраже. Стране арбитражног уговора могу споразумно овластити арбитраре да спор реше и *ex aequo et bono*.¹²⁰

in Sports Law, ASSER International Sports Law Series, 2013, 65-74, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹¹⁷ Чл. 190. Швајцарског законика о међународном приватном праву, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹¹⁸ Више о (разлици) између арбитражне клаузуле и арбитражног уговора в. Ј. Перовић, *Уговор о међународној шпоровинској арбитражи*, Београд, 1998., према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹¹⁹ Р 45 Правилника. Више о арбитражним клаузулама у спортским организацијама в. I S. Blackshaw, *Sports Marketing Agreements: Legal, fiscal and practical aspects*, Springer, 2012, 458–60, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹²⁰ В. Р45 Правилника, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

У жалбеном поступку, арбитражни трибунал ће спор решавати према важећим прописима (правним правилима које се примењују у спорту), и супсидијарно у складу са правилима које су изабрале странке или у одсуству таквог избора, у складу са законом земље у којој је седиште савеза, удружења или спортског тела које је донело одлуку или према правилима које трибунал сматра одговарајућим. Уколико се одлучи за примену ових правила, трибунал мора образложити своју одлуку.¹²¹ Апелационо одељење има надлежност да поновно расправља о чињеницама и праву из већ донете одлуке. Може донети одлуку која преиначују већ донету одлуку, може да потврдити такву одлуку или да је врати међународној организацији на поновно одлучивање. Другим речима, веће има тзв. пуну надлежност да спор може водити *de novo*.¹²²

¹²¹ Р 58 Правилника, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

¹²² *De novo* - испочетка - потпуна могућност преиспитивања одлука донетих од тела спортских удружења чије одлуке према чл. Р57 Правилника спортске арбитраже, CAS може чињенично и правно у целини преиспитивати. В. I. Blackshaw, „ADR and Sport: Settling Disputes Through the Court of Arbitration for Sport, the FIFA Dispute Resolution Chamber, and the WIPO Arbitration & Mediation Center“, *Marquette Sports Law Review*, Vol. 24 : 1, 2013, 10, према Ј. Вукадиновић Марковић, Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу

4. УЕФА- ЦИЉЕВИ И СТРУКТУРА

Слично ФИФА, само на европском нивоу, циљеви УЕФА-е су решавање свих питања везаних за европски фудбал, промовисање фудбала у Европи у духу мира, разумевања и фер плеја, без икакве дискриминације на политичкој, полној, верској, расној или било којој другој основи, надгледање и контролисање развоја сваке врсте фудбала на Старом континенту уз организацију и спровођење међународних фудбалских такмичења и турнира на европском нивоу за сваку врсту фудбала, поштујући здравље играча.¹²³ Чланство у УЕФА је отворено за све националне фудбалске савезе који се налазе на европском континенту, са седиштем у земљи коју је већина чланица Уједињених нација признала као независну државу, а који су одговорни за организацију и спровођење питања везаних за фудбал на односној територији. У изузетним околностима, национални савез са седиштем на другом континенту може бити примљен у чланство, под условом да није члан конфедерације тог континента, или било које друге конфедерације, и да ФИФА одобри његово чланство у УЕФА.¹²⁴ Национални савез који жели да постане члан УЕФА подноси писмени захтев за пријем, о чему одлучује Конгрес. Извршни одбор може прихватити неки савез као привременог члана, док одлука о коначном пријему мора бити донета на следећем Конгресу.¹²⁵

Савези чланови имају право да учествују у раду Конгреса, предлажу кандидате за одређене функције, учествују у такмичењима УЕФА-е са својим репрезентацијама и клубовима, те да користе сва друга права омогућена Статутом и другим актима УЕФА-е.¹²⁶ Њихове обавезе су да поштују начела лојалности, интегритета и спортског понашања у складу с начелима фер плеја, поступају у складу са Статутом и другим актима донетим у складу са њим, одлукама Арбитражног суда за спорт (CAS), да поштују правила игре о којима одлучује Међународни одбор фудбалских савеза (IFAB). Савези укључују ове обавезе у своје статуте, као и одредбу да ће лиге, клубови, играчи и службена лица да их поштују. Логично, опет слично ФИФА-и, савези чланови делују независно, без икаквог утицаја трећих страна, уз поштовање демократских принципа, чувајући интегритет такмичења, не толеришући расизам и било каква друга дискриминаторна понашања.¹²⁷

Савез може да иступи из чланства на крају финансијске године УЕФА, под условом да о томе писаним путем обавести администрацију

¹²³ Чл. 2. Статута УЕФА, 2021. година, доступно на https://hns-cff.hr/files/documents/13883/2021%20UEFA%20Statutes_HR.pdf, pristup 19.07.2023.

¹²⁴ Чл. 5. Статута УЕФА

¹²⁵ Чл. 6. Статута УЕФА

¹²⁶ Чл. 7. Статута УЕФА

¹²⁷ Чл. 7. bis Статута УЕФА

УЕФА, најмање шест месеци унапред и то препорученим писмом. Чланство престаје и распуштањем савеза, као и његовим искључењем када није испунио своје финансијске обавезе према УЕФА-и, озбиљно прекршио Статут или акт донет у складу са њим, изгубио статус који га квалификује као представника националног фудбала, одбијен му је захтев за чланство или је искључен из ФИФА-е. Конгрес одлучује о искључењу савеза, које мора да изгласа три четвртине чланова Конгреса, када је присутна најмање половина од укупног броја чланова. Савез је у обавези да измири све своје преостале финансијске обавезе према УЕФА-и пре престанка чланства.¹²⁸

Извршни одбор има право да суспендује чланство са тренутним дејством, у случају озбиљне повреде Статута или неког акта донетог у складу са њим, посебно уколико се државни органи уплићу у деловање односног савеза на толико значајан начин да савез више не може да се сматра потпуно одговорним за организацију фудбалских питања на својој територији. да није више у могућности да извршава своје обавезе на одговарајући начин, да несметан ток такмичења организованог под његовом јурисдикцијом више није загарантован или да више нису обезбеђени слободни и независни избори његових органа или именовање других органа. Свака оваква одлука ће бити поднета следећем Конгресу на разматрање. Уколико Конгрес то не размотри, суспензија престаје.¹²⁹

Органи УЕФА су Конгрес, Извршни одбор, председник, правосудни органи.¹³⁰ Конгрес је врховни надзорни орган УЕФА, који се редовно одржава сваке године. Извршни одбор може сазвати ванредни конгрес ради решавања финансијских питања или питања од посебног значаја. Најважније надлежности Конгреса су разматрање и усвајање извештаја председника и Извршног одбора, разматрање и усвајање извештаја администрације, усвајање финансијских и ревизорских извештаја, као и усвајање годишњег завршног рачуна и годишњег буџета, избор председника УЕФА, избор чланова Извршног одбора и потврђивање чланова Извршног одбора изабраних од стране ЕСА (Европско удружење клубова) и ЕЛ (Европских лига), избор европских чланова Савета ФИФА. Поред тога, Конгрес бира органе који врше ревизију, врши измене и допуне Статута, разматрање захтева за чланство и искључење савеза члана, доноси одлуку о престанку или наставку суспензије савеза, члана Извршног одбора или члана другог органа, те разматра предлоге о разрешењу члана Извршног одбора или правосудних органа. Обавештење о одржавању редовног Конгреса доставља се у писаној форми, уз дневни ред, најмање три месеца унапред, док се званични позив за учешће на Конгресу доставља најмање четири недеље пре одржавања Конгреса, уз дневни ред који сачињава Извршни одбор.¹³¹

¹²⁸ Чл. 8. Статута УЕФА

¹²⁹ Чл. 9. Статута УЕФА

¹³⁰ Чл. 11. Статута УЕФА

¹³¹ Чл. 13. Статута УЕФА

Ванредни конгрес може сазвати Извршни одбор или се може сазвати на писмени захтев једне петине савеза чланова, уз навођење тачака дневног реда, а одржаће се у року од три месеца од дана писменог захтева у случају да се сазива на захтев савеза. Обавештење о ванредном конгресу шаље се најмање два месеца пре његовог одржавања. Извршни одбор може на дневни ред да уврсти и тачке из надлежности редовног конгреса.¹³²

Сваки савез члан има један глас, а то право, у име савеза, користи један од његових представника, а гласање путем пуномоћја није дозвољено. Оно је јавно, осим ако Конгрес одлучи другачије. Осим ако је другачије прописано Статутом, предлог се усваја ако га подржи проста, једноставна већина важећих гласова, а суздржани гласови се не броје. У случају једнаког броја гласова, председник Конгреса има одлучујући глас. Предлог за распуштање УЕФА-е усваја се само ако га подржи више од четири петине од укупног броја савеза чланова, док се измене и допуне Статута усвајају ако их подржи две трећине од укупног броја савеза чланова. Суспендовани савези, као и они који су примљени у привремено чланство немају право гласа.¹³³

Што се тиче избора, у првом кругу се бира лице ако га подржи апсолутна већина (тј. више од половине) важећих гласова. Уколико избори не буду успешни, одржава се други круг у којем се бира лице које освоји просту већину гласова. У случају једнаког броја гласова у другом кругу, врши се трећи круг гласања у којем се бира лице које је подржано простом већином. У случају једнаког броја гласова у трећем кругу, избор се обавља жребом. Избори се спроводе тајним гласањем. Уколико је број кандидата једнак броју слободних места, Конгрес може да одлучити да поступак буде другачији. Председник и осам чланова Извршног одбора које бира Конгрес, укључујући између њих најмање једну жену бирају се током календарске године која претходи финалној рунди УЕФА Европског првенства у фудбалу. Преосталих осам чланова Извршног одбора, које бира Конгрес, бирају се током календарске године након финалне рунде УЕФА Европског првенства у фудбалу. Чланови Извршног одбора које изабере (ЕСА) биће потврђени на Конгресу током исте календарске године у којој се одржава финална рунда УЕФА Европског првенства у фудбалу. Члан Извршног одбора којег изабере Европске лиге (ЕЛ) биће потврђен на Конгресу током календарске године након финалне рунде УЕФА Европског првенства у фудбалу. УЕФА бира три потпредседника ФИФА. Председник УЕФА је по службеној дужности потпредседник ФИФА.¹³⁴ Уколико није другачије утврђено, одлука ступа на снагу три месеца након завршетка Конгреса. Конгрес може одлучити да одлука ступа на снагу раније или касније.¹³⁵

¹³² Чл. 14. Статута УЕФА

¹³³ Чл. 18. Статута УЕФА

¹³⁴ Чл. 19. Статута УЕФА

¹³⁵ Чл. 20. Статута УЕФА

Извршни одбор се састоји од председника, шеснаест других чланова, укључујући најмање једну припадницу женског пола, које све бира Конгрес, те два члана које бира Европско удружење клубова и једног члана којег бирају Европске лиге, а потврђује Конгрес, који имају једнака права и обавезе. Извршни одбор не укључује више од једног представника из истог савеза, што се не примењује на чланове које изаберу ЕСА и ЕЛ. Сваки члан Одбора изабран на Конгресу, осим председника и било које чланице женског пола, мора да обавља активну функцију председника или потпредседника у свом савезу. Уколико овај услов престане током његовог мандата, он може да настави да врши функцију до краја мандата, осим ако његов савез затражи од УЕФА да га разреши, када његово место постаје упражњено. Кандидатура за председника УЕФА биће валидна ако добије подршку најмање три савеза. Извршни одбор бира првог потпредседника и четири преостала потпредседника из реда својих чланова, на предлог председника. Председник може сваком од потпредседника доделити посебне задатке. Извршни одбор именује благајника (било из реда својих чланова или не), на предлог председника, који има исти статус као и потпредседник.¹³⁶

Мандат председника и чланова Извршног одбора које бира Конгрес траје четири године, имају право на највише три мандата, без обзира јесу ли узастопни или не. Сваки делимични мандат се сматра као цели мандат. Осам чланова, укључујући најмање једну жену, и председник, бирају се сваке две године. Мандат чланова Извршног одбора које су изабрали ЕСА и ЕЛ траје четири године. Мандат председника и чланова Извршног одбора почиње по завршетку Конгреса на којем су изабрани или потврђени, те се окончава по завршетку Конгреса на којем су изабрани или ратификовани њихови наследници. Лице које је навршило 70 или више година живота нема право на избор или реизбор. Уколико се место упразни, следећи редовни конгрес, ако је могуће, бира или потврђује замену за преостали део мандата, осим уколико је место упражњено у последњој години мандата.¹³⁷ Сваки члан Извршног одбора ФИФА изабран на Конгресу УЕФА, са изузетком председника и било ког члана, мора да обавља активну функцију председника или потпредседника свога савеза, а у супротном, може да настави да обавља своју функцију члана ИО ФИФА до краја свог мандата, осим ако његов савез затражи од УЕФА да га разреши и то место остаје упражњено. Савез не може истовремено имати представника у Извршном одбору ФИФА и представника у Извршном одбору УЕФА, осим ако различити појединци не представљају тај савез у ова два тела. Ово правило се не односи на председника, члана Извршног одбора ФИФА и потпредседника ФИФА који представљају четири британска савеза.¹³⁸

¹³⁶ Чл. 21. Статута УЕФА

¹³⁷ Чл. 22. Статута УЕФА

¹³⁸ Чл. 34. quater Статута УЕФА

Извршни одбор има право да одлучује о свим питањима која не спадају у надлежност Конгреса или другог тела. Извршни одбор руководи УЕФА-ом, осим у мери кад је пренео такво руковођење, или осим ако је такво руковођење Статутом пренето на председника или администрацију.¹³⁹

Непреносиве надлежности Одбора су укупна контрола УЕФА и давање потребних инструкција, утврђивање организационе структуре, формирање и надзор књиговодства, именовање чланова Комисије за управљање и усклађеност и издавање смерница, именовање генералног секретара и заменика генералног секретара на предлог председника и њихово разрешење, на предлог председника или одлуком коју подржава две трећине или више свих чланова Извршног одбора, општи надзор рада администрације, израда писаног извештаја ради подношења редовном конгресу.¹⁴⁰

Извршни одбор овлашћен је да делегира управљање, у целисти или делимично, председнику, једном или више својих чланова и/или администрацији.¹⁴¹ Извршни одбор се по правилу састаје четири пута годишње и има кворум када је присутно више од половине чланова са правом гласа, укључујући председника или, у његовом одсуству, потпредседника.¹⁴² Одлука је донета ако је подржана гласовима више од половине присутних чланова са правом гласа. У случају једнаког броја гласова, председник има одлучујући глас.¹⁴³

Извршни одбор може суспендовати или разрешити члана Извршног одбора, до следећег редовног конгреса, ако сматра да је значајно занемарио своје обавезе или се недолично понашао. Такве одлуке се доносе ако их подржи три четвртине чланова Извршног одбора са правом гласа. Члан Извршног одбора на кога се одлука односи нема право да учествује у расправи или гласању.¹⁴⁴ Председник представља УЕФА, председава Конгресом, као и седницама Извршног одбора, те у случају једнаког броја гласова у било ком гласању, има одлучујући глас. Председник је надлежан за односе између УЕФА и ФИФА, односе између УЕФА и других конфедерација, односе између УЕФА и њених савеза, односе између УЕФА и политичких тела и међународних организација, спровођење одлука Конгреса и Извршног одбора преко администрације, те надзор над њеним радом. У обављању наведеног председник се консултује са Извршним одбором. У одсуству председника, то чини први потпредседник.¹⁴⁵

За организацију и вођење администрације одговоран је генерални секретар, са посебним надлежностима представљања УЕФА, када му то делегира председник, именовање и разрешење директора, по договору са председником, именовања и разрешења запослених у администрацији,

¹³⁹ Чл. 23. Статута УЕФА

¹⁴⁰ Чл. 24. Статута УЕФА

¹⁴¹ Чл. 25. Статута УЕФА

¹⁴² Чл. 26. Статута УЕФА

¹⁴³ Чл. 27. Статута УЕФА

¹⁴⁴ Чл. 28. Статута УЕФА

¹⁴⁵ Чл. 29. Статута УЕФА

достављања годишњег пословног плана, израде писаног извештаја ради подношења Редовном конгресу, састављања процене прихода и расхода, иницијације расхода у оквиру буџета. Генерални секретар може делегирати своје дужности на заменика генералног секретара и/или директоре. Извршни одбор именује генералног секретара и његовог заменика који су запослени у УЕФА.¹⁴⁶ За распуштање УЕФА-е потребно је 4/5 гласова свих савеза чланова, која већина је потребна за доношење било које одлуке о расподели имовине УЕФА-е након распуштања, јер без такве одлуке, одлука о распуштању УЕФА-е нема правно дејство.¹⁴⁷

4.1. Правосудни органи УЕФА

Правосудни органи УЕФА су: а) дисциплински органи УЕФА, односно Контролно-етички и дисциплински орган и Жалбени орган; б) етички и дисциплински инспектори; ц) Орган за финансијску контролу клубова. Чланови правосудних органа су независни и не могу да буду чланови ниједног другог тела у оквиру УЕФА, водећи рачуна да у њиховом поступању не постоји сукоб интереса. Чланове правосудних органа бира Извршни одбор на период од четири године, а избор потврђује Конгрес.¹⁴⁸

Контролно-етички и дисциплински орган чине председник, два потпредседника и потребан број осталих чланова које бира Извршни одбор. Контролно-етички и дисциплински орган, по правилу, одлучује у присуству свих својих чланова, али може да одлучује и ако су присутна најмање три његова члана. Изузеци могу бити утврђени Дисциплинским правилником УЕФА, који може предвидети да председник, или један од потпредседника, или члан који делује као *ad hoc* председавајући, независно одлучују у појединим предметима. Контролно-етички и дисциплински орган је надлежан да одлучује о дисциплинским и етичким питањима и свим другим питањима која су у његовој надлежности у складу са Статутом или актима које доноси Извршни одбор.¹⁴⁹ Састав, начин избора, те начин одлучивања је исти за Жалбени орган, с тим да председник, потпредседник или члан као судија појединац, доноси одлуке по жалбама које су очигледно недопустиве, основане или неосноване. Жалбени орган је надлежан да разматра жалбе на одлуке Контролно-дисциплинског и етичког органа. Може се предвидети да се у хитним околностима предмет упути директно Жалбеном органу, посебно у вези са пријемом или искључењем из УЕФА такмичења.¹⁵⁰

Извршни одбор бира потребан број етичких и дисциплинских инспектора, међу којима и главног инспектора. Етички и дисциплински

¹⁴⁶ Чл. 30. Статута УЕФА

¹⁴⁷ Чл. 66. Статута УЕФА

¹⁴⁸ Чл. 32. Статута УЕФА

¹⁴⁹ Чл. 33. Статута УЕФА

¹⁵⁰ Чл. 34. Статута УЕФА

инспектори представљају УЕФА-у у поступцима пред Контролно-етичким и дисциплинским органом, као и Жалбеним органом. Орган за финансијску контролу клубова подељен је на Првостепено веће и Жалбено веће, чији састав утврђује Извршни одбор. По правилу, свако Веће доноси одлуке у присуству најмање три своја члана.¹⁵¹

4.2. Савет за стратегију професионалног фудбала УЕФА-е

Савет за стратегију професионалног фудбала чине: а) четири пот-председника Извршног одбора; б) четири представника изабраних на период од две године од стране било које групе коју УЕФА признаје као представника интереса европских професионалних фудбалских лига; ц) четири представника изабраних на период од две године од стране било које групе коју је УЕФА признала да заступа интересе клубова који учествују у УЕФА такмичењима; д) четири представника изабраних на период од две године од стране било ког удружења играча које је УЕФА признала као оно које заступа интересе професионалних играча у Европи. Надлежности Савета су проналажење решења за унапређење сарадње између различитих актера европског фудбала, решавање проблема који произилазе из социјалног дијалога у вези са питањима европског професионалног фудбала, те решавање питања везаних за клупска такмичења УЕФА и њихове календаре. Представници морају имати активну функцију у својим националним лигама, клубовима или организацијама играча. Уколико се деси да представник више не испуњава овај услов у било ком тренутку током свог мандата, замењује га друго лице које одабере његова одговарајућа група.¹⁵² Савет проналази решења за унапређење сарадње између различитих актера европског фудбала, бави се питањима која проистичу из социјалног дијалога о европским професионалним фудбалским питањима, те сарађује са постојећим саветодавним телима професионалног фудбала по свим релевантним питањима. Његове препоруке Извршном одбору захтевају једногласну подршку група од којих се састоји. председавајући извештава Извршни одбор о свим питањима о којима се расправља, чак и ако се не постигне једногласје.¹⁵³

4.3. Комисије УЕФА-е

Комисија за управљање и усаглашеност периодично разматра УЕФА-ине активности у материји доброг управљања, усклађености и управљању

¹⁵¹ Чл. 34. bis, ter Статута УЕФА

¹⁵² Чл. 35. Статута УЕФА; Чл. 10 Организационог правилника УЕФА, 2020. године, доступно на https://hns-cff.hr/files/documents/20905/2020%20UEFA%20Organisational%20Regulations_HR.pdf, приступ 20.07.2023. године

¹⁵³ Чл. 11. Организационог правилника УЕФА

ризицима. Извршни одбор бира седам чланова Комисије, од којих су четири из различитих савеза, а преостала тројица су независни чланови. Председника Комисије и два потпредседника бира Извршни одбор на предлог председника. Сви чланови бирају се на четири године. Ова именовања се врше након изборног конгреса одржаног током календарске године која претходи финалној рунди УЕФА Европског првенства у фудбалу. Избор чланова потврђује Конгрес. Комисија ће писаним путем известити Извршни одбор о свакој ревизији и доставиће копију сваког таквог извештаја генералном секретару.¹⁵⁴

Остале Комисије су: 1. Комисија за националне савезе 2. Финансијска комисија 3. Судијска комисија 4. Комисија за репрезентативна такмичења 5. Комисија за клупска такмичења 6. Комисија за фудбал млађих узраста и аматерски фудбал 7. Комисија за женски фудбал 8. Комисија за фудбал на песку 9. NatTrick комисија 10. Комисија за развој и стручну помоћ 11. Комисија за лиценцирање клубова 12. Комисија за стадионе и сигурност 13. Медицинска комисија 14. Комисија за статус и трансфере играча, посреднике и посреднике за организацију утакмица 15. Правна комисија 16. Саветодавна комисија за маркетинг 17. Комисија за медије 18. Комисија за Fair Play и друштвену одговорност 19. Фудбалска комисија¹⁵⁵

Извршни одбор, на предлог председника, бира председника, једног или више потпредседника и чланове сваке комисије на период од четири године. Избори се врше након изборног конгреса одржаног током календарске године која претходи финалној рунди УЕФА Европског првенства у фудбалу. Лице која има навршених 70 година нема права на избор или реизбор. Извршни одбор утврђује број чланова сваке комисије.¹⁵⁶ Комисије саветују Извршни одбор, који може своје одређене надлежности на њих да пренесе.¹⁵⁷ Извршни одбор, председник или генерални секретар, могу, ако је потребно, формирати стручне панеле за посебне послове, као и радне групе за посебно временски ограничене послове. Чланови стручних панела бирају се на рок од четири године.¹⁵⁸ Према упутствима генералног секретара, администрација обавља послове УЕФА-е.¹⁵⁹

4.4. Буџет УЕФА-е, имовинска права било које врсте, права интелектуалне својине и аудио-визуелна права и права на пренос звука

Извори прихода УЕФА-е су јасно одређени.¹⁶⁰ Буџет за сваку финансијску годину припрема генерални секретар. Ванредне расходе који нису

¹⁵⁴ Чл. 35. bis Статута УЕФА

¹⁵⁵ 35. ter Статута УЕФА

¹⁵⁶ Чл. 36. Статута УЕФА

¹⁵⁷ Чл. 37. Статута УЕФА

¹⁵⁸ Чл. 38. Статута УЕФА

¹⁵⁹ Чл. 39. Статута УЕФА

¹⁶⁰ Чл. 42. Статута УЕФА

укључени у буџет одобрава Извршни одбор путем додатних кредита.¹⁶¹ Финансијска година УЕФА почиње 1. јуна и завршава се 30. јуна следеће године. Ревизорско тело је ревизорска кућа која је независна од УЕФА, бира је редовни Конгрес на период финансијске године непосредно након Конгреса и има право реизбора. Оно врши ревизију рачуна и подноси писани извештај редовном Конгресу.¹⁶²

УЕФА користи сва права која поседује или дели са трећим лицима, као што су имовинска права било које врсте, права интелектуалне својине и аудио-визуелна права и права на пренос звука, било путем слике или медија било које врсте (укључујући све облике преноса компјутерских слика, са или без звука, као што су Интернет, online сервиси или слично, без обзира да ли такав облик већ постоји или не). Ово укључује производњу, умножавање, дистрибуцију и пренос слике, звука или медија било које врсте од стране УЕФА саме или заједно са трећим лицима. У ту сврху, сама УЕФА, или заједно са трећим лицима, има право да оснива или управља компанијама за које може да користи било која правна лица овлашћена према швајцарском праву.¹⁶³

УЕФА и њени савези чланови имају ексклузивна права на пренос и коришћење, као и на одобрење преноса и коришћења, путем слике, звука или других носача података било које врсте (укључујући носиоце података који тек треба да буду развијени), утакмица које потпадају под њихову надлежност, било да то је директан пренос или снимак, или цео пренос или снимци утакмица. Извршни одбор доноси посебан правилник којим се уређује примена ових права.¹⁶⁴

4.5. УЕФА такмичења

Извршни одбор утврђује правила којима се утврђују услови учешћа и одржавања УЕФА такмичења, која ће дефинисати јасан и транспарентан процес пријаве за сва УЕФА такмичења, укључујући и финале тих такмичења. Извршни одбор посебно утврђује систем лиценцирања клубова. Услов за учешће на такмичењу је да је сваки савез члан и/или клуб који је члан тог савеза сагласан да поштује Статут и друге акте УЕФА-е.¹⁶⁵

Без одобрења УЕФА, није дозвољено никакво формирање група савеза чланица УЕФА или између лига или клубова који су директно или индиректно повезани са различитим савезима чланицама УЕФА. Савез, или његове придружене лиге и клубови, не могу играти или организовати утакмице ван своје територије без одобрења релевантних савеза чланица.¹⁶⁶

¹⁶¹ Чл. 43. Статута УЕФА

¹⁶² Чл. 45. Статута УЕФА

¹⁶³ Чл. 47. Статута УЕФА

¹⁶⁴ Чл. 48. Статута УЕФА

¹⁶⁵ Чл. 50. Статута УЕФА

¹⁶⁶ Чл. 51. Статута УЕФА

Право клуба на учешће у националном првенству зависи пре свега од спортског достигнућа. Поред квалификација због спортских достигнућа, учешће клуба у лиценцирању у оквиру првенства може зависити од других критеријума у оквиру процеса лиценцирања, са нагласком на спортске, инфраструктурне, административне, правне и финансијске аспекте. Обавезно је да одлуке о лиценцирању буду преиспитане од стране жалбеног тела савеза. Забрањена је промена правне форме или структуре организације клуба како би се омогућила његова квалификација према спортском достигнућу и/или добијање лиценце за првенство, на штету интегритета спортског такмичења. То укључује, на пример, промену седишта, промену назива или пренос власничких удела између различитих клубова. Мора постојати могућност да жалбено тело савеза преиспита одлуке о забрани. Сваки савез је одговоран за доношење одлука о националним питањима, која се не могу пренети на лиге, док је УЕФА одговорна за доношење одлука у случајевима који укључују више од једног савеза на њеној територији. ФИФА је одговорна за доношење одлука о међународним питањима која укључују више од једне конфедерације.¹⁶⁷

4.6. УЕФА и Суд за спортску арбитражу (CAS)

Слично ФИФА, савези имају обавезу да у статуте унесу одредбу према којој се сви спорови националне димензије, упућују независном и непристрасном арбитражном суду као последњој инстанци, а не редовном суду.¹⁶⁸ CAS, а не редовни суд или било који други арбитражни суд, има искључиву надлежност у својству редовног арбитражног суда да решава спорове између УЕФА-е и савеза, лига, клубова, играча или службених лица, спорове европске димензије између савеза, лига, клубова, играча или службених лица. CAS ће интервенисати у свом својству редовног арбитражног суда само ако спор није у надлежности УЕФА-иног органа.¹⁶⁹ Свака одлука УЕФА-иног органа може се оспоравати искључиво пред CAS-ом у његовом својству жалбено-арбитражног органа, а не пред редовним судом или било којим другим арбитражним судом. Жалбу CAS-у могу уложити само странке на које се одлука непосредно односи. Рок за подношење жалбе је десет дана од пријема одлуке, након што су исцрпљени сви интерни поступци и правна средства у оквиру УЕФА-е. Жалба нема суспензивно дејство, осим ако CAS не одлучи другачије. CAS не узима у обзир чињенице или доказе које је подносилац жалбе могао да доставити УЕФА-ином органу да је савесно деловао у датим околностима, али то није учинио или је одлучио да тако не поступи. Жалбе CAS-у против УЕФА-иних одлука везаних уз допинг могу бити предметом посебних правила које је усвојио

¹⁶⁷ Чл. 51. bis Статута УЕФА

¹⁶⁸ Чл. 60. Статута УЕФА

¹⁶⁹ Чл. 61. Статута УЕФА

Извршни одбор у складу са Светским антидопинг кодексом.¹⁷⁰ CAS није надлежан да решава питања која се односе на примену искључиво спортског правила, као што су Правила игре или технички модалитети такмичења, одлуке путем којих се суспендује физичко лице на раздобље до две утакмице или до месец дана, пресуде независног и непристрасног арбитражног суда у спору националне димензије који настане применом статута или правилника савеза. Поступци пред CAS-ом спроводе се у складу са Кодексом спортске арбитраже CAS-а.¹⁷¹

4.7. Панел за хитне случајеве УЕФА

Панел за хитне случајеве састоји се од пет чланова Извршног одбора, и то председника УЕФА, првог потпредседника, благајника УЕФА или, ако благајник УЕФА није члан Извршног одбора УЕФА, потпредседника УЕФА кога именује председник УЕФА од случаја до случаја и два друга члана Извршног одбора које именује председник УЕФА од случаја до случаја. У одсуству неког од наведених лица, потпредседник УЕФА ће заменити одсутног члана.¹⁷² У периоду између седница Извршног одбора, Панел је надлежан да доноси и спроводи коначне одлуке о хитним питањима која су у надлежности Извршног одбора, а може да помаже у припреми пословних активности којима ће се бавити Извршни одбор.¹⁷³ Председник УЕФА-е сазива и председава седницама, а у његовом одсуству први потпредседник.¹⁷⁴ Панел доноси одлуке простом већином гласова, а у случају једнаког броја гласова, председник има одлучујући глас.¹⁷⁵

4.8. Комисије и стручни панели УЕФА-е

Чланове комисија и стручних панела именује и разрешава Извршни одбор на предлог председника УЕФА-е. Савези чланови могу председнику УЕФА-е писаним путем предложити кандидате.¹⁷⁶ Сваку комисију и стручни панел УЕФА у свом раду могу подржати спољни стручњаци, а могу се и оснивати ad hoc радне групе за решавање конкретних питања, који подносе извештаје одговарајућој комисији/стручном панелу.¹⁷⁷ УЕФА-ине комисије и стручни панели имају саветодавну функцију, осим ако им неким актом усвојеним од стране Извршног одбора није пренета надлежност

¹⁷⁰ Чл. 62. Статута УЕФА

¹⁷¹ Чл. 63. Статута УЕФА

¹⁷² Чл. 4. Организационог правилника УЕФА

¹⁷³ Чл. 5. Организационог правилника УЕФА

¹⁷⁴ Чл. 6. Организационог правилника УЕФА

¹⁷⁵ Чл. 7. Организационог правилника УЕФА

¹⁷⁶ Чл. 45. Организационог правилника УЕФА

¹⁷⁷ Чл. 46. Организационог правилника УЕФА

за доношење одлука. Одлуке су пуноважне само ако је присутно више од половине свих чланова са правом гласа, а за доношење одлуке потребна је проста већина гласова присутних чланова са правом гласа. У случају једнаког броја гласова, одлучујући је глас председника.¹⁷⁸ Председник комисије и панела може формирати канцеларију за решавање хитних питања између њених седница, која се састоји од три члана, односно председника или заменика председника, потпредседника и једног редовног члана, које именује председник од случаја до случаја, у зависности од расположивости.¹⁷⁹

Осим ако је другачије одређено, комисије УЕФА се састоје од председника, заменика председника, одређеног броја потпредседника и чланова који се сматрају неопходним за правилно функционисање комисија, укључујући представнике различитих европских фудбалских актера у складу са посебним споразумима које је са њима закључила УЕФА. По потреби, Извршни одбор може кооптирати додатне чланове у комисију и то без права гласа. Савез не може бити представљен са више од једног члана у једној комисији, осим свих кооптираних чланова, док сваки савез има најмање два представника у укупном броју комисија.¹⁸⁰

Када је реч о комисијама, укратко ћемо представити делокруг њихових задатака. Тако, Комисија за националне савезе се бави односима између УЕФА и њених савеза чланица.¹⁸¹ Финансијска комисија саветује и пружа подршку Извршном одбору у финансијском управљању УЕФА, те у свом раду сарађује са ревизорским органом.¹⁸² Комисија судија утврђује професионалне стратегије за суђење у Европи, именује судије и контролоре судија за УЕФА такмичења, рангира их, идентификује и подржава перспективне међународне судије, разматра предлоге за измене Правила игре.¹⁸³ Комисија за националне тимове размењује мишљења о актуелним такмичењима УЕФА националних тимова, саставља одговарајуће препоруке, те помаже у одређивању принципа жребана и надгледа припрему и спровођење жребана, размењује мишљења и саставља препоруке за међународни календар утакмица,¹⁸⁴ што и чини Комисија за клупска такмичења, само за ту врсту такмичења.¹⁸⁵ Комисија за фудбал млађих узраста и аматерски фудбал, Комисија за женски фудбал, Комисија за фудзал и фудбал на песку, размењује мишљења о актуелним темама ових врста фудбала и помажу у састављању и примени њихових развојних стратегија и програма.¹⁸⁶ NatTrick комисија предлаже принципе УЕФА NatTrick програма, који посебно укључују развој

¹⁷⁸ Чл. 51. Организационог правилника УЕФА

¹⁷⁹ Чл. 52. Организационог правилника УЕФА

¹⁸⁰ Чл. 17. Организационог правилника УЕФА

¹⁸¹ Чл. 18. Организационог правилника УЕФА

¹⁸² Чл. 19. Организационог правилника УЕФА

¹⁸³ Чл. 20. Организационог правилника УЕФА

¹⁸⁴ Чл. 21. Организационог правилника УЕФА

¹⁸⁵ Чл. 22. Организационог правилника УЕФА

¹⁸⁶ Чл. 23-25. Организационог правилника УЕФА

инфраструктурних пројеката у асоцијацијама чланицама УЕФА и образовне програме за фудбалску администрацију, те надгледа исправну примену УЕФА NatTrick програма.¹⁸⁷ Комисија за развој и стручну помоћ надгледа УЕФА-ине стручне програме и програме фудбалске помоћи, односно размене унутар својих савеза чланова.¹⁸⁸ Комисија за лиценцирање клубова надгледа примену и остваривање циљева УЕФА-иног система лиценцирања клубова, те саставља одговарајуће препоруке.¹⁸⁹ Комисија за стадионе и сигурност пружа савете о развоју и примени најсавременијих стадионских и безбедносних политика и стандарда.¹⁹⁰ Медицинска комисија размењује мишљења о актуелним медицинским темама везаним уз фудбал.¹⁹¹ Комисија за статус и трансфере играча, посреднике у трансферима играча и посреднике у организацији утакмица разматра питања везана уз статус и трансфере играча.¹⁹² Правна комисија анализира правна питања везана са фудбалом и о томе саветује УЕФА-у.¹⁹³ Саветодавна комисија за маркетинг расправља о општој стратегији о чему извештава Извршни одбор, саветује га о питањима у вези односа између УЕФА-е и њених разних маркетиншких и медијских партнера, те надгледа развој и еволуцију индустрије.¹⁹⁴ Комисија за медије саветује УЕФА-у у вези са разним питањима у медијском сектору и даје предлоге за суочавање са новим изазовима.¹⁹⁵ Комисија за fair play и друштвену одговорност предлаже политику друштвене одговорности УЕФА-е, те решава сва питања етике, ферплеја и друштвене одговорности у односу на УЕФА-у и фудбал у Европи.¹⁹⁶ Фудбалска комисија размењује мишљења о заштити и даљем развоју игре и саставља одговарајуће препоруке.¹⁹⁷

Стручне панеле УЕФА-е чине председник, потпредседник и онолико редовних чланова колико је потребно за правилно функционисање. Кандидати морају да буду млађи од 70 година старости, поседују посебна стручна знања из релевантне области, те говоре један од службених језика УЕФА.¹⁹⁸ Постоје Панел административних стручњака, Панел за изградњу и управљање стадионима, Панел за фудбал на најширој основи, Јира панел, Панел за судијску конвенцију, Панел за развој суђења и Анти-допинг панел.¹⁹⁹

¹⁸⁷ Чл. 26. Организационог правилника УЕФА

¹⁸⁸ Чл. 27. Организационог правилника УЕФА

¹⁸⁹ Чл. 28. Организационог правилника УЕФА

¹⁹⁰ Чл. 29. Организационог правилника УЕФА

¹⁹¹ Чл. 30. Организационог правилника УЕФА

¹⁹² Чл. 31. Организационог правилника УЕФА

¹⁹³ Чл. 32. Организационог правилника УЕФА

¹⁹⁴ Чл. 33. Организационог правилника УЕФА

¹⁹⁵ Чл. 34. Организационог правилника УЕФА

¹⁹⁶ Чл. 35. Организационог правилника УЕФА

¹⁹⁷ Чл. 36. Организационог правилника УЕФА

¹⁹⁸ Чл. 37. Организационог правилника УЕФА

¹⁹⁹ Чл. 39-44. Организационог правилника УЕФА

4.9. Службена лица и инструктори

У сврху едукације администрација УЕФА-е именује судијског и/или стручног инструктора.²⁰⁰ Генерални секретар саставља листу за сваку категорију службених лица и инструктора. Администрација УЕФА-е позива савезе да предложе кандидате који испуњавају све захтеве за одређену листу. Кандидати који испуњавају све утврђене захтеве неће аутоматски бити увршћени на одговарајућу листу, већ је то дискрециона одлука генералног секретара.²⁰¹ Службена лица и инструктори који се налазе листи закључују двогодишњи мандатни уговор с УЕФА-ом, али им УЕФА не јемчи одређени број именована годишње.²⁰²

4.10. Комисија за управљање и усклађеност

Комисија за управљање и усклађеност састоји се од седам чланова које бира Извршни одбор те их потврђује Конгрес. Председника, првог и другог потпредседника именује Извршни одбор на предлог председника. Они четири године пре њиховог избора или током трајања њиховог мандата не смеју да буду чланови Извршног одбора УЕФА-е или било којег другог тела УЕФА-е, чланови извршног или саветодавног тела било којег савеза члана УЕФА-е, плаћена службена лица или запослени у УЕФА-е или било којем савезу члану.²⁰³ Комисија, између осталог, периодично проверава УЕФА-ине активности у погледу доброг управљања, усклађености и управљања ризиком. Посебно је задужена за давање савета и препорука Извршном одбору о најприкладнијим политикама корпоративног управљања за УЕФА-у, ревизију развоја у корпоративном управљању уопштено, посебно у односу на политике које су усвојила или примењују спортска владајућа тела, те може да препоручује стандарде које Комисија сматра да су прикладни и у најбољем интересу УЕФА-е, одражавајући опште прихваћена начела доброг корпоративног управљања, те истовремено подстичући динамично и флексибилно управљање без непотребних административних оптерећења²⁰⁴ Комисија може користити људске и физичке ресурсе Администрације УЕФА-е, као и спољне саветнике и стручњаке, уколико то сматра прикладним и потребним.²⁰⁵

²⁰⁰ Чл. 69. Организационог правилника УЕФА

²⁰¹ Чл. 72. Организационог правилника УЕФА

²⁰² Чл. 73. Организационог правилника УЕФА

²⁰³ Чл. 75. Организационог правилника УЕФА

²⁰⁴ Чл. 76. Организационог правилника УЕФА

²⁰⁵ Чл. 77. Организационог правилника УЕФА

4.11. Комисија за накнаде

Комисија за накнаде састоји се од члана Финансијске комисије, члана Комисије за управљање и усклађеност, те независног члана. Чланове Комисије именује Извршни одбор на период од четири године.²⁰⁶ Комисија за накнаде надгледа све аспекте накнада за виши менаџмент УЕФА-е.²⁰⁷ Генерални секретар непосредно и редовно подноси извештаје Извршном одбору и председнику УЕФА-е.²⁰⁸ Он утврђује организациону структуру Администрације УЕФА-е која се доставља Извршном одбору, као и све значајне накнадне промене.²⁰⁹

²⁰⁶ Чл. 79. Организационог правилника УЕФА

²⁰⁷ Чл. 80. Организационог правилника УЕФА

²⁰⁸ Чл. 82. Организационог правилника УЕФА

²⁰⁹ Чл. 83. Организационог правилника УЕФА

5. УЕФА И ДИСЦИПЛИНА

Дисциплински правилник се примењује на сваку утакмицу и такмичење у организацији УЕФА, као и на свако озбиљно кршење УЕФА-иних статутарних циљева, осим ако за тај прекршај један од УЕФА-иних савеза чланова започне гоњење на други одговарајући начин.²¹⁰

Савези чланови и клубови, као и њихови играчи, службена лица и чланови те сва лица које је УЕФА одредила за обављање функције, морају поштовати Правила игре као и УЕФА-ин Статут, правилнике/пропозиције, упутства и одлуке те се понашати у складу с начелима етичког понашања, лојалности, интегритета и спортског понашања.²¹¹ Сва наведена лица морају да се суздрже од сваког чињења или нечињења које штети или би могло да штети интегритету утакмица и такмичења, те морају у потпуности и увек сарађивати са УЕФА-ом у њеним напорима да се спречи такво понашање.²¹² Правилник се односи на све савезе чланове и њихова службена лица, све клубове и њихова службена лица, сва службена лица на утакмици, све играче, сва лица која је УЕФА изабрала, потврдила или одредила за обављање одређене функције.²¹³ Неопходно је да лица буду у УЕФА-иној надлежности на дан кад је учињен дисциплински прекршај, а дисциплински органи УЕФА-е не могу да прекину дисциплински поступак против лица које је у време извршења прекршаја било, а током спровођења поступка више није у надлежности УЕФА.²¹⁴ Меродавно право чине, пре свега, Статут УЕФА, правилници, упутства и одлуке, као и Правила игре. Супсидијарно, може се применити швајцарско, као и свако друго право, које надлежни дисциплински орган сматра примељивим.²¹⁵

Дисциплинске мере које могу да буду изречене савезима члановима и клубовима су бројне и обухватају: а. упозорење; б. укор; ц. новчану казну; д. забрану продаје улазница навијачима за гостујуће утакмице; е. поништај резултата утакмице; ф. налог за поновно одигравање утакмице; г. одузимање бодова (за такмичење у току и/или следеће такмичење); х. налог да се утакмица прогласи изгубљеном без одигравања; и. играње утакмице без публике; ј. потпуно или делимично затварање стадиона; к. одигравање утакмице у трећој земљи; л. ускраћивање прихода из УЕФА-иног такмичења; м. забрана регистрације нових играча у УЕФА-иним такмичењима; н. ограничење броја играча које клуб сме да региструје за учешће у УЕФА-

²¹⁰ Чл. 2. Дисциплинског правилника УЕФА, март 2021., доступно на https://hns-cff.hr/files/documents/13201/2020%20UEFA%20Disciplinary%20Regulations_HR.pdf, приступ 20.07.2023. године

²¹¹ Чл. 11. Дисциплински правилник УЕФА

²¹² Чл. 12. Дисциплински правилник УЕФА

²¹³ Чл. 3. Дисциплински правилник УЕФА

²¹⁴ Чл. 4. Дисциплински правилник УЕФА

²¹⁵ Чл. 5. Дисциплински правилник УЕФА.

иним такмичењима; о. дисквалификација из такмичења у току и/или искључење из будућих такмичења; п. одузимање титуле или награде, одузимање лиценце; р. друштвено користан фудбалски рад. Физичким лицима може да буде изречено: а. упозорење; б. укор; ц. новчана казна; д. суспензија за одређени број утакмица или за одређено или неодређено временско раздобље; е. суспензија за обављање дужности за одређени број утакмица или за одређено или неодређено временско раздобље; ф. забрана обављања било које активности везане уз фудбал; г. одузимање титуле или награде; х. друштвено користан фудбалски рад. Новчане казне не смеју да буду ниже од 100 евра нити више од 10.000.000 евра. У случају физичких лица не може се изрећи новчана казна у износу већем од 500.000 евра. Наведене дисциплинске мере се могу изрицати кумулативно.²¹⁶ Налозима се захтева одређено понашање од оних на које се односе, док поред дисциплинских мера могу се издати упутства којима се одређује начин на који се дисциплинске мере морају спровести. Дисциплински органи могу да одреде накнаду штете кад је савез члан или клуб одговоран за ту штету.²¹⁷

Могућност за кажњавање савеза или клуба је изузетно широко постављена, те осим ако није другачије одређено, савез или клуб може бити подвргнут дисциплинским мерама и налозима, уколико је до прекршаја дошло услед чињења или нечињења једног од његових чланова, играча, службених лица или навијача, или било којег другог лица које обавља дужност у име тог савеза или клуба, чак и ако савез или дотични клуб може доказати изостанак било какве кривице, умишљајне или нехатне.²¹⁸ Практично, савез или клуб су одговорни по принципу објективне одговорности. Стога, изузетно је важно, а имајући у виду таква решења, да савези и клубови раде на превенцији и едукацији чланова, играча, службених лица или навијача, или било којег другог лица које обавља дужност у име и за рачун тог савеза или клуба.

Када је реч о одлукама судије донетих на терену за игру, оне су коначне, те их УЕФА-ини дисциплински органи не могу преиспитивати, већ то могу да чине само у односу на дисциплинске последице одлуке коју је донео судија у случајевима кад је таква одлука била заснована на очитој грешци, на пример, оној о идентитету кажњеног лица. У случајевима погрешног идентитета дисциплински поступци могу бити покренути само против лица које је заиста учинило прекршај. Приговор против опомене или искључења из игре након две опомене може бити уважен само ако је грешка судије везана за идентитет играча. Такође, у случајевима озбиљног неспортског понашања дисциплинска мера може бити изречена чак и ако судија и његови помоћници нису видели шта се збило. Одредбе које су везане уз приговоре против резултата утакмица на које је утицала одлука судије која је представљала очигледан прекршај правила, остају примењиве.²¹⁹

²¹⁶ Чл. 6. Дисциплински правилник УЕФА; Чл. 55. Статута УЕФА

²¹⁷ Чл. 7. Дисциплински правилник УЕФА; Чл. 55. Статута УЕФА

²¹⁸ Чл. 8. Дисциплински правилник УЕФА

²¹⁹ Чл. 9. Дисциплински правилник УЕФА

5.1. Застарелост вођења дисциплинског поступка

Застарелост вођења дисциплинског поступка наступа након једне године за прекршаје учињене на терену за игру или у непосредној близини, десет година за прекршаје антидопинг правила, пет година за све друге прекршаје. Прекршаји који се тичу намештања утакмице, преваре, подмићивања и корупције не застаревају, а било која процесна радња прекида ток застаре који почиње изнова да тече.²²⁰

5.2. Борба против расизма и дискриминације

УЕФА кажњава савезе чланове и клубове, као и њихове играче, службена лица и чланове те сва лица које је УЕФА одредила за обављање функције, уколико било ко од њих и на било који начин испољи расистичко или дискриминаторно понашање, суспензијом у трајању од најмање десет утакмица или суспензијом за одређено временско раздобље, или им изриче неку другу одговарајућу казну. У случају да то учини барем један навијач савеза члана или клуба савез или клуб кажњава се минимално делимичним затварањем стадиона и новчаном казном. Дакле, услов је да само један навијач испољи расистичко или дискриминаторно понашање, што показује намеру о нултој толеранцији УЕФА поводом овог понашања. Уколико околности случаја то захтевају, надлежно дисциплинско тело може да изрекне и друге додатне и прикладне дисциплинске мере одговорном савезу или клубу, као што су одигравање једне или више утакмица без присуства публике, затварање стадиона, проглашавање утакмице изгубљеном без борбе, одузимање бодова и/или дисквалификација из такмичења. У случају да судија прекине утакмицу због расистичког и/или дискриминирајућег понашања, утакмица може бити проглашена изгубљеном без борбе. Наведене дисциплинске мере могу се комбиновати са друштвено корисним фудбалским радом и/или специфичним упутствима којима је циљ спречавање таквог понашања.²²¹

5.3. Неспортско понашање играча и службених лица

У случају неспортског понашања играча и службених лица изриче се суспензија за једну такмичарску утакмицу или за одређени период због: друге опомене на истој утакмици; грубе игре; поновљеног приговарања на одлуке судије или одбијање поштовања налога судије; вређања играча или других појединаца присутних на утакмици; неспортског понашања; прово-

²²⁰ Чл. 10. Дисциплински правилник УЕФА

²²¹ Чл. 14. Дисциплински правилник УЕФА

цирања гледалаца; учествовања на утакмици упркос суспензији или другим разлозима због којих нема право наступа; онемогућавања изгледне прилике за постизање поготка. Суспензија за две такмичарске утакмице или на одређени временски период се изриче због увредљивих или погрдних речи упућених службеном лицу на утакмици, због очито намерно добијеног жутог или црвеног картона, због јако грубе игре. Суспензија за три такмичарске утакмице или на одређени временски период се изриче због напада на другог играча или друго лице присутно на утакмици. Суспензија за четири такмичарске утакмице или на одређени временски период изриче се због понашања са очитом намером да се службено лице утакмице наведе на доношење неисправне одлуке или да се подупре његова грешка у процени, те тиме узрокује доношење неисправне одлуке. Суспензија за пет такмичарских утакмица или на одређени временски период изриче се због озбиљног напада. Суспензија за петнаест такмичарских утакмица или на одређени временски период изриче се због напада на службено лице утакмице. Све наведене суспензије се могу комбиновати са новчаним казнама или друштвено корисним фудбалским радом, а ако околности случаја то захтевају, суспензија може бити умањена, повећана или чак проширена на све категорије такмичења. Уколико се национални или клупски тим понаша неспортски (нпр. ако судија изрекне појединачне дисциплинске казне петорици или више играча током утакмице, или у комбинацији шесторици или више играча и службеним лицима – три или више играча за фудбал), дисциплинске мере такође могу да буду изречене против односног савеза или клуба.²²²

5.4. Умањење или поштравање казне

Надлежни дисциплински орган утврђује врсту и тежину дисциплинских прекршаја у складу са објективним и субјективним елементима прекршаја, узимајући у обзир и отежавајуће и олакшавајуће околности. Како би се мотивисали извршиоци да, уколико је надлежни дисциплински орган става да су информације које је окривљени пружио биле одлучујуће у откривању или утврђивању прекршаја, орган може да искористи своја дискрециона овлашћења те да умањи или чак у потпуности укине дисциплинске мере. Сходно томе, орган може да изрекне блажу или строжу дисциплинску меру на основу околности специфичног случаја, а може узимати у обзир узети тренутну реакцију клуба или националног савеза домаћина као олакшавајућу околност.²²³ Надлежни дисциплински орган има потпуну слободу оцене доказа и потребно је да стекне задовољавајуће уверење о утврђеном чињеничном стању.²²⁴

²²² Чл. 15. Дисциплински правилник УЕФА

²²³ Чл. 23. Дисциплински правилник УЕФА

²²⁴ Чл. 24. Дисциплински правилник УЕФА

5.5. Поврат

Поврат постоји уколико се други прекршај сличне природе учини у року од три године. Међутим, поврат постоји уколико се у року од годину дана од претходног прекршаја учини други прекршај сличне природе, ако је тај прекршај обухватао непримерено понашање тима или је био кажњен упозорењем, укором или суспензијом изреченом физичком лицу у трајању до две утакмице. Рок је десет година од претходног прекршаја, ако је тај прекршај био прекршај антидопинг правила или је био повезан са намештањем утакмица, преваром, митом или корупцијом, а две године од претходног прекршаја, ако је тај прекршај био повезан са кршењем реда и безбедност на УЕФА-иним такмичарским утакмицама.²²⁵

5.6. Суспензија дисциплинских мера

Све дисциплинске мере могу се суспендовати, те се кажњеном физичком или правном лицу може оставити тзв. рок проверавања, осим у случају упозорења, укора, забране свих активности везаних уз фудбал, дисциплинских мера у вези са намештањем утакмица, преваром, митом или корупцијом, налога да се утакмица прогласи изгубљеном без борбе. Рок проверавања, по правилу, мора да буде у трајању од минимално годину дана, а највише пет година, а може да буде умањен или продужен у изузетним околностима. Уколико се током рока проверавања учини прекршај сличне природе, надлежни орган, по правилу, налаже извршење првобитне дисциплинске мере, уз коју се може извршити и мера изречена за нови прекршај.²²⁶

5.7. Губљење утакмице без борбе

Уколико утакмица не може да се одигра или не у целости, одговорни савез члан или клуб губи утакмицу без борбе, као и ако суспендовани играч учествује на утакмици. Када противнички тим уложи приговор, утакмица може да буде проглашена изгубљеном без борбе у случају да играч који нема право наступа према пропозицијама такмичења учествује на утакмици. Последице проглашења утакмице изгубљеном без борбе су такве да се сматра да је тим који је изгубио утакмицу без борбе изгубио 3 – 0 (5 – 0 у фудзалу), осим ако је стварни резултат мање повољан за савез члан или клуб који је изгубио, у којем случају остаје тај резултат, те ако је потребно,

²²⁵ Чл. 25 Дисциплински правилник УЕФА.

²²⁶ Чл. 26. Дисциплински правилник УЕФА

УЕФА-ина администрација у складу са тиме исправља поредак клуба на табели релевантног такмичења. Прекршаји учињени за време утакмице остају кажњиви.²²⁷

5.8. Признавање казне на територији другог савеза

Сваку дисциплинску казну у трајању до четири утакмице или до три месеца коју је бивши савез изрекао играчу а која још увек није (у целости) одслужена пре трансфера, мора спровести нови савез у којем је играч регистрован како би казна била примењена на националном нивоу. Приликом издавања међународног сертификата о трансферу, бивши савез је дужан да путем система за упаривање трансфера обавести нови савез о свакој таквој дисциплинској казни која још увек није издржана. Сваку дисциплинску казну у трајању дужем од четири утакмице или у периоду дужем од три месеца која није издржана, спровешће нови савез који је регистровао тог играча само ако је Дисциплинска комисија ФИФА предвидела да производи дејство у целом свету. Осим тога, приликом издавања међународног сертификата о трансферу, бивши савез је дужан да путем система за упаривање трансфера обавести нови савез о свакој таквој дисциплинској казни која још није издржана.²²⁸

²²⁷ Чл. 27. Дисциплински правилник УЕФА

²²⁸ Чл. 12. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

6. ДИСЦИПЛИНСКИ ОРГАНИ УЕФА

Дисциплинске мере могу да изричу: а) Контролно-етички и дисциплински орган; б) Жалбени орган; ц) Орган за финансијску контролу клубова.²²⁹ Међутим, као дисциплински органи су дефинисани: а. Контролно-етички и дисциплински орган; б. Жалбени орган, које бира Извршни одбор на мандат од четири године. Изабране чланове потврђује Конгрес. У случају упражњеног места, Извршни одбор бира замену.

Контролно-етички и дисциплински орган састоји се од председника, два потпредседника и потребног броја других чланова, како утврди Извршни одбор, а доноси одлуке, по правилу, када су присутна три члана. Председник може да повећа кворум на највише седам чланова, ако то сматра неопходним. Председник, један од потпредседника или један од чланова који делује као *ad hoc* председник, може донети одлуку као судија појединач: у хитним ситуацијама или у ситуацијама у којима постоји приговор или у случајевима у којима је изречена казна упозорење, укор, новчана казна до 50.000 евра, или суспензија наступа или суспензија обављања функције до три утакмице. У посебно хитним случајевима посебно у вези са пријемом или искључењем из УЕФА-иног такмичења, председник може предмет да проследи директно Жалбеном органу на одлучивање. Ова два органа су надлежна и у случају кад УЕФА-ин савез члан и/или његови чланови пропусте да започну поступак, или поступак обављају на непримерен начин, за озбиљни прекршај УЕФА-иних статутарних циљева.²³⁰

Жалбени орган се састоји од председника, два потпредседника и потребног броја других чланова, како утврди Извршни одбор и доноси одлуке у присутности три члана. Председник може да повећа кворум на највише седам чланова, ако то сматра потребним. Председник, један од потпредседника или један од чланова који делује као *ad hoc* председник, може донети одлуку као судија појединач: у хитним ситуацијама, у ситуацијама у којима постоји приговор или у случајевима у којима је изречена казна упозорење, укор, новчана казна до 50.000 евра, или суспензија наступа или суспензија обављања функције до три утакмице, као и у случајевима у којима су захтеви странака те етичко-дисциплинских инспектора идентични, те у случајевима очито недопуштених жалби или на захтев странака и етичко-дисциплинског инспектора. Жалбени орган надлежан је да саслуша жалбе против одлука Контролно-етичког и дисциплинског органа и да доноси одлуке у посебно хитним случајевима које му непосредно проследи председник Контролно-етичког и дисциплинског органа.²³¹

²²⁹ Чл. 57. Статута УЕФА

²³⁰ Чл. 29. Дисциплински правилник УЕФА

²³¹ Чл. 30. Дисциплински правилник УЕФА

Извршни одбор именује потребан број етичко-дисциплинских инспектора на четворогодишњи мандат те једног од њих одређује главним инспектором, а то потврђује Конгрес. У случају упражњеног места, УЕФА-ин Извршни одбор може именовати замену. Извршни одбор може именовати додатне етичко-дисциплинске инспекторе током мандата, који ће функцију обављати у преосталом трајању мандата као и други етичко-дисциплински инспектори. Они представљају УЕФА-у у поступцима пред Контролно-етичким и дисциплинским, те Жалбеним органом, могу да покрећу дисциплинске истраге, захтевају покретање поступака и предлажу дисциплинске мере које ће се изрећи савезима члановима, клубовима и појединцима, улажу жалбе против одлука Контролно-етичког и дисциплинског органа, те подржавају УЕФА-у у случају да странка уложи жалбу против одлуке Жалбеног органа Арбитражном суду за спорт.²³² Они не могу бити чланови било код другог УЕФА-иног органа или комисије,²³³ а предвиђено је и у којим се случајевима морају изузети.²³⁴

Дисциплински органи одлучују простом већином гласова, док није дозвољен уздржан глас. У случају једнаког броја гласова одлучујући је глас председника.²³⁵ Чланови дисциплинских органа, етичко-дисциплински инспектори и особље дисциплинске канцеларије нису одговорни за било које чињење или нечињење у вези са дисциплинским поступцима, осим у случајевима озбиљне непажње или противправне намере.²³⁶

6.1. Дисциплински поступак

Савези чланови, клубови, играчи и службена лица могу да буду заступани, на основу потписаног пуномоћја.²³⁷ Како би им се јамчила њихова права, лица која немају довољно финансијских средстава, могу затражити правну помоћ УЕФА-е у ради поступака пред УЕФА-иним дисциплинским органима, достављајући одговарајуће доказе и документацију којом се потврђује та чињеница. УЕФА-ина администрација саставља попис потребног броја бесплатних правних саветника.²³⁸

Дисциплинске органе сазивају њихови председници, те могу одржавати саслушања и доносити одлуке у одсуству странака и/или етичко-дисциплинског инспектора. Ради економичности поступка, уколико су против истог савеза члана, клуба или физичких лица отворени различити поступци, надлежни дисциплински орган може да споји те поступке и

²³² Чл. 31. Дисциплински правилник УЕФА

²³³ Чл. 32. Дисциплински правилник УЕФА

²³⁴ Чл. 33. Дисциплински правилник УЕФА

²³⁵ Чл. 34. Дисциплински правилник УЕФА

²³⁶ Чл. 36. Дисциплински правилник УЕФА

²³⁷ Чл. 38. Дисциплински правилник УЕФА

²³⁸ Чл. 39. Дисциплински правилник УЕФА

донесе јединствену одлуку. Саслушања нису отворена за јавност, осим у случајевима прекршаја антидопинг правила од стране појединаца, ако је то затражено од стране туженог и одобрено од стране председника органа, који тада одлучује дискреционо.²³⁹ Рок почиње да тече следећег дана након што је предузета одређена радња. Сматра се да је рок поштован ако се према њему поступи до поноћи по центалноевропском времену на дан када рок истиче. Државни празници и нерадни дани укључени су у рачунање рокова. Рокови се прекидају од 20. децембра до 5. јануара, укључујући те дане. Кад рок истиче у суботу, недељу или на државни празник у швајцарском кантону Во, у којем се налази седиште УЕФА-е, рок истиче следећег радног дана. Рокови су преклузивни и не могу бити продужени.²⁴⁰

Све врсте доказа могу се користити током поступака, под условом да није повређено људско достојанство.²⁴¹ Оборива је претпоставка да су чињенице садржане у службеним УЕФА-иним извештајима тачне.²⁴²

Председник надлежног дисциплинског органа одлучује о испитивању сведока које предложи странке те етичко-дисциплински инспектор, а сведоци су дужни да говоре истину. Свака странка дужна је да осигура појављивање сведока које предложи, те да сноси њихове трошкове. Дисциплински органи могу да ограниче или одбију део или цело сведочење, уколико оцене да је ирелевантно у конкретном случају.²⁴³ Сведоци могу да буду анонимни, а предвиђа се читав низ мера за њихову заштиту.²⁴⁴

Председник поступајућег органа или лице које он именује може да одреди привремене мере, кад се то сматра потребним, како би се осигурало прописно вођење поступка, одржала спортска дисциплина или избегла непоправљива штета, или из разлога заштите и безбедности. Оне могу да трају 90 дана и може се продужити још 30 дана, док се њихово трајање може урачунати у изречену казну.²⁴⁵

УЕФА-ина администрација покреће поступак на неколико начина и то на: основу службених извештаја, ако је уложен приговор, на захтев Извршног одбора, председника или генералног секретара, на захтев етичко-дисциплинског инспектора, на основу докумената прибављених од јавних власти, кад је уложен тужбени захтев поводом дисциплинског прекршаја, када етичко-дисциплински инспектор мора оценити такав захтев, те може, према властитом нахођењу, одлучити да не одобри покретање поступка ако не постоје ваљани разлози да се то учини. Против одлуке етичко-дисциплинског инспектора да не покрене поступак може се уложити жалба Кон-

²³⁹ Чл. 41. Дисциплински правилник УЕФА

²⁴⁰ Чл. 42. Дисциплински правилник УЕФА

²⁴¹ Чл. 44. Дисциплински правилник УЕФА

²⁴² Чл. 45. Дисциплински правилник УЕФА

²⁴³ Чл. 46. Дисциплински правилник УЕФА

²⁴⁴ Чл. 47. Дисциплински правилник УЕФА

²⁴⁵ Чл. 49. Дисциплински правилник УЕФА

тролно-етичком и дисциплинском органу у року од пет дана од обавештења о одлуци.²⁴⁶

Савези и њихови клубови имају право на улагање приговора, који морају да буду достављени Контролно-етичком и дисциплинском органу у писаној форми, уз наведене разлоге, у року од 24 сата након одигране утакмице, без могућности продужетка рока. Због несметаног одигравања такмичења, рок за улагање приговора може се скратити пропозицијама односног такмичења.²⁴⁷ Приговор је допуштен само ако се темељи на наступу играча на утакмици који нема право наступа јер не испуњава услове који су утврђени релевантним пропозицијама такмичења, неприкладном терену за игру, само ако је судија био обавештен чим је проблем пријављен или уочен, било писаним путем пре утакмице, или усмено од стране капитена тима током утакмице, у присутности капитена супарничког тима, очитој грешци судије, у ком случају приговор може да се уложи само на дисциплинске последице очигледне грешке судије, очитом кршењу правила од стране судије које је имало одлучујући утицај на коначни резултат утакмице, сваком другом значајном инциденту који је имао одлучујући утицај на коначни резултат утакмице. Приговори се не могу улагати против судијских чињеничних одлука.²⁴⁸

Поступци пред Контролно-етичким и дисциплинским органом се у начелу обављају у писаној форми, а изузетно се може одредити саслушање, када се примјењују правила у вези саслушања и већања пред Жалбеним органом.²⁴⁹

6.2. Жалбени поступак

Дисциплински органи, начелно, доносе одлуке без образложења те се странкама доставља само изрека одлуке. Поред тога, странке се обавештавају да у року од пет дана од достављања изреке могу у, у писаној форми, да захтевају образложење одлуке. Последица пропуста странке да поднесе овај захтев је коначност и обавезност одлуке за ту странку, за коју се сматра да се одрекла свог права на улагање жалбе. Ако се у оквиру предвиђеног рока захтева образложење, рок за улагање жалбе почиње тећи тек по пријему образложења одлуке. Захтев за доставу образложења одлуке могу поднети само странке на које се одлука односи те етичко-дисциплински инспектор. Свака жалба изјављена пре достављања образложења одлуке сматра се искључиво захтевом за доставу образложене одлуке. Одлуке о прекршајима антидопинг правила увек се достављају са образложењем.²⁵⁰

²⁴⁶ Чл. 55. Дисциплински правилник УЕФА

²⁴⁷ Чл. 56. Дисциплински правилник УЕФА

²⁴⁸ Чл. 57. Дисциплински правилник УЕФА

²⁴⁹ Чл. 59. Дисциплински правилник УЕФА

²⁵⁰ Чл. 52. Дисциплински правилник УЕФА

Странке на које одлука непосредно утиче, те етичко-дисциплински инспектор имају право да уложе жалбу. Против одлука о прекршајима антидопинг правила могуће је уложити жалбу у складу с посебним одредбама УЕФА-иног Антидопинг правилника. Изјава о намери улагања жалбе против одлуке Контролно-етичког и дисциплинског органа мора бити достављена УЕФА-иној администрацији писаним путем, у року од три дана од пријема одлуке са образложењем. Међутим, пропозицијама такмичења може да буде утврђен краћи рок ради несметаног одржавања такмичења, а детаљније се предвиђају и друга правила.²⁵¹ Жалбе на одлуке Контролно-етичког и дисциплинског органа допуштене су осим ако је дисциплинска мера изречена у првом степену била ограничена на упозорење, укор, аутоматску суспензију за једну утакмицу након искључења. Жалба није допуштена ако странка благовремено не затражи достављање одлуке са образложењем, а председник Жалбеног органа проглашава жалбу недопуштеном ако се не поступа у складу с роковима и и/или захтевима утврђеним Правилником.²⁵²

Жалба не одлаже извршење одлуке, осим ако председник, на основу оправданог захтева, одлучи другачије.²⁵³ Поступци пред Жалбеним органом воде се или усменим путем, или у писаној форми.²⁵⁴ У оквиру жалбеног поступка, Жалбени орган има надлежност да размотри предмет и са чињеничне и са правне стране, те може својом одлуком потврдити, преиначити или укинути побијану одлуку. У случају битне грешке у поступку може укинути побијану одлуку и предмет вратити Контролно-етичком и дисциплинском органу на поново разматрање и одлучивање. Уколико је странка једина уложила жалбу, или ако етичко-дисциплински инспектор уложи жалбу у корист окривљеног, не може се изрећи строжа казна. Уколико током жалбеног поступка дође до сазнања о постојању нових дисциплинских прекршаја, о њима се може одлучити током истог поступка. У таквој ситуацији може бити изречена строжа казна. Одлуке Жалбеног органа су коначне.²⁵⁵

Осим ако надлежно дисциплинско тело одлучи другачије, играч или службено лице искључен са терена за игру и/или из непосредног окружења, укључујући технички простор, аутоматски је суспендован за следећу утакмицу такмичења у којем се догодило искључење. Играч или службено лице који добије опомене на различитим утакмицама истог такмичења суспендован је за следећи меч тог такмичења, у складу са условима утврђеним пропозицијама односног такмичења те било којим упутствима објављеним у циркуларном писму и такве суспензије морају да буде издржане пре било које друге суспензије. Ако се утакмица поново игра у целости, поништавају се све опомене које су добијене на утакмици која се понавља, док оне

²⁵¹ Чл. 60. Дисциплински правилник УЕФА

²⁵² Чл. 61. Дисциплински правилник УЕФА

²⁵³ Чл. 62. Дисциплински правилник УЕФА

²⁵⁴ Чл. 64. Дисциплински правилник УЕФА

²⁵⁵ Чл. 65. Дисциплински правилник УЕФА

добијене на утакмици која се накнадно прогласи изгубљеном без борбе се неће поништити.²⁵⁶ Тренер/селектор, или друго службено лице, које је искључено или суспендовано због обављања својих дужности, не сме да буде у техничком простору нити да директно комуницира са играчима тима и/или стручним штабом током утакмице, а ако је лекар службено лице које је искључено, он и даље може остати у техничком простору и наставити да обавља свој посао до краја утакмице, не доводећи у питање било какву одлуку коју надлежни дисциплински орган може донети након утакмице. Поред тога, тренер/селектор, или било које друго службено лице екипе, који је суспендован због обављања својих дужности, не може ући у свлачионицу или тунел пре или током утакмице. Суспензије изречене играчу-тренеру примењују се у његовом својству и као играча и као тренера.²⁵⁷

6.3. Ступање на снагу дисциплинских мера

Дисциплинске мере и упутства ступају на снагу чим се објаве, са изузетком: а) аутоматских суспензија после више жутих или једног црвеног картона, када се суспензије не могу продужити и оне ступају на снагу одмах; б) дисциплинске мере финансијске природе, које се морају извршити у року од 90 дана од дана обавештења, осим ако надлежни дисциплински орган не одлучи другачије.²⁵⁸ Сматра се да је суспензија издржана ако је утакмица УЕФА такмичења: а) ретроактивно проглашена изгубљеном без борбе; б) прекинута пре завршетка и није поново одиграна.²⁵⁹

6.4. Застарелост

Поводом искључења из УЕФА такмичења извршење одлука застарева након пет година за искључење на једну сезону, након осам година за искључења на две сезоне, након десет година за искључења која прелазе две сезоне. Поводом затварања стадиона и утакмица које се играју без гледалаца извршење одлука застарева након пет година за мере примењене на једну или две утакмице, након осам година за мере које се примењују на три или четири утакмице, после десет година за мере које се примењују на више од четири утакмице. У случају суспензија физичких лица извршење одлука застарева након две године за суспензије за једну или две утакмице, након пет година за суспензије од три до шест утакмица, и после осам година за суспензије дуже од шест утакмица. Извршење одлука застарева након пет година за све друге дисциплинске мере. Кривична дела која

²⁵⁶ Чл. 67. Дисциплински правилник УЕФА

²⁵⁷ Чл. 69. Дисциплински правилник УЕФА

²⁵⁸ Чл. 70. Дисциплински правилник УЕФА

²⁵⁹ Чл. 71. Дисциплински правилник УЕФА

укључују намештање утакмица, превару, мито или корупцију не подлежу застари. Рок за извршење почиње 1. августа након сезоне у којој је дисциплинска мера изречена. Рок који покрива одређени број година рачуна се према сезони УЕФА, односно од 1. августа једне године до 31. јула наредне године.²⁶⁰

На захтев ФИФА-е или члана УЕФА-е, Контролно-етички и дисциплински орган може да прошири примену казни које су изрекле ФИФА или УЕФА-ин савез члан на УЕФА-ина такмичења, посебно у случају озбиљних прекршаја који су учињени у њиховој надлежности. Захтев мора да буде достављен УЕФА-и писаним путем, заједно са свом потребном документацијом која се односи на конкретан случај. Проширење примене казне одобрава се ако је одлука на којој се захтев заснива у складу са општим начелима и УЕФА-иним правилницима. Такође, све док су усклађене са УЕФА-иним правилима, мере владиног органа или другог спортског органа у вези са допингом признаје УЕФА. Одлука о проширењу примене казне не може да измени саму казну. Исход било које жалбе на казну примењује се као и одлука о њеном проширењу. Жалба на одлуку о проширењу примене казне може се уложити само на услове таквог проширења, а не на ваљаност саме казне.²⁶¹ Како би одлука УЕФА-иног дисциплинског органа имала учинак у целом свету надлежни УЕФА-ин дисциплински орган мора у том смислу доставити писани захтев ФИФА-и.²⁶²

²⁶⁰ Чл. 72. Дисциплински правилник УЕФА

²⁶¹ Чл. 74. Дисциплински правилник УЕФА

²⁶² Чл. 75. Дисциплински правилник УЕФА

7. ПРОБЛЕМ ДОПИНГА

Врхунски спорт је одавно постао привредна грана, у којој постоји стални притисак да се постигне резултат, пошто је финансирање бављења спортом могуће једино уз врхунски спортски учинак.²⁶³ Научно је потврђено да је превазилажење физичких моћи телесно способног људског бића, ради постизања што бољег такмичарског резултата, могуће само употребом медицинских и фармацеутских средстава, а њихова употреба је отворила питање целисходности, етичности и дозвољености спортских такмичења која угрожавају здравље учесника такмичења.²⁶⁴ На први поглед, чини се да постоји једногласност да је сам концепт допинга негативан. Ипак, постоји дебата у филозофији и етици спорта у којој се износе аргументи за и против допинга. Њу је започео В.М. Браун са својим чланком „Ethics, Drugs and Sport“ објављеним у *Journal of the Philosophie of Sport* 1980. године, који је званични часопис Међународне организације за филозофију спорта. У том контексту, појављују се два становишта: либертаријанско и есенцијалистичко. Прво пледира за дозволу допинга свим одраслим спортистима који су правилно информисани. Есенцијалистичко мишљење се залаже за општу забрану допинга. Постоји и тзв. трећи пут који је основао В.Ј. Морган, који успоставља разлику између медицинског третмана спортиста и побољшања њихових способности.²⁶⁵

Без обзира и на супротна становишта, убедљиво је превладало мишљење да је употреба допинга супротна основним вредностима савременог спорта и представља његову грубу злоупотребу. У складу са тим, међународне организације, државе и сви међународни и национални спортски савези борбу против допинговања стављају у своје основне задатке. Три су основна легитимна циља те борбе: заштита здравља спортиста, очување једнакости шанси (конкуренције) и одржавање веродостојности спортске гране.²⁶⁶ Другим речима циљ антидопинг правила је обезбеђивање фер спортских такмичења са једнаким шансама за све спортисте, као и заштита здравља спортиста, интегритета спортиста, такмичарског спорта и етичких вредности у спорту.²⁶⁷

²⁶³ Н. Ђурђевић, Кривична одговорност за допинг у спорту, у: *Правна држава и стурчносћ и процесних субјеката као инстурмент и суиростављања криминалишћу*, (ур. Станко Бејатовић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, 2015, 201; Н. Ђурђевић, Заштита здравља спортиста и спречавање допинга у спорту у Републици Србији, *Зборник радова Правној факултету у Силшћу*, 4/2011, 741

²⁶⁴ Д. Шупут, Забрана и санкционисање допинга у спорту у државама Европске уније, *Сирани иравни живои*, 1/2008, 154; О допингу видети и у Х. Качер, *Сириско ираво*, Правни факултет Универзитета у Сплиту, Сплит, 2018, 519-549.

²⁶⁵ И. Молнар, *Поишћено наијецање у сироиу кроз иравила Wada-e и ираксу CAS-a*, Правни факултет, Универзитета у Загребу, мастер рад, 2022, 4

²⁶⁶ Н. Ђурђевић, Утицај Родченков антидопинг закона на хармонизацију борбе против допинга у спорту на светском нивоу, *Зборник радова Правној факултету у Силшћу*, 1/2022, 2.

²⁶⁷ R. Siekmann, The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law, *Зборник радова Правној факултету у Силшћу*, 4/2012, 716

7.1. Историјат допинга у спорту

Употреба различитих супстанци ради побољшања резултата такмичара у спорту није пракса савременог доба. Наиме, још у старој Грчкој и Риму коришћени су различити поступци за повећање физичких перформанси такмичара, попут модификоване исхране, такозваних „магичних напитака“, чији састав није био познат. Историјски ближе, први пут се допинг открива 1865. године код пливача из Холандије, у смислу прекомерног уноса кофеина у организам кроз турску кафу.²⁶⁸ Морфолошки гледано, реч „допинг“ први пут се појавила у енглеском речнику 1869. године означавајући одређену мешавину опијума и наркотика,²⁶⁹ који су давани коњима пре трка.²⁷⁰ Иначе, не постоји сагласје на основу чега је сам појам настао. Тако, сматра се да је настао од речи *доор*, што на холандском значи опијумско пиће.²⁷¹ Према другом становишту, корен речи потиче из дијалекта племена Кафир у јужној Африци, који су за време церемонијалних плесова као стимуланс користили примитивно алкохолно пиће под називом „доп“. Треће мишљење, заснива се на записима о Зулу ратницима, који су користили „доп“, алкохолно пиће сачињено од грожђа и биљака *Cola accuminata* и *Cola nitida*. У сваком случају, временом је термин допинг прихваћен у спорту, те у најопштијем смислу представља коришћење забрањених супстанци или метода у циљу побољшања спортских резултата.²⁷²

У пракси, развој фармакологије, нарочито изражен у деветнаестом веку довео је до злоупотребе лекова,²⁷³ те је услед тога преминуо бицикlista Артур Линтон 1896. године. На маратонској трци 1904. Томасу Хиксу је убризган стрихнин како би завршио трку, на којој је и победио. У то време је такво поступање било дозвољено. Како би се обезбедила једнакост учесника такмичења, Међународна аматерска атлетска федерација била је прва међународна организација која је забранила допинг 1928. године,²⁷⁴ док

²⁶⁸ В. Божић, М. Ђукић, Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, *Зборник радова 34. Сусретља Копаоничке школе природног права Слободан Перовић*, Београд, Том I, 2021, 358; И. Молнар, *Поштиво најјецање у спорту кроз правила Wada-e и праксу CAS-a*, 7; Д. Приморац, М. Буховац, Н. Милетић, Истраживање и доказивање допинга као спортског деликта с освртом на казненоправни аспект, *Зборник радова Правног факултета у Силбију*, 1/2021, 186

²⁶⁹ С. Мандарић, В. Делибашић, Sanctions for doping in sport, *Физичка култура*, 1/2014, 40; И. Молнар, *Поштиво најјецање у спорту кроз правила Wada-e и праксу CAS-a*, 7

²⁷⁰ И. Молнар, *Поштиво најјецање у спорту кроз правила Wada-e и праксу CAS-a*, 7; Д. Приморац, М. Буховац, Н. Милетић, Истраживање и доказивање допинга као спортског деликта с освртом на казненоправни аспект, 186; С. Мандарић, В. Делибашић, Sanctions for doping in sport, 40

²⁷¹ В. Божић, М. Ђукић, Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, 358; И. Молнар, 7; С. Мандарић, В. Делибашић, Sanctions for doping in sport, 40

²⁷² С. Мандарић, В. Делибашић, Sanctions for doping in sport, 40

²⁷³ В. Божић, М. Ђукић, Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, 358

²⁷⁴ И. Молнар, *Поштиво најјецање у спорту кроз правила Wada-e и праксу CAS-a*, 7; Д. Приморац, М. Буховац, Н. Милетић, Истраживање и доказивање допинга као спортског деликта с освртом на казненоправни аспект, 186

су Међународна бициклическа унија и Међународна фудбалска федерација међу првим организацијама које су увеле допинг тестове на светским првенствима 1966. године. Међутим, и поред тога, права ера допинга је почела оног тренутка када је тестостерон уведен у облику инјекција 1935. године.²⁷⁵

Настојање да се обарају светски рекорди, да се освајају трофеји и постигну бољи резултати једноставно није бирало средства за остварење жељених циљева, па је током шездесетих година прошлог века, када још није био успостављен широки систем допинг контроле у нормативном и практичном пољу, забележено неколико случајева смртних случајева услед допинга. Тако је на Олимпијским играма у Риму одржаним 1960. године, дански бициклиста Кнуд Јенсен преминуо због конзумирања амфетамина, док је британски бициклиста Томас Симпсон, преминуо на тринаестој етапи Тур де Франс 1967. године, услед конзумирања мешавине амфетамина и алкохола. Поред тога, прекомерна употреба хероина изазвала је смрт Дика Хаурда током такмичења у трци на 400 метара са препонама на Олимпијским играма у Риму 1967. године, а иста дрога је била узрок смрти и боксера Билија Бела. Од тада, тачније од шездесетих година, допинг у спорту почиње да се третира као озбиљан и опасан проблем, како по здравље спортисте, тако и по регуларност самих такмичења. Имајући све то у виду, тада су направљени први кораци на међународном плану у правцу интензивне борбе против допинга у спорту.²⁷⁶

У складу са тим, основана је Здравствена комисија при Међународном олимпијском комитету, која је 1968. године увела прво формално тестирање на допинг на Зимским олимпијским играма у Греноблу и Летњим олимпијским играма у Мексико ситију. Прво лице дисквалификовано због допинга био је Ханс Гунар Лиљенвал у модерном петобоју управо у Мексико ситију, јер је пре такмичења у стрељаштву попио два пива.²⁷⁷ У данашњем контексту допинг означава злоупотребу фармаколошких супстанци и супстанци које служе за постизање бољих спортских резултата, као и примену забрањених поступака и техника како би се прикрила злоупотреба. Требало би да се нагласи да не постоји јединствена правна дефиниција појма „допинг“ за све спортове, нити постоје обавезујући критеријуми за такву дефиницију, већ „допинг“ дефинишу спортске организације свака на свој начин.²⁷⁸

²⁷⁵ Д. Приморац, М. Буховац, Н. Милетић, Истраживање и доказивање допинга као спортског деликта с освртом на казненоправни аспект, 186

²⁷⁶ В. Божић, М. Ђукић, Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, 359; Д. Приморац, М. Буховац, Н. Милетић, Истраживање и доказивање допинга као спортског деликта с освртом на казненоправни аспект, 186

²⁷⁷ Д. Приморац, М. Буховац, Н. Милетић, Истраживање и доказивање допинга као спортског деликта с освртом на казненоправни аспект, 186; И. Молнар, *Пошћено напшјецање у сшоршју кроз шравила Wada-e и шраксу CAS-a*, 8

²⁷⁸ В. Божић, М. Ђукић, Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, 358

7.2. Допинг и међународно јавно право

Извори права који уређују област забране употребе допинга у спорту су многобојни, пошто је интернационализација спорта довела до изразито наглашеног утицаја међународног права у тој области.²⁷⁹ Како је поменуто, борба против допинга у спорту је стратешки циљ на глобалној и националној основи, а у стварању њене политике и стратегије укључене су државе, Међународни олимпијски комитет, међународне спортске федерације, национални спортски савези и различита владина и невладина тела.²⁸⁰ Крај XX века и почетак XXI века био је обележен низом активности међународних организација које су имале за циљ да допринесу борби против допинга у спорту.²⁸¹ Оне су израдиле конвенције о забрани и сузбијању допинга у спорту, а многобројне државе света, као чланице тих организација, усвојиле су прописе који забрањују употребу допинга у спорту и предвиђају санкције за прекршиоце те забране.²⁸²

Хронолошки гледано, први значајнији међународни документ је Резолуција бр. (67) 12 о допинговању атлетичара, усвојена од стране заменика министара Савета Европе 29. јуна 1967. године. У оквиру ње је први пут одређен појам допинга, као употреба допинг средстава или њихово давање спортисти у намери да се на вештачки и неправедан начин утиче на његов учинак када учествује на такмичењу. Указано је такође на штетне ефекте допинг средстава по здравље спортисте, али и нарушавање правила фер плеја. Детаљнија упутства владама држава чланица пружа Препорука бр. Р(79)8 о допинговању у спорту, која се ослања се на основне поставке Резолуције од 1967. године, али се у оквиру ње обогаћује систем мера против допинга у спорту.²⁸³ Следећу Препоруку бр. Р(84)19 о Европској повељи против допинговања у спорту усвојио је Комитет министара Савета Европе 25. септембра 1984. године, надовезујући се на претходна два акта, са фокусом на забринутост због ширења употребе допинг средстава и међу млађом спортском популацијом, тако да се између осталог потенцира на едукацији деце.²⁸⁴ Касније је уследила Конвенција против допинга Савета Европе која је усвојена у Стразбуру 16. новембра 1989. године и ступила је на снагу 1. марта 1990. године. Доношење и примена Конвенције против допинга Савета Европе²⁸⁵ представља израз поли-

²⁷⁹ Д. Шупут, Документи међународних организација који прописују забрану употребе допинга у спорту, *Сирани правни живои*, 2/2009, 292

²⁸⁰ С. Мандарић, В. Делибашић, Sanctions for doping in sport, 42

²⁸¹ Д. Шупут, Документи међународних организација који прописују забрану употребе допинга у спорту, 294

²⁸² Д. Шупут, Забрана и санкционисање допинга у спорту у државама Европске уније, 155

²⁸³ В. Божић, М. Ђукић, Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, 360

²⁸⁴ В. Божић, М. Ђукић, Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, 364

²⁸⁵ Д. Шупут, Документи међународних организација који прописују забрану употребе допинга у спорту, 296; Д. Приморац, М. Буховац, Н. Милетић, Истраживање и доказивање допинга као спортског деликта с освртом на казненоправни аспект, 188

тичке воље држава потписница да се одлучно и активно боре против допинга у спорту. Важност ове Конвенције огледа се у томе што је она, до доношења Међународне конвенције против допинга у спорту коју је припремио Унеско, била једини правно обавезујући документ на међудржавном нивоу који се односио на материју допинга, а да је уједно одређивао и правну дефиницију допинга. Чланом 2. Конвенције одређено је значење речи „допинг у спорту“, на тај начин што је прописано да допинг представља употребу различитих врста фармаколошких допинг агенса или допинг метода на спортистима, или од стране спортиста. Недостатак ове конвенције је уопштено предвиђање обавезе државе да се боре против допинга. Њене одредбе не садрже конкретан списак мера које би требало да се предузму, као ни могуће санкције, већ то регулисање препушта државама потписницама, које су веома различито приступиле овој материји. Услед тога је 12. септембра 2002. године у Варшави за потписивање отворен Додатни протокол уз Конвенцију, који је имао за циљ да оснажи примену Конвенције и обезбеди међусобно признавање метода контроле допинга од стране држава потписница. Додатни протокол је ступио на снагу 1. априла 2004. године и представљао је први инструмент међународног јавног права којим се прописује надлежност Светске антидопинг агенције да врши допинг тестирања ван спортских такмичења.²⁸⁶ Поред наведених докумената, од значаја су и два најзначајнија документа у области спорта Савета Европе: Европска спортска повеља и Кодекс спортске етике. Европска спортска повеља представља основни акт Савета Европе за вођење спортске политике, док Кодекс спортске етике дефинише фер-плеј у спорту као понашање које је много више од играња по правилима.²⁸⁷

Током Округлог стола Унеска одржаног јануара 2003. године у Паризу, договорено је да Антидопинг Конвенција Савета Европе, буде основ будућег правног инструмента који би имао дејство за цео свет. То је и учињено на 33. сесији Генералне конференције Унеска, одржане у Паризу 19. октобра 2005. године, када је усвојена Међународна конвенције против допинга у спорту,²⁸⁸ након скоро две деценије припрема.²⁸⁹ Њена примена обавезна је за све државе чланице Уједињених нација које су је ратификовале, а све њене одредбе обавезујуће су у складу са правилима међународног јавног права. Конвенција је осмишљена као моћно средство међународног јавног права које би требало да омогући да сви спортисти на свету буду подвргнути истом правном режиму, а ради правне сигурности. Основна сврха доношења и примене ове Конвенције Унеска била је да се обезбеди обавезна подршка влада и других државних органа држава потписница Конвенције, раду и

²⁸⁶ Д. Шупут, Документи међународних организација који прописују забрану употребе допинга у спорту, 297-298

²⁸⁷ Н. Ђурђевић, Активности Савета Европе на спречавању допинга у спорту, *Правни систем Србије и стандарди Европске уније и Савеша Европе*, књига I, (ур. С. Бејатовић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за друштвене науке, Крагујевац, 2006, 424

²⁸⁸ Н. Ђурђевић, Активности Савета Европе на спречавању допинга у спорту, 431

²⁸⁹ Д. Шупут, Документи међународних организација који прописују забрану употребе допинга у спорту, 299

програмима борбе против допинга Светске антидопинг агенције (WADA) и доследној примени Светског антидопинг кодекса који је усвојила та Агенција. Таква институционална подршка била је неопходна пошто је Светски антидопинг кодекс обавезивао на примену само спортске организације које су га потписале, а не и државе из којих те организације потичу.²⁹⁰

Иначе, Светска антидопинг агенција (WADA), основана је 2000. године са седиштем у Монреалу, са циљем промовисања и координације у борби против употребе допинг средстава у спорту, на иницијативу Међународног олимпијског комитета, који је сазвао прву међународну конференцију о допингу у Швајцарској у фебруару 1999. године. На тој конференцији усвојена је Лозанска декларација о допингу у спорту, која је била основа за оснивање независне међународне антидопинг агенције. Светску антидопинг агенцију подржале су различите међувладине организације, владе, као и различите приватне организације које учествују у борби против допинга. Таква сарадња омогућава хармонизацију законодавства и судске надлежности различитих земаља и кроз такво партнерство поспешује се развој, координација и примена антидопинг правила у свим земљама и спортовима. Поготово без сарадње са државним апаратом би забрана трговине и дистрибуције забрањених супстанци била немогућа.²⁹¹

Њен главни акт, поменути Светски антидопинг кодекс донет 2003. године усвојило је око 600 спортских организација широм света. Он је од момента доношења допуњаван и мењан више пута, са најновијим изменама које су ступиле на снагу у јануару 2021. године. Кодекс детаљно предвиђа сваки кључан сегмент борбе против допинга у спорту,²⁹² пружајући дефиницију која омогућава потпунију и ефикаснију заштиту од допинга, а истовремено омогућава и кажњавање других лица која учествују у допингу, а не само спортиста.²⁹³

Поштовање Кодекса контролише Агенција (WADA), „која је овлашћена да донесе међународне стандарде и упутства за спровођење појединих кључних делова Кодекса, и све антидопинг активности на националном нивоу морају бити усаглашене и са тим документима, уз претњу санкцијама. Она има улогу и одговорност да пружи подршку и смернице потписницима Кодекса у напорима да се ускладе са Кодексом и међународним стандардима и да надгледа усаглашеност. Процес провере је континуиран и WADA, кроз систем CAR који је развила, у сваком тренутку може да затражи било који документ од било које антидопинг организације. Такође, кроз систем ADAMS,

²⁹⁰ Д. Шупут, Документи међународних организација који прописују забрану употребе допинга у спорту, 300; В. Божић, М. Ђукић, Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, 364; Н. Ђурђевић, Утицај Родченков антидопинг закона на хармонизацију борбе против допинга у спорту на светском нивоу 2; С. Мандарић, В. Делибашић, Sanctions for Doping in Sport, 43

²⁹¹ И. Молнар, *Пошћено најјечање у спорту кроз правила Wada-e и праксу CAS-a*, 9

²⁹² В. Божић, М. Ђукић, Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, 362; Н. Ђурђевић, Утицај Родченков антидопинг закона на хармонизацију борбе против допинга у спорту на светском нивоу, 4

²⁹³ И. Молнар, *Пошћено најјечање у спорту кроз правила Wada-e и праксу CAS-a*, 9-12; Д. Приморац, М. Буховац, Н. Милетић, Истраживање и доказивање допинга као спортског деликта с освртом на казненоправни аспект, 187

Светска антидопинг организација у сваком тренутку прати извршење плана контрола (TDP) било које антидопинг организације. У случајевима неусаглашености (без обзира да ли су у питању обавезе извештавања или друга неусаглашеност), WADA ће применити корективне процедуре у складу са Међународним стандардом за усаглашеност потписника са Кодексом. Ако потписник не успе да исправи неусаглашеност у остављеном временском року, тада ће WADA послати званично обавештење у коме се утврђује да је потписник неусаглашен и предлажу мере/ последице са листе потенцијалних мера/последица дефинисаних Кодексом, као и услове које би потписник требало да испуни. То обавештење ће бити јавно објављено у складу са Међународним стандардом за усаглашеност потписника са Кодексом“.²⁹⁴

7.3. Прописи ФИФА и УЕФА против допинга

У оквиру ФИФА и УЕФА, основни циљеви допинг контроле заснивају се на заштити физичког здравља и менталног интегритета играча, чувању етике у спорту и обезбеђивања да сви такмичари имају једнаке шансе. Медицински комитет ФИФА има свеукупну одговорност за примену допинг контроле на свим такмичењима ФИФА, као и у периоду ван такмичења, као и за одобравање захтева за изузеће од терапијске употребе (TUE). Он преноси управљање и спровођење допинг тестова на ФИФА антидопинг одељење, које координира службенике ФИФА за допинг контролу. Процена и одобрење TUE се упућује Саветодавној групи ФИФА за TUE.²⁹⁵ Правила о антидопингу ФИФА се примењују на њене савезе чланице и конфедерације, што значи и на УЕФА, укључујући чланове њихових органа и тела, службенике и одређене запослене, и на овлашћена трећа лица и њихове запослене, од којих је свако укључен у било који аспект допинг контроле, као и на играче, клубове, помоћно особље играча, службена лица и друга лица која учествују у активностима, утакмицама или такмичењима које организује ФИФА или њене конфедерације на основу њиховог пристанка, чланства, припадности, овлашћења, акредитације или учешћа. Сматра се да је свако од наведених лица, као услов за њихово учешће или укључивање у фудбалски спорт, дало сагласност да делује у складу са правилима и да подлеже овлашћењима ФИФА да их спроводи, укључујући и последице за њихово кршење, који се примењује на све допинг контроле над којима је ФИФА, или њене конфедерације, надлежна.²⁹⁶

²⁹⁴ Н. Ђурђевић, Утицај Родченков антидопинг закона на хармонизацију борбе против допинга у спорту на светском нивоу, 4

²⁹⁵ Антидопинг правилник ФИФА, од 01.01.2021. године, доступно на https://hns-cff.hr/files/documents/20147/2021%20FIFA%20Anti-Doping%20Regulations_01.01.2021_HR.PDF, приступ 21.07.2023. године

²⁹⁶ Чл. 1. Антидопинг правилник ФИФА; Уводни део Антидопинг правилника УЕФА, доступно на https://hns-cff.hr/files/documents/20369/2021%20UEFA%20Anti-Doping%20regulations_01.01.2021_HR.pdf, приступ 21.07.2023. године

Конкретно, лица на која се примењује Правилник одговорна су за сазнање шта представља кршење антидопинг правила, те су дужна да се упознају са садржајем Правилника и поступају у складу са њим. У контексту антидопинга, играчи су одговорни за оно што конзумирају и користе, те морају да осигурају да било какав медицински третман којем су подвргнути буде у складу са Правилником. Они су обавезни да се подвргну тестирању, када су за то одређени од стране овлашћеног службеног лица, да доставе узорак урина и, ако се тражи, узорак крви и да се подвргну сваком лекарском прегледу, који се сматра потребним. Права играча укључују право на присуство тимског лекара или другог представника и да буде обавештен, те да тражи додатне информације о поступку узорковања. Обавезе играча су да остане под директним надзором службеника за допинг контролу, његовог помоћника или пратиоца у сваком тренутку, од тренутка обавештења до завршетка узимања узорака, да поштује поступак узимања узорка, а биће обавештен о могућим последицама непоштовања, да се одмах пријави на тестирање, осим ако постоје ваљани разлози за кашњење и да открије идентитет свог особља за подршку на захтев било које антидопинг организације која има надлежност над играчем. Обавезе играча, помоћног особља за играче и других лица су да обавесте своју националну допинг организацију, конфедерацију, савез и ФИФА-у о било којој одлуци било које организације која није потписница Кодекса којом се утврди да су учинили кршење антидопинг правила током претходних десет година и да сарађују у истрагама о кршењу антидопинг правила од стране било које антидопинг организације. Кршење ових обавеза и увредљиво понашање према службенику за допинг контролу или другом лицу укљученом у допинг контролу је основ за изрицање одговарајућих дисциплинских мера. Сваки играч, односно тим који је одређен за укључивање у националну или интернационалну регистровану групу за тестирање је дужан да достави информације о кретању. Играчи могу делегирати обавезу достављања информација о кретању одређеном представнику тима. Без обзира на такав пренос, играчи остају лично одговорни за благовремену доставу потпуних и тачних информација о кретању.²⁹⁷

Према ФИФА и УЕФА Правилницима, допинг се дефинише једноставно као настанак једног или више прекршаја антидопинг правила утврђених у самим Правилницима.²⁹⁸ Дужност сваког играча је да обезбеди да ниједна забрањена супстанца не уђе у његово тело. Играчи су одговорни за било коју забрањену супстанцу, њене метаболите или маркере пронађене у њиховим узорцима. Довољан доказ о кршењу антидопинг правила је присуство забрањене супстанце, њених метаболита или маркера у „А“ узорку играча када играч одустане од анализе „Б“ узорка или када се анализира играчев „Б“ узорак и анализа узорка „Б“ играча потврди присуство забра-

²⁹⁷ Чл. 3. Антидопинг правилник ФИФА

²⁹⁸ Чл. 5. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

њене супстанце или њених метаболита или маркера пронађених у узорку „А“ играча; или када је играчев узорак „А“ или „Б“ подељен на два дела и анализа потврдног дела подељеног узорка потврди присуство забрањене супстанце или њених метаболита или маркера пронађених у првом делу подељеног узорка, или играч одустаје од анализе потврдног дела подељеног узорка. Изузев оних супстанци за које је одлучујућа граница посебно одређена на листи забрањених супстанци или у стручном документу, присуство било које пријављене количине забрањене супстанце или њених метаболита или маркера у узорку играча представља кршење антидопинг правила. Као изузетак од општег правила, листа забрањених супстанци, међународни стандарди или стручни документи могу утврдити посебне критеријуме за пријављивање или оцењивање одређених забрањених супстанци.²⁹⁹

7.4. Степен кривице

Када је о кривици реч, како би се утврдило кршење антидопинг правила због употребе забрањене супстанце или забрањене методе, није потребно доказати било какав степен кривице код играча, дакле ни намеру ни нехат, већ је довољно да је играч користио или покушао да користи забрањену супстанцу или забрањени метод.³⁰⁰ Избегавање давања или одбијање или недавање узорка без разумног оправдања након обавештења овлашћеног лица је такође кршење антидопинг правила.³⁰¹ Дакле, овде је предвиђен стандард разумног оправдања. Кршење представља и комбинација три пропуштена теста и/или пропуста да се доставе информације, како је утврђено Међународним стандардом за управљање резултатима, од стране играча у регистрованој групи за тестирање у периоду од дванаест месеци,³⁰² као и фалсификовање или покушај фалсификовања било ког дела допинг контроле од стране играча или другог лица,³⁰³ поседовање од стране играча или играчевог помоћног особља, током такмичења било које забрањене супстанце или било које забрањене методе, или поседовање од стране играча ван такмичења било које забрањене супстанце или било које забрањене методе која је забрањена ван такмичења, осим ако играч докаже да је поседовање у складу са изузећем за терапеутску употребу (TUE) или пружи друго прихватљиво оправдање,³⁰⁴ недозвољена трговина или њен покушај било којом забрањеном супстанцом или забрањеном методом од стране играча или другог лица.³⁰⁵

²⁹⁹ Чл. 6. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

³⁰⁰ Чл. 7. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

³⁰¹ Чл. 8. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

³⁰² Чл. 9. Антидопинг правилник ФИФА

³⁰³ Чл. 10. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

³⁰⁴ Чл. 11. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

³⁰⁵ Чл. 12. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

7.5. Саизвршилаштво, претње, удруживање

Помагање, подстрекавање, што значи подржавање, планирање, прикривање или било коју врста намерног учешћа или покушаја учешћа који укључује кршење антидопинг правила,³⁰⁶ као и удруживање су забрањени,³⁰⁷ као и сваки чин претње или застрашивања другог лица са намером да се то лице одврати од пријаве, у доброј намери, информација у вези са наводним кршењем антидопинг правила, као и одмазда против лица која је, у доброј намери, ФИФА-и, Светској, националној или некој другој антидопинг организацији пружило доказе или информације у вези са наводним кршењем антидопинг правила.³⁰⁸

Листа забрањених средстава идентификује оне забрањене супстанце и забрањене методе које су забрањене као допинг у сваком тренутку, због њиховог потенцијала да побољшају перформансе током утакмица или због њиховог потенцијала сакривања, као и оне супстанце и методе које су забрањене само током такмичења. Листа је важећа три месеца након њеног објављивања од стране WADA-е без потребе за даљим деловањем ФИФА-е или њених асоцијација. Сви играчи и друга лица су обавезни да се са њом упознају.³⁰⁹ Одлука WADA о забрањеним супстанцама и забрањеним методама које би требало да буду укључене у листу забрањених супстанци, је коначна и не подлеже никаквом оспоравању.³¹⁰

7.6. Искључење ради терапијске употребе (TUE)

Присуство забрањене супстанце, њених метаболита или маркера, и/или употреба или покушај употребе, поседовања или примене или покушај примене забрањене супстанце или забрањеног метода, не сматра се кршењем антидопинг правила ако је TUE одобрен у складу са Међународним стандардом за изузеће због терапеутске употребе.³¹¹ Сваки играч који се консултује са лекаром и коме је прописано лечење или лекови из терапијских разлога требало би да се информише да ли рецепт садржи забрањене супстанце и/или забрањене методе, те да затражи алтернативни третман. Уколико није доступан алтернативни третман, играч са документованим здравственим стањем које захтева употребу забрањене супстанце и/или забрањене методе мора прво да добије TUE. Међутим, TUE ће бити одобрен само у случајевима јасне и неопходне клиничке потребе, када играч не може да оствари никакву

³⁰⁶ Чл. 14. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

³⁰⁷ Чл. 15. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

³⁰⁸ Чл. 16. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 2. Антидопинг правилник УЕФА

³⁰⁹ Чл. 17. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 4. Антидопинг правилник УЕФА

³¹⁰ Чл. 18. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 4. Антидопинг правилник УЕФА

³¹¹ Чл. 19. Антидопинг правилник ФИФА; Чл. 4. Антидопинг правилник УЕФА

такмичарску предност. Што се тиче примене и одобравања TUE, неопходно је стриктно поштовати процедуру садржану у Међународном стандарду за изузеће у терапијској употреби и важећим правилима.³¹²

Ако играч нема TUE одобрен од стране његове националне антидопинг организације за релевантну супстанцу или метод, играч се мора директно пријавити УЕФА. Администрација УЕФА ће основати УЕФА TUE комисију који ће разматрати захтеве за одобрење или признавање TUE у складу са Међународним стандардом за изузеће у терапијској употреби. Комисија одмах процењује и одлучује о пријави у складу са релевантним одредбама Међународног стандарда за изузеће у терапијској употреби и обично, најкасније у року од 21 дана од пријема комплетног захтева. Када је захтев поднет у разумном року пре такмичења, Комисија мора да учини све да своју одлуку донесе пре почетка такмичења. Одлука Комисије је коначна одлука УЕФА и против ње се може изјавити жалба WADA-и, уколико национална антидопинг организација сматра да TUE одобрен од УЕФА не испуњава критеријуме наведене у Међународном стандарду за изузеће у терапијској употреби, у року од 21 дана од таквог обавештења, а одлука Комисије је важећа за УЕФА утакмице и тестирање ван такмичења, али не важи за утакмице на националном нивоу, док се не донесе одлука WADA. Уколико национална антидопинг организација не изјави жалбу, TUE одобрен од УЕФА такође постаје важећи за утакмице на националном нивоу након истека периода од 21 дана. TUE истиче на крају било ког периода на који је одобрен, без потребе за даљим обавештењем или другим формалностима, а биће опозван ако играч не испоштује било које захтеве или услове УЕФА TUE комисије приликом одобравања, уколико се накнадно утврди да критеријуми за одобравање TUE нису заиста испуњени, а може да буде измењен након прегледа од стране WADA-е или након жалбе. WADA може преиспитати УЕФА-ину одлуку да не призна TUE одобрен од стране националне антидопинг организације у случају жалбе играча или антидопинг организације, као и било коју другу одлуку о TUE у било ком тренутку, било на захтев заинтересоване стране или на сопствену иницијативу.³¹³

Правилником се детаљно предвиђа период забране, као и у којим случајевима и под којим условима овај период може да умањи.³¹⁴

Уколико се у појединачном случају утврди да постоје отежавајуће околности које оправдавају изрицање периода забране дужег од стандардне казне, онда се период забране који би се иначе применио повећава за додатни период забране до 2 године, у зависности од тежине прекршаја и природе отежавајућих околности, осим ако играч или друго лице може да докаже да није свесно прекршило антидопинг правило.³¹⁵

³¹² Чл. 19. Антидопинг правилник ФИФА

³¹³ Чл. 4. Антидопинг правилник УЕФА

³¹⁴ Чл. 10. Антидопинг правилник УЕФА

³¹⁵ Чл. 10. Антидопинг правилник УЕФА

УЕФА може, пре доношења одлуке по жалби или истека жалбеног рока, укинути део казне и правних последица, осим одузимања награда и обавезног јавног објављивања, изречених у појединачном случају у којем је играч или друго лице пружио значајну помоћ антидопинг организацији, кривичним властима или професионалном дисциплинском телу. Обим укидања зависи од тежине повреде антидопинг правила и важности значајне помоћи у настојањима да се елиминише допинг у спорту, с тим да се највише може укинути три четвртине периода забране, а уколико је реч о доживотној забрани, период нове забране не може бити краћи од 8 година. Уколико играч или друго лице не настави да сарађује и не пружи потпуну и кредибилну значајну помоћ, УЕФА ће вратити првобитну казну, а на ту одлуку може уложити жалбу свако лице које иначе има право на жалбу. У изузетним околностима, WADA може да пристане на смањење казне и у већој мери него што је предвиђено или њено потпуно укидање, без обавезе јавног обелодањивања и/или без рефундирања или плаћања новчаних казни или трошкова, а на овакву одлуку не може се уложити жалба. Уколико, због значајне помоћи, УЕФА суспендује било који део казне који би иначе био примењиван, онда ће другим антидопинг организацијама са правом жалбе бити достављено обавештење које садржи образложење одлуке. У посебним околностима када WADA утврди да би то било у најбољем интересу борбе против допинга, она може да овласти УЕФА да закључи одговарајуће споразуме о поверљивости, чиме се ограничава или одлаже откривање помоћи или природе значајне помоћи која је пружена. Када играч или друго лице добровољно признају да су учинили кршење антидопинг правила пре него што добију обавештење о узимању узорка који би могао то да утврди, а признање је једини поуздани доказ, онда се период забране може смањити, али не испод половине периода забране који би иначе важио.³¹⁶

Када играч или неко друго лице, након што га УЕФА обавести о потенцијалном кршењу антидопинг правила које укључује период дужи од 4 године, призна дело и прихвати период забране најкасније 20 дана након пријема обавештења о оптужби за кршење антидопинг правила, играч или друго лице може добити једногодишње смањење периода забране које је одредила УЕФА, без могућности умањења утврђеног периода забране по било ком другом основу.³¹⁷ У случају другог кршења антидопинг правила од стране играча или другог лица, период забране ће бити увећан у одређеној сразмери у односу на лице које први пут крши забрану, а на основу укупних околности случаја и степена кривице у односу на други прекршај. Треће кршење антидопинг правила увек ће резултирати доживотном забраном, осим ако трећи прекршај испуњава услов за укидање или скраћење периода забране. Уколико УЕФА утврди да је играч или друго лице учинило другу

³¹⁶ Чл. 10.7. Антидопинг правилник УЕФА

³¹⁷ Чл. 10.8. Антидопинг правилник УЕФА

или трећу повреду антидопинг правила током периода забране, периоди забране за више кршења биће издржани узастопно, а не истовремено.³¹⁸

Уколико постоје значајна кашњења у процесу саслушања или у другим аспектима допинг контроле, без кривице играча или другог лица, релевантно дисциплинско тело УЕФА може одлучити да ће период забране почети од ранијег датума, почевши од датума узимања узорка или датума када је последњи пут учињено друго кршење антидопинг правила. Трајање привремене суспензије се урачунава у трајање периода забране и то од ступања привремене суспензије на правну снагу. Тимски период забране, осим ако правичност не захтева другачије, почиње да тече од датума завршног рочишта на којем је донета одлука о забрани или, ако је странка одустала од саслушања, датума када је забрана прихваћена или на други начин изречена. Сваки период привремене суспензије тима, било наметнут или добровољно прихваћен, урачунаваће се у укупан период забране који ће бити одслужен.³¹⁹

Нико током периода забране или привремене суспензије, не може да учествује на било који начин у утакмици или активности, осим у одобреним антидопинг едукативним или рехабилитационим програмима. Играч или друго лице на које се односи период забране дужи од 4 године може, након истека периода забране, учествовати као играч на локалним утакмицама или другим спортским догађајима који нису у надлежности потписника Кодекса или члана потписника Кодекса, али само ако локална утакмица или други спортски догађај није на нивоу који би иначе квалификовао таквог играча или другу особу да се директно или индиректно такмичи или акумулира бодове у националном првенству или међународном такмичењу. Лице којем је изречен период забране остаје подвргнуто тестирању и сваком могућем захтеву УЕФА да достави информације о кретању. Као изузетак, играч се може вратити на тренинг тима или користити објекте клуба или друге организације чланице националног савеза током, шта год је од тога краће, или последња два месеца играчевог периода забране, или током последњег квартала изречене забране учешћа. Када играч или друго лице прекрши наведене забране, резултати ће бити поништени и нови период забране једнаке дужине ће се додати првобитном периоду забране, која може да буде изречена и у другачијем трајању, узимајући у обзир степен кривице играча или другог лица и друге околности случаја. Одлуку о томе доноси УЕФА, а против ње могуће је изјавити жалбу. Када неко друго лице помаже лицу у кршењу забране, УЕФА ће казнити и то лице, као и ускратити неке или све финансијске подршке или друге бенефиције које прима то лице.³²⁰ Обавезни део сваке казне укључује аутоматско објављивање.³²¹

³¹⁸ Чл. 10.9. Антидопинг правилник УЕФА

³¹⁹ Чл. 10.13. Антидопинг правилник УЕФА

³²⁰ Чл. 10.14. Антидопинг правилник УЕФА

³²¹ Чл. 10.15. Антидопинг правилник УЕФА

Када је више од једног играча из истог тима обавештено о могућем кршењу антидопинг правила УЕФА администрација ће спровести одговарајуће циљано тестирање тима током такмичарског периода, те уколико се утврди да је више од два играча из истог тима прекршило антидопинг правила током такмичарског периода, УЕФА ће члану изрећи одговарајуће казне у складу са Дисциплинским правилником УЕФА, као и Правилником о спречавању допинга, савезу или клубу којем играчи припадају, поред последица наметнутих појединим играчима за које је утврђено да су учинили кршење антидопинг правила. Уколико екипа прелази из једног такмичења у друго током исте сезоне, та такмичења се сматрају једним такмичарским периодом.³²²

Против одлука донетих у складу са Правилником о спречавању допинга, може се изјавити жалба. Такве одлуке остају на снази током жалбеног поступка, осим ако другостепени орган не одреди другачије. Обим жалбеног поступка укључује сва питања релевантна за конкретан предмет и није изричито ограничен на питања која су се постављала пред првостепеним органом. Свака страна у жалби може да поднесе доказе, правне аргументе и тврдње који нису изнети током првостепеног поступка, ако проистичу из истих жалбених основа или истих општих чињеница или околности које су изнете или решене у првом степену. Приликом доношења своје одлуке, CAS не би требало да прихвати дискрециону одлуку тела на коју је жалба изјављена. Када WADA има право жалбе и када ниједна друга страна није уложила жалбу на коначну одлуку у складу са процедуром УЕФА, WADA се може жалити против такве одлуке директно CAS-у, без претходног исцрпљивања других правних лекова у оквиру УЕФА.

У случајевима који произилазе из учешћа у такмичењу или у случајевима који укључују играче, на одлуку се може уложити жалба искључиво CAS-у. У том случају, право на жалбу имају: играч или друго лице на које се одлука односи, друга страна у предмету у којем је одлука донета, УЕФА, национална антидопинг организација националног савеза играча и/или клуба са седиштем на територији савеза чланице УЕФА, Међународни олимпијски комитет, где одлука може имати ефекта у вези са Олимпијским играма, укључујући одлуке које утичу на право да се такмичи на Олимпијским играма и WADA. Све стране у било којој жалби CAS-у морају осигурати да WADA и све друге стране које имају право на жалбу буду благовремено обавештене о жалби. Једино лице које може да уложи жалбу на изрицање привремене суспензије је играч или друго лице коме је она изречена. Противжалбе и друге накнадне жалбе било ког окривљеног у предметима покренутим пред CAS-ом су изричито дозвољене. Свака странка која има право на жалбу дужна је да уложи противжалбу или накнадну жалбу најкасније уз одговор странке. Када, у одређеном случају, УЕФА не донесе одлуку о томе да ли је учињено кршење антидопинг правила, у разумном

³²² Чл. 11. Антидопинг правилник УЕФА

року који одреди WADA, она може одлучити да се жали директно CAS-у као да је УЕФА донела одлуку у којој нема кршења антидопинг правила. УЕФА ће одмах доставити одлуку о жалби играчу или другом лицу и другим антидопинг организацијама које би имале право жалбе, а обавештава их и о одлуци о жалби.

Рок за подношење жалбе CAS -у је 21 дан од дана када страна која подноси жалбу прими образложену одлуку. У погледу жалби које је уложила странка која има право на жалбу, а која није била странка у поступку, она има право да у року од 15 дана од обавештења о одлуци да затражи копију целокупног списка предмета, а затим има 21 дан од његовог пријема да уложи жалбу CAS-у. Рок за жалбу WADA биће, шта је касније, или 21 дан након последњег дана када је било која друга страна која има право на жалбу можда уложила жалбу, или 21 дан након што WADA прими спис предмета.³²³

³²³ Чл. 13. Антидопинг правилник УЕФА

8. ТРАНСФЕРИ

8.1. Начелно о трансферима

Правило је да је трансфер играча између клубова који припадају истом савезу регулисан посебним правилником који доноси тај савез и који мора одобрити ФИФА. Таквим правилником би требало да се установе правила за решавање спорова између клубова и играча, у складу са принципима наведеним у том правилнику. Њиме би такође требало да се предвиди систем награђивања клубова из истог савеза који улажу у тренирање, обуку и образовање младих играча. Коришћење електронског система за националне трансфере обавезно је за све националне трансфере професионалних играча и аматера, оба пола, који играју велики фудбал. Национални трансфер мора бити унет у електронски систем за националне трансфере сваки пут када се играч региструје за нови клуб у оквиру истог савеза. Регистрација играча за нови клуб без коришћења електронског система за националне трансфере сматра се ништавом. Прописано је и које одредбе су обавезујуће на националном нивоу и морају, без измена, бити садржане у правилницима савеза. Играчи који учествују у организованом фудбалу имају статус аматера или статус професионалног играча. Професионални играч је играч који с клубом има уговор у писаној форми и за играње фудбала плаћен је више од износа трошкова које стварно направи по том основу. Сви остали играчи сматрају се аматерима.³²⁴ Играч регистрован као професионални играч не може се поново регистровати као аматер све док не истекне најмање 30 дана од датума његове последње утакмице на којој је играо као професионални играч. Никаква накнада се не плаћа по поновном стицању статуса аматера. Уколико се играч поново региструје као професионални играч у року од 30 месеци од поновног стицања статуса аматера, његов нови клуб дужан је да плати накнаду за обуку играча.³²⁵ Професионални играчи који заврше своју каријеру по истеку својих уговора и аматери који престану да играју фудбал остају регистровани у периоду од 30 месеци у савезу којем припада њихов последњи клуб. Наведени период започиње на дан када је играч последњи пут наступао за клуб на званичној утакмици.³²⁶ Идеја раздвајања професионалног и аматерског спорта је сложен концепт и може се дефинисати са различитих аспеката. Концептуално, тачка раздвајања је сам спортиста, међутим практично, тачка раздвајања мора бити недвосмислено

³²⁴ Чл. 2. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча, од октобра 2022. године, доступно на <https://fss.rs/wp-content/uploads/2019/07/FIFA-Pravilnik-o-statusu-i-transferu-igaca-SER-Izdanje-okt-2022.pdf>, приступ 24.07.2023. године

³²⁵ Чл. 3. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³²⁶ Чл. 4. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

опредељена, обзиром да из тог разграничења произилазе различита права и обавезе која спортисти уживају и која им се намећу.³²⁷

8.2. Регистрација играча

Само регистровани играчи имају право учешћа у такмичарском фудбалском режиму. Када је играч регистрован у одређеном клубу, он се обавезује да ће поштовати правила савеза, као и ФИФА-е.³²⁸ Регистрација играча не омогућава само статистичко праћење стања у спорту, већ обезбеђује и извесност самог такмичења, увид у снагу противника, његову тактику и способности. На тај начин се ствара једнообразни модел по коме функционише такмичење, а који значи обезбеђивање истих услова за све.³²⁹ Сваки савез мора имати електронски систем за регистрацију играча који сваком играчу мора да додели ФИФА ID приликом прве регистрације играча. Изузимајући играче који играју пријатељске утакмице током пробног периода, само играчи који су регистровани електронским путем и који се идентификују на основу ФИФА ID имају право наступа у организованом фудбалу. Чином регистрације или престанком на пробни период, играч је сагласан да ће поштовати статуте и правилнике ФИФА-е, конфедерација и савеза. Играч може бити регистрован за клуб само у циљу играња организованог фудбала. Изузетно од овог правила, играч ће можда морати да се региструје за клуб из чисто техничких разлога како би се обезбедила транспарентност у узастопним појединачним трансакцијама. Играч који је на проби не мора бити регистрован за пријатељске утакмице које се играју током пробног периода. Играч, у исто време може бити регистрован само за један клуб, а за највише три клуба током једне такмичарске сезоне. Током наведеног периода, играч има право наступа на званичним утакмицама само за два клуба. Изузетно од овог правила, играч који прелази из једног клуба у други клуб а ти клубови припадају савезима код којих се сезоне преклапају има право наступа на званичним утакмицама за трећи клуб током односне сезоне под условом да је у целости испунио своје уговорне обавезе према претходним клубовима, уз поштовање одредби које се односе на регистрационе периоде, као и на минимални рок важења уговора. Увек мора да се води рачуна о очувању спортског интегритета такмичења. Играч нарочито не може да наступи на званичним утакмицама за више од два клуба који се такмиче у истом националном првенству или купу током исте сезоне, што може бити предмет строжих правила појединих савеза када је реч о појединачним такмичењима.³³⁰ Ниједан клуб ни играч не могу бити укључени у трансфер за

³²⁷ М. Север, *Правни оквир трансфера професионалних спортиста*, 162; П. Тежак, *Правни оквир трансфера спортиста*, Doctoral dissertation, Polytechnic of Međimurje in Čakovec, 2018, 20-21

³²⁸ П. Тежак, *Правни оквир трансфера спортиста*, 20-21

³²⁹ М. Север, *Правни оквир трансфера професионалних спортиста*, 193

³³⁰ Чл. 5. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

премошћавање. Ако се два узастопна трансфера истог играча на националном или међународном нивоу обаве у року од 16 седмица, претпоставиће се, уколико се не докаже супротно, да се ради о трансферу за премошћавање, што је основ за изрицање казне Дисциплинске комисије ФИФА-е, у складу с Дисциплинским кодексом ФИФА-е.³³¹

8.3. Регистрациони период

Регистрациони периоди представљају временске периоде у којима је трансфер професионалних фудбалера дозвољен. Ови временски интервали су успостављени у циљу очувања интегритета игре и ради спречавања несувислих премештања играча из клуба у клуб. Током регистрационих периода клубови формирају своје тимове и припремају се за сезону. На овај начин се успоставља ред и предвидљивост игре клуба, те ствара се и погодно тле за хомогенизацију тима. У супротном, играчи и клубови би користили погодност промене клуба, односно играча и тиме би игра изгубила сваки смисао.³³² Такође, на тај начин, спречавају се богатији клубови да купују најбоље играче из других клубова у лиги или такмичењу током сезоне како би одржали спортско такмичење, јер би овакво поступање значајно променило такмичарску структуру и спортски исход не би имао никакве везе са спортским заслугама.³³³

Играчи се могу регистровати само током једног од два годишња регистрациона периода које одреди надлежни савез. Савези могу да одреде различите регистрационе периоде за такмичења у мушкој и женској конкуренцији. Изузетак од овог правила постоји када професионални играч чији је уговор истекао пре истека регистрационог периода може да се региструје и ван тог регистрационог периода. Савези имају право да региструју такве професионалне играче под условом да се води рачуна о очувању спортског интегритета такмичења. У случају раскида уговора из оправданог разлога, ФИФА може предузети привремене мере ради спречавања злоупотребе. Изузетно, савез може регистровати играчицу и ван регистрационог периода како би привремено заменила играчицу која је на породилском одсуству. Уговор о привременој замени играчице, осим ако је међусобно договорено другачије, закључује се на период од датума регистрације до дана пре почетка првог регистрационог периода по повратку играчице са породилског одсуства. Савез може регистровати играчицу ван регистрационог периода по повратку са породилског одсуства зависно од њеног уговорног статуса. Савези ће сходно прилагодити своја правила на националном нивоу.

³³¹ Чл. 5 бис ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³³² М. Север, *Правни оквир трансфера професионалних спортиста*, 202

³³³ D. Nilsson, *The Revised FIFA Regulations for the Status and Transfer of Players' Compatibility with EC Competition Law-The Transfer System Revisited*, 65, доступно на <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1560490&fileId=1565328>, приступ 25.07.2023. године

Међутим, приоритет ће бити да се играчица која се вратила са породилског одсуства омогући право наступа на домаћим такмичењима, као и спортски интегритет одређеног такмичења. Први регистрациони период започиње првог дана такмичарске сезоне. Тај период не може бити дужи од 12 седмица. Други регистрациони период обично је у средини такмичарске сезоне и не може трајати дуже од 4 седмице. Оба регистрациона периода за одређену такмичарску сезону морају се унети у TMS најмање 12 месеци пре него што почну да се примењују. Сви трансфери, било национални, било међународни, морају се обављати само у оквиру ових регистрационих периода. Одредбе у вези са регистрационим периодима не примењују се на такмичења у којима учествују само аматери. За таква такмичења, надлежни савез би требало да одреди периоде током којих се играчи могу регистровати, под условом да се води рачуна о очувању спортског интегритета такмичења.³³⁴

За права која се односе на накнаду за тренирање биће издат електронски пасош играча, који је електронски документ који садржи обједињене податке о регистрацији играча током његове каријере, укључујући податке о релевантном савезу, статусу играча, односно да ли се ради о аматеру или професионалном играчу, врсти регистрације (трајно или уступање), као и о клубовима, укључујући категорију клуба према трошковима тренирања, за које је играч био регистрован почев од календарске године у којој је напунио 12 година. Електронски пасош играча издаје се у случајевима утврђеним Правилником ФИФА Клириншке куће. За потребе креирања електронског пасоша играча, савези ће обезбедити да поуздани, тачни и потпуни подаци о регистрацији играча буду доступни ФИФА-и у електронској форми путем ФИФА Connect Interface кад год то ФИФА затражи кроз наведени интерфејс.³³⁵

Играчи регистровани у једном савезу могу се регистровати за нови савез тек када нови савез од бившег савеза добије Сертификат о међународном трансферу (ИТС), који се издаје бесплатно, без постављања било каквих услова или временског ограничења. Било које одредбе у супротности са наведеним биће неважеће, док савез који га издаје је дужан да достави једну копију ФИФА-и. Савезима је забрањено да траже издавање ИТС-а како би се играчу дозволило да наступа на пријатељским утакмицама током пробног периода. Осим у случајевима утврђеним Правилником ФИФА Клириншке куће, након добијања ИТС-а, нови савез је дужан да у писаној форми обавести савезе оних клубова који су тренирали и обучавали играча од 12. до 23. године о регистрацији играча као професионалног играча. ИТС није потребан за играче млађе од 10 година.³³⁶

³³⁴ Чл. 6. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча; П. Тежак, *Правни оквир трансфера спортиста*, 20-21

³³⁵ Чл. 7. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча; П. Тежак, *Правни оквир трансфера спортиста*, 20-22; М. Север, *Правни оквир трансфера професионалних спортиста*, 185

³³⁶ Чл. 9. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

8.4. Систем за упаривање трансфера (TMS)

На 57. ФИФА Конгресу одржаном 2007. године донета је одлука да се успостави јединствени систем контроле трансфера професионалних спортиста, који ће допринети савладавању већине злоупотреба у поступку трансфера играча. Систем је назван Transfer Matching System (TMS) односно систем упоређивања трансферних података кроз јединствени систем за праћење и почео је да се примењује као обавезан за све чланове ФИФА-е од 1. октобра 2010. године.³³⁷ Само корисници које је ФИФА овластила имају право приступа TMS-у. За приступ TMS-у први пут, савез именује барем два TMS корисника који ће проћи обуку коју организује ФИФА. Савез може именовати новог TMS корисника у било ком моменту, којег обучава постојећи овлашћени корисник TMS-а из савеза. По завршеној обуци, савез подноси захтев за новог корисника путем TMS-а. За приступ TMS-у први пут клуб именује најмање једног TMS корисника који пролази обуку коју организује савез којем клуб припада. По завршеној обуци, савез подноси захтев за новог корисника путем TMS-а. Клуб може именовати новог TMS корисника у било ком моменту, којег обучава постојећи овлашћени TMS корисник из клуба или, уколико нема постојећих TMS корисника, онда савез којем клуб припада. По завршеној обуци, савез подноси захтев за новог корисника путем TMS-а.³³⁸ Систем за упаривање трансфера осмишљен је тако да испуни циљеве система фудбалских трансфера као што су праћење и уређење поступка међународних трансфера играча, пружање података фудбалским телима о систему фудбалских трансфера, побољшање транспарентности, ефикасности и веродостојности система међународних фудбалских трансфера, јасно разликовање различитих плаћања у вези с међународним трансферима играча, гарантовање заштите малолетних играча.³³⁹ Савези и клубови обавезно морају користити TMS за међународне трансфере професионалних играча и аматера у великом фудбалу. Савезима и клубовима ФИФА омогућује слободан приступ TMS-у, а свака активност у TMS-у је бесплатна.³⁴⁰ У контексту међународних трансфера играча, TMS корисници овлашћени су да обављају радње у TMS-у у име клуба или савеза, у складу са овлашћењима која им је ФИФА доделила³⁴¹

8.5. Позајмица

Клуб може уступити професионалног играча другом клубу на одређени период на основу писаног споразума. Клубови закључују писани спо-

³³⁷ М. Север, *Правни оквир трансфера професионалних спортиста*, 198

³³⁸ Анекс 3 чл. 4. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³³⁹ Анекс 3 чл. 1. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁴⁰ Анекс 3 чл. 2. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁴¹ Анекс 3 чл. 3. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

разум којим се утврђују услови уступања, а нарочито рок важења таквог споразума и финансијски услови. У споразуму о уступању уговорна страна може бити и професионални играч. Професионални играч и нови клуб потписују уговор који обухвата период на који се играч уступа. Овим уговором се потврђује да је професионални играч уступљен. Током периода уступања, обуставља се извршавање уговорних обавеза између професионалног играча и бившег клуба, осим уколико се не договори другачије у писаној форми. Споразум о уступању играча може се закључити на минимални рок који обухвата период између два регистрациона периода и на максимални рок од једне године. Датум истека периода уступања мора да буде у оквиру једног од регистрационих периода који важе за савез којем припада бивши клуб. Неће се признавати одредбе које се односе на дужи период уступања играча. Споразум о уступању играча може се продужити зависно од минималног односно максималног рока из претходног члана, уз писану сагласност професионалног играча, док нови клуб нема право да даље уступа играча нити изврши трајни трансфер професионалног играча трећем клубу. Уколико уговор између професионалног играча и новог клуба буде једнострано раскинут пре истека уговореног рока, професионални играч има право да се врати у бивши клуб и дужан је да о превременом раскиду уговора одмах обавести бивши клуб, као и о томе да ли намерава да се тамо врати. Уколико професионални играч одлучи да се врати у бивши клуб, бивши клуб је дужан да одмах реинтегрише професионалног играча. Уговор чија је примена привремено обустављена током периода уступања биће враћен на снагу од датума реинтеграције играча, а бивши клуб је нарочито дужан да исплати надокнаду професионалном играчу. Од 1. јула 2024. године примењиваће се ограничења да клуб може уступити највише шест професионалних играча другом клубу у одређеном тренутку током такмичарске сезоне, те може имати највише шест професионалних играча које су њему уступили други клубови у одређеном тренутку током такмичарске сезоне. Уступање професионалног играча биће изузето од наведених ограничења ако се уступање догоди пре истека такмичарске сезоне бившег клуба у којој професионални играч пуни 21 годину и ако је професионалног играча тренирао бивши клуб. Без обзира на године играча или његов статус у клубу у погледу тренирања, клуб може уступити највише три професионална играча одређеном клубу у одређеном моменту током такмичарске сезоне, те клуб може имати највише три професионална играча које му је уступио одређени клуб у одређеном моменту током такмичарске сезоне.³⁴²

Сматраће се да је наступ играча противправан ако играч није регистрован код неког савеза а наступи за клуб на било којој званичној утакмици. Без прејудицирања било какве мере потребне за исправљање спортских последица таквог наступа, и играч и/или клуб такође могу бити кажњени.

³⁴² Чл. 10. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

У принципу, право да изрекне такве казне има савез или организатор такмичења.³⁴³

8.6. Отпусна и откупна клаузула³⁴⁴

Како би се спречио одлазак врхунских фудбалера из клубова пре рока који је одређен уговором, често се у том акту, који је закључен између клуба и фудбалера, уносе посебне клаузуле, којима се дефинишу услови под којима ће играч моћи да напусти клуб пре истека трајања уговора. Тако, разликујемо, пре свега, отпусну и откупну клаузулу, као и друге клаузуле, али и ситуације када уговор не садржи ни једну од ове две клаузуле, а које се односе на накнаду за трансфер фудбалера у други клуб³⁴⁵.

Отпусна и откупна клаузула су одредбе у уговору између клуба и фудбалера које дефинишу услове раскида уговора, као и одлазак играча у други клуб. Ове клаузуле одређују и износ који би требало уплатити, како би играч био „слободан“, односно, како би прешао у други клуб. Код примене ових клаузула поставља се питање раскида уговора и примене правила о поштовању уговора које дефинише Правилник ФИФА о статусу и трансферу играча³⁴⁶.

Отпусна и откупна клаузула представљају одредбе у уговору које штите клуб од прераног одласка играча. Те клаузуле садрже износ, који је потребно уплатити, да би играч био „слободан“. Откупна клаузула је присутнија у уговорима клубова и играча. Но, на првом месту, битно је да се направи разлика између ове две клаузуле, имајући у виду да се често изједначавају. Отпусна клаузула одређује висину новчаног износа, који је потребно платити клубу, како би фудбалер могао да оде у други клуб. То значи да ће клуб добити део износа вредности отпусне клаузуле, обзиром да се овом клаузулом одређује минимални износ који клуб очекује за свог фудбалера. У случају да је за играча заинтересовано више клубова, прихватиће се најбоља понуда. У сваком случају, клуб мора да омогући фудбалеру одлазак, ако се испуни наведена клаузула, односно, ако се постигне износ који клаузула одређује. Тада клуб не може више да бира да ли ће да прода играча или не, односно, раскида се уговор. Уколико више клубова понуди више износа који, сваки од њих, прелази износ који се одређује отпусном клаузулом, тада клуб неће моћи самостално да бира најповољнију понуду,

³⁴³ Чл. 11. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁴⁴ Део 8.6 и 8.7 преузет из В. Чоловић, Отпусна и откупна клаузула у уговорима о трансферу фудбалера, *Српски фудбал-ујореднојравни изазови и њерсијекшиве*, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Институт за упоредно право, 2021

³⁴⁵ М.Север, *Правни оквир њрансфера ѡрофесионалних сѡрѡшисѡа*, 258-259

³⁴⁶ Regulations on the Status and Transfer of Players Fédération Internationale de Football Association (Међународна федерација фудбалских савеза), edition january 2021; <https://digitalhub.fifa.com/m/e7abc0381ba30235/original/g1ohngu7qdbxuo7kc38e-pdf.pdf>; 29.09.2021, према В. Чоловић, Отпусна и откупна клаузула у уговорима о трансферу фудбалера

већ о истој одлучује и играч, који бира и клуб у коме ће наставити своју каријеру³⁴⁷.

Постоји и једна подваријанта отпусне клаузуле која се назива *buy-back* клаузула, која се односи на ситуацију, када клуб из којег играч одлази, уноси у уговор клаузулу којим се обезбеђује право пречег ангажовања односног играча, ако су се клуб, у који је играч прешао и сам играч договорили око даљег трансфера. То значи да ће нови клуб морати играча да „понуди“ прво клубу из којег је он дошао („старом“ клубу), чиме се обезбеђује да се играч врати у пређашњи клуб. Ипак, сматра се да се ова клаузула не може уговорити без сагласности играча. У сваком случају, *buy-back* клаузула не може присилити играча да се врати у ранији клуб, осим у ситуацији да су се све три стране приликом уговарања ове клаузуле договорили о праву пречег ангажовања играча од стране ранијег клуба. *Buy-back* клаузула има сличности са уговорима о позајмици играча. Ипак, код позајмице играча се уговор о ангажовању суспендује, док се код *buy-back* клаузуле ради о правом трансферу. Овом клаузулом се омогућава да ранији клуб одлучи да ли ће да поново ангажује играча који је раније играо у том клубу или не³⁴⁸. *Buy-back* клаузула је једна врста потестативног услова, који зависи искључиво од воље уговорне стране, односно, од воље клуба, у којем је односни играч раније играо. Клуб у коме моментално игра односни играч, не може да бира, обзиром да је прихватио наведену клаузулу. Уколико се не би поштовала *buy-back* клаузула од стране клуба и играча, тада би ранији клуб могао да тражи накнаду штете³⁴⁹.

Са друге стране, откупна клаузула тачно дефинише новчани износ, чијом уплатом се откупљује уговор и играч је слободан пре истека уговора, односно, може слободно да пређе у други клуб. То значи да и сам играч може да уплати наведени износ, али се то ретко дешава, јер уплату врше клубови. Ова карактеристика и разликује откупну од отпусне клаузуле. Наиме, клуб који плати износ отпусне клаузуле има недвосмислен основ за плаћање пореза на наведен износ. Код откупне клаузуле, играч обезбеђује износ, али уплату врши клуб у који он прелази. У овој ситуацији, проблем око плаћања пореза може настати, када заинтересовани клуб уплати играчу новац, како би исти искористио за откуп свог уговора. Овде не постоји правни основ уплате новца на рачун играча и тада настаје проблем око плаћања пореза. Ова клаузула се, углавном, уговарају у Шпанији и карактеристичне су по високим износивама. Исто тако, поставља се питање дефинисања откупне клаузуле у уговору³⁵⁰. Предност откупне клаузуле је у томе што се уговорне стране договарају о износу на самом почетку ангажовања играча у клубу, што се утврђује уговором. Самим тим, ако правилно тумачимо ову клаузулу, она дозвољава

³⁴⁷ М. Север, 259-260

³⁴⁸ *Ibid.*, 260

³⁴⁹ *Ibid.*, 260-261

³⁵⁰ *Ibid.*, 261-262

једнострани раскид уговора. У моменту дефинисања откупне клаузуле, уговорне стране дефинишу могућност да играч откаже уговор у било ком тренутку и без оправданог разлога, па чак и током заштићеног периода, па се, самим тим, не могу изрећи спортске санкције. Но, постоје и одређени ризици. Уколико је изостављена откупна клаузула, тада је играч везан за свој клуб до истека уговора. У том случају, клуб може тражити велики новчани износ, који ни играч ни нови клуб не могу да плате. Кад је у питању нови клуб, може се догодити да клуб у коме тренутно игра играч који жели да пређе у други клуб, може тврдити да је нови клуб натерао играча да прекрши уговор током заштићеног периода.

Неким фудбалерима се откупна клаузула одређује при закључењу уговора, значи, одмах на почетку ангажовања у неком клубу. Тих играча је мање, у односу на оне који немају откупну клаузулу у свом уговору. Но, откупна клаузула се може уврстити и у нови уговор играча који је, већ, одиграо одређени период у клубу. Као што је речено, може се одредити висока или ниска откупна клаузула. Ако се одређује висока откупна клаузула, онда се ради о врхунском фудбалеру, док, са друге стране, уколико је одређени низак износ, очигледно је да клуб жели да што пре „прода“ тог играча. Уколико се одређује виши износ, уобичајено је да он буде два пута виши од уобичајене цене фудбалера³⁵¹.

Откупна клаузула не значи да је дефинисана и отворена понуда за куповину играча, обзиром да је ова клаузула одређена на терет играча, тако да је понуда, која је у ствари садржина ове клаузуле успостављена искључиво за играча, иако ће тај износ платити нови клуб³⁵². Са друге стране, отпусна клаузула представља врсту опште понуде, иако садржи одређене специфичности, обзиром да играч мора да пружи сагласност како би се реализовала отпусна клаузула³⁵³. У сваком случају, увек, када се ради о трансферу играча из једног у други клуб, односно, увек, када се предвиђа у уговору једна од наведених клаузула, битно је да ти клубови буду сигурни у свој правни положај.

8.7. Откупна клаузула у светлу Правилника ФИФА и националних прописа

Проблеми око примене откупних клаузула често се повезују са њиховом нејасношћу или двосмисленošћу. Иначе, откупне клаузуле су подложне различитим тумачењима, која су под утицајем интереса лица која дају та тумачења, а која су, углавном, представници или заступници фудбалских

³⁵¹ Release Clause, <https://fifacareermodetips.com/fifa-18-transfer-guide/release-clause/>; 01.10.2021., према В. Чоловић, Отпусна и откупна клаузула у уговорима о трансферу фудбалера

³⁵² М. Север, 266

³⁵³ М. Север, 267

клубова. За прелазак фудбалера у други клуб потребна је сагласност клуба, у коме тај фудбалер тренутно игра, а Правилник ФИФА не предвиђа могућност уговарања клаузуле која би омогућавала трансфер фудбалера, у случају да клуб одбије да пружи сагласност. Ако клуб заузме став да откупна клаузула не дефинише обавезу ослобађања играча, односно, не омогућава његов трансфер у други клуб, тада клуб може одбити трансфер, чак и у ситуацијама у којима би објективно тумачење клаузуле могло довести до тога, да клуб дозволи трансфер. Значи, примена откупне клаузуле зависи и од тумачења уговорних страна. Интерес клуба је да задржи тренутно стање, односно, останак играча у клубу, упркос претпостављеним дејствима откупне клаузуле. Играч је тај, који мора да предузме неопходне мере, које би довеле до преласка у други клуб, а на основу тумачења наведене клаузуле. Са једне стране, поставља се питање шта играч може да предузме, како би се остварила дејства откупне клаузуле, а са друге стране, поставља се питање, на који начин клуб може да негира дејства откупне клаузуле. Национални прописи који регулишу уговоре између клубова и играча, као и национални фискални прописи могу имати утицаја на оцену сваког појединачног случаја примене наведене клаузуле. Међутим, ови прописи нису, увек, одлучујући по питањима, која се тичу трансфера играча у клубове из других земаља.

Уколико дође до спорова везаних за примену наведене клаузуле, надлежни органи за њихово решавања у оквиру ФИФА су Веће за решавање спорова, као и Спортски арбитражни суд. За решавање ових спорова је потребно, понекад, неколико месеци, па, чак и година. Уколико клуб не пристане на примену откупне клаузуле, то неће, увек, довести до останка играча у том клубу. Наиме, играч се може позвати на откупну клаузулу, као и да на основу ње раскине уговор са клубом и пређе у други клуб. Но, то представља једнострану раскид уговора без оправданог разлога, па, самим тим, изазива и последице како по играча, тако и по нови клуб. Тада се примењују одредбе члана 17. Правилника ФИФА-е, а страна која је прекршила уговор може бити изложена спортским санкцијама, као и да буде обавезана на накнаду штете. Значи, у складу са чланом 17. ставови 3 и 4 Правилника ФИФА-е спортске санкције ће се изрећи играчу за кога се утврди да је прекршио уговор током заштићеног периода. Поред тога, биће изречене и спортске санкције сваком клубу, за који се установи да је раскинуо уговор или подстицао раскид уговора у заштићеном периоду.³⁵⁴

8.8. Опште одредбе

Уколико је посредник укључен у преговарање, његово име је потребно да се наведе у том уговору. Најкраћи рок на који уговор може бити

³⁵⁴ Buy-out clause disputes under the FIFA Regulations – when to take action, LawInSport; <https://www.lawinsport.com/topics/employment-law/item/buy-out-clause-disputes-under-the-fifa-regulations-when-to-take-action/>; 03.10.2021., према В. Чоловић, Отпусна и откупна клаузула у уговорима о трансферу фудбалера

закључен је период од датума његовог ступања на снагу до краја такмичарске сезоне, а најдужи пет година. Уговори са другачијим роком важности биће дозвољени само уколико су у складу са националним законима. Играчи млађи од 18 година не могу да закључе професионални уговор са роком важења дужим од три године. Ниједна клаузула која се односи на дужи период неће бити пуноважна. Клуб који намерава да закључи уговор са професионалним играчем мора о томе у писаној форми да обавести клуб у којем играч тренутно игра пре него што ступи у преговоре са њим. Професионални играч може слободно да закључи уговор са другим клубом само ако је његов уговор са клубом у којем тренутно игра истекао или истиче у року од шест месеци. Свака повреда ове одредбе санкционисаће се на одговарајући начин. Пуноважност уговора не може се условити позитивним лекарским прегледом и/или добијањем радне дозволе. Уговорне клаузуле којима се клубовима даје додатно време да професионалном играчу исплате износе који су доспели за плаћање према условима из уговора (тзв. грејс периоди) неће се уважавати. Међутим, грејс периоди предвиђени колективним уговорима које су пуноважно закључили представници послодаваца и запослених на националном нивоу у складу са националним законима сматраће се правно обавезујућим. Током рока важења уговора играчице имају право на породилско одсуство за које се исплаћује накнада у износу од две трећине уговорене зараде. Уколико су повољнији услови прописани важећим националним законом у земљи у којој се налази седиште њиховог клуба или важећим колективним уговором, примењиваће се повољнији услови.³⁵⁵

8.9. Забрана власништва треће стране

Ниједан клуб не може да закључи уговор који клубу или клубовима који су друга уговорна страна и обрнуто или трећем лицу пружа могућност да по питању ангажовања и трансфера играча утичу на независност, пословну политику клуба или резултате његових екипа. Дисциплинска комисија ФИФА може изрећи дисциплинске мере клубовима који не поштују ове обавезе.³⁵⁶ Ниједан клуб или играч не могу да закључе уговор са трећим лицем којим се трећем лицу даје право да учествује, било у целини било делимично, у накнади која се плаћа за будући трансфер играча из једног клуба у други или којим треће лице стиче било каква права у вези са будућим трансфером или накнадом по основу трансфера. Ова забрана је ступила на правну снагу 1. маја 2015. године. Дисциплинска комисија ФИФА може изрећи дисциплинске мере клубовима или играчима који не поштују обавезе утврђене овим чланом.³⁵⁷ У овом случају се ради о забрани

³⁵⁵ Чл. 18. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁵⁶ Чл. 18 bis ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁵⁷ Чл. 18 ter ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

власништва треће стране, појаве која је била широко распрострањена у светском фудбалу.³⁵⁸

8.10. Заштита материнства

Пуноважност уговора не може да зависи од тога да ли је током рока важења уговора играчица трудна или затрудни, да ли користи породилско одсуство и генерално остварује своја права по основу материнства. Уколико у тим случајевима клуб једнострано раскине уговор сматраће се да је раскинут уговор без оправданог разлога, те ће поред обавезе плаћања накнаде, бити изречене спортске санкције клубу и биће му забрањено да током два комплетна, узастопна регистрациона периода региструје нове играчице, из земље и иностранства. Клуб ће моћи да региструје нове играчице тек почев од наредног регистрационог периода након што одговарајућа санкција буде издржана. Ова казна може се применити кумулативно са новчаном казном. Када играчица затрудни, она има право да настави да игра и тренира, ако њен поступајући лекар и независни медицински стручњак, којег споразумно изабере играчица и клуб, потврде да је то за њу безбедно. У таквим случајевима, њен клуб је у обавези да поштује такву одлуку и сачини план за њено даље учешће у спортским активностима на безбедан начин, дајући приоритет здрављу играчице и њеног нерођеног детета. Она има могућност да обавља друге врсте послова у свом клубу ако њен лекар сматра да за њу није безбедно да настави са спортским активностима или ако она изабере да не искористи своје право да настави са учешћем у спортским активностима. У таквим случајевима, клуб је у обавези да поштује такву одлуку и заједно са играчицом разради план за њене заменске послове. Играчица има право на пуну накнаду до момента одласка на породилско одсуство. Она може да самостално одреди почетак коришћења породилског одсуства узимајући у обзир минимални предвиђени период. Дисциплинска комисија

³⁵⁸ S. Yilmaz, J. Esson, P. Darby, E. Drywood, C. Mason, Children's rights and the regulations on the transfer of young players in football, *International Review for the Sociology of Sport*, 1/2020, 121, доступно на <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1012690218786665>, приступ 25.07.2023. године; R. Lombardi, S. Manfredi, F. Nappo, Third Party Ownership in the Field of Professional Football: A Critical Perspective. *Business Systems Review*, 1/2014, доступно на https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID2424897_code1881130.pdf?abstractid=2424897&mirid=1, приступ 25.07.2023. године; J. Lindholm, Can I please have a slice of Ronaldo? The legality of FIFA's ban on third-party ownership under European union law. *The International Sports Law Journal*, 15/2016, доступно на [87](https://dl1wqtxts1xze7.cloudfront.net/41299297/Lindholm_-_TPO_-_Accepted_manuscript-libre.pdf?1453103355=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DCan_I_please_have_a_slice_of_Ronaldo_The.pdf&Expires=1690288928&Signature=eYwpji3ngFxp0uMFRAh9HKLB0e2R9C3f2uxkzdaKrcxQZCXKTQYrAMgktNnXQyA0WPwqr5VA3cvVdw9rmrkxOgu3YR7Z7WOUUnWLFicPwVI2c6ZnGgCwSTns90go-1971Nuf72b4L5wY~1vr7I2bfsrS~F21vNOEVjhlq9asfuc8UK6SyT5ZNISzVOHNkvT7dyC4ndgJnlr~jgUbXHB2VxI3IZULk6GIh4M23vH2EpoGD4rXP~hlzDMRytYmbRPryt4vJlvE2F7h8GXqoJpceUMDKfzws3Bg8-82zv~TIDE3s8enMDERTEDt401i3x2vAMVg8gq7dpZBYieEXBu1bcQ__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA, приступ 25.07.2023. године</p></div><div data-bbox=)

ФИФА казниће сваки клуб који врши притисак на играчицу или је присиљава да користи породилско одсуство у одређеном периоду. Након потврде њеног лекара и независног медицинског стручњака да је то за њу безбедно она има право да се врати фудбалским активностима по завршетку породилског одсуства. У том случају, њен клуб је у обавези да поштује такву одлуку, те да је поново укључи у фудбалске активности и обезбеди одговарајућу континуирану здравствену помоћ. Играчица има право да прима пуну накнаду након повратка фудбалским активностима.³⁵⁹

8.11. Трансфер малолетника

Принцип је да су међународни трансфери играча дозвољени само ако играч има више од 18 година. Међутим, на ово правило примењиваће се следећих пет изузетака. Прво, у случају да се родитељи играча селе у земљу у којој се налази нови клуб из разлога који нису у вези са фудбалом. Друго, играч има између 16 и 18 година и трансфер се одвија на територији Европске уније (EU) или Европског економског простора (ЕЕА) или се трансфер одвија између два савеза у истој земљи. Нови клуб мора да играчу обезбеди одговарајуће фудбалско образовање и/или тренирање у складу са највишим националним стандардима, мора гарантовати академско и/или школско и/или стручно образовање и/или обуку, поред фудбалског образовања и/или тренирања, што ће играчу омогућити да настави каријеру ван фудбала уколико престане да игра фудбал као професионални играч, те мора организовати све што је потребно како би се омогућило старање о играчу на најбољи могући начин, као што су оптимални услови за живот у породици код које борави или клупски смештај, одређивање ментора у клубу итд. Након регистрације таквог играча, свом савезу клуб мора да достави доказе да испуњава наведене обавезе. Треће, место у којем играч има пребивалиште удаљено је мање од 50 км од државне границе, а клуб за који играч жели да се региструје у суседном савезу такође се налази на удаљености мањој од 50 км од те границе, те највећа удаљеност између пребивалишта играча и седишта клуба износи 100 км. У таквим случајевима, играч мора и даље да има пребивалиште у свом месту, а дотична два савеза морају дати свој изричит пристанак. Четврто, играчу је барем привремено дозвољен боравак у земљи у коју је дошао и/или су надлежни државни органи признали његов рањив статус и потребу за државном заштитом у земљи у коју је дошао пошто је напустио земљу порекла или земљу у којој је претходно имао боравак из хуманитарних разлога, без родитеља, и то или због претњи његовом животу или слободи по основу расе, вероисповести, националности, припадности одређеној друштвеној групи или због политичког уверења или због било којих других околности у којима им је опстанак озбиљно угрожен. Уколико

³⁵⁹ Чл. 18 quater ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

је малолетном играчу званично признат статус избеглице или заштићеног лица, он може бити регистрован за професионални или искључиво аматерски клуб. Не постоје ограничења у погледу накнадних националних трансфера малолетног лица пре навршене 18. године. Ако је малолетном играчу званично признат статус тражиоца азила или су надлежни државни органи признали његов рањив статус због наведених основа, може се регистровати искључиво за аматерски клуб. Накнадно се може извршити национални трансфер таквог играча, али му није дозвољена регистрација за професионални клуб док не напуни 18 година. Пето, играч је студент и привремено се сели без родитеља у другу земљу из академских разлога како би учествовао у програму размене студената, када регистрација играча за нови клуб до момента када наврши 18 година или до краја академског или школског програма не може бити дужа од једне године. Нови клуб таквог играча може бити само аматерски клуб без професионалног тима или без правних, финансијских или *de facto* веза са професионалним клубом. Ова правила ће се примењивати и на сваког играча који није раније био регистрован ни за један клуб, који није држављанин земље у којој се налази седиште савеза за који жели да се региструје по први пут и који није боравио у континуитету барем последњих пет година у тој земљи. Уколико малолетни играч има најмање 10 година, Веће за статус играча при Фудбалском суду мора да одобри међународни трансфер таквих играча и прву регистрацију таквих играча сходно наведеним правилима или прву регистрацију таквих играча ако малолетни играч није држављанин земље у којој се налази седиште савеза за који жели да се региструје, а живео је у континуитету барем последњих пет година у тој земљи, о чему је сагласност неопходно прибавити пре подношења захтева за међународни трансфер сертификат и/или за прву регистрацију у неком савезу. Ако малолетни играч има мање од 10 година, савез који намерава да га региструје – на захтев клуба члана – дужан је да провери и постара се да околности које се односе на играча, без сумње, спадају у један од наведених основа, пре сваке регистрације. Иначе, пре достављања било ког захтева за међународни трансфер сертификат и/или прве регистрације, од релевантног савеза се тражи да провери и обезбеди да околности које се односе на играча спадају, без сумње, у један од наведених основа. Клуб који је регистровао малолетног играча након националног трансфера, међународног трансфера или прве регистрације играча, дужан је да брине о малолетном играчу, да предузме све разумне мере да пружи заштити у сигурност малолетном лицу од сваког могућег злостављања, да обезбеди да се малолетном лицу пружи прилика да стекне академско образовање и то у складу с највишим националним стандардима, које му омогућује да оствари каријеру и ван фудбала.³⁶⁰

³⁶⁰ Чл. 19. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча; G. Cazacu, The international legal norms regarding children football transfers, *Fiat Iustitia*, 1/2017; П. Тежак, *Правни оквир трансфера сиротиња*, 22; М. Север, *Правни оквир трансфера професионалних сиротиња*, 221-224; S. Yilmaz, J. Esson, P. Darby, E. Drywood, C. Mason, Children's rights and the regulations on the transfer of young players in football, *International Review for the Sociology of Sport*, 1/2020

8.12. Фудбалске академије

Клубови који воде академију и то у оквиру сопствене организације и/или преко посебног субјекта са правним, финансијским или *de facto* везама са клубом, у обавези су да све малолетне играче који похађају академију, било да су регистровани, било да нису регистровани за клуб, пријаве савезу којем припада тај клуб. Уколико се академијом управља ван територије савеза којем припада клуб, дужан је клуб да обавести савез на чијој територији академија послује. Сваки савез ће од свих академија без правних, финансијских или *de facto* веза са клубом, тј. приватних академија, које послују на његовој територији тражити да савезу пријаве све малолетне играче који похађају академију. Сваки савез дужан је да надлежним органима пријави све нерегуларности на приватним академијама за која добије сазнања и предузме све потребне мере ради сигурности и заштите малолетних играча од могућег злостављања. Сваки савез дужан је да води регистар малолетних играча које су му пријавили клубови или академије, а који садржи барем следеће податке: пуно име и презиме, односно презимена, држављанство, датум рођења, државу порекла или државу у којој је претходно имао пребивалиште, име посредника, уколико постоји, те назив клуба који управља односном академијом. Клуб који жели да сарађује са приватном академијом дужан је да пријави такву сарадњу савезу којем клуб припада, обезбеди да приватна академија пријави своје играче савезу на чијој територији академија послује, пре него што закључи уговор са приватном академијом, да обезбеди да приватна академија предузме одговарајуће мере заштите и сигурности малолетних играча и да пријави надлежним органима све нерегуларности за која добије сазнања, предузимајући све потребне мере ради заштите и сигурности малолетних играча од могућег злостављања. Самим чином пријављивања, академије и играчи се обавезују се да ће се бавити фудбалом у складу са актима ФИФА-е. Савези су дужни да ФИФА-и пријаве сваког малолетног играча који похађа академију на територији из своје надлежности у случају када малолетни играч: није држављанин земље у којој се налази седиште савеза и када није живео у тој земљи у континуитету у периоду од барем пет последњих година. Свако кршење ове одредбе санкционисаће Дисциплинска комисија у складу са Дисциплинским кодексом ФИФА.³⁶¹

8.13. Пробни период

Професионални играч може бити на пробни у другом клубу само уз изричиту писану сагласност свог садашњег клуба. Пре почетка пробног пери-

³⁶¹ Чл. 19 bis ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

ода, клуб и позвани играч ће договорити услове пробе користећи ФИФА Образац за пробу, који клуб мора унети у TMS најкасније десет дана пре почетка пробног периода. Током пробног периода, клуб је дужан да се стара о играчу на проби, а нарочито да му пружи сву потребну медицинску помоћ у случају повреде које је играч претрпео обављајући активности током пробног периода, као и да покрије трошкове медицинског лечења. За играче који имају 21 годину, као и млађе, пробни период може трајати најдуже осам седмица, у континуитету или уз прекиде, по клубу у једној такмичарској сезони. За играче старије од 21 године пробни период може трајати најдуже три седмице, у континуитету или уз прекиде, по клубу у једној такмичарској сезони. Играчи на проби могу да учествују само у пријатељским утакмицама и у осталим активностима које не спадају у домен организованог фудбала. Такве пријатељске утакмице морају се играти током одређеног пробног периода. Поред општих услова, малолетни играч може бити на проби ако датум почетка пробног периода пада у такмичарској сезони у којој малолетни играч који је на проби пуни 16 година или малолетни играч који је на проби пуни 15 година а пребивалиште малолетног играча и седиште клуба налазе се у Европи, ако клуб добије изричиту писану сагласност родитеља малолетног играча, ако клуб именује свог запосленог као лице за контакт за малолетног играча на проби, те клуб малолетном играчу на проби обезбеди оптимални смештај и животни стандард, као и одговарајуће покриће трошкова, ако се ради о малолетним играчима аматерима млађим од 16 година, ако је садашњи клуб малолетног играча обавештен о проби и достављен му је попуњен и уредно потписан ФИФА Образац за пробу. Малолетни играч може имати само два пробна периода током једне календарске године, при чему свака проба може трајати најдуже осам седмица, у континуитету или уз прекиде, по клубу у једној такмичарској сезони. Колективни уговори ваљано закључени између представника послодаваца и запослених на националном нивоу у складу са националним законима могу одступати од наведених минималних стандарда и/или садржати додатне услове о томе када играч може да напусти свој садашњи клуб како би реализовао пробни период. Сваки пропуст у испуњавању услова договорених путем ФИФА Обрасца за пробу или пропуст да се у систем унесе попуњен и уредно потписан ФИФА Образац за пробу и/или кршење ове одредбе санкционисаће Дисциплинска комисија у складу са Дисциплинским кодексом ФИФА. У таквим поступцима, и играч на проби и односни клуб имаће статус странке у поступку пред Дисциплинском комисијом.

8.14. Накнада за обуку играча и механизам солидарности

Накнада за обуку играча³⁶² исплаћује се клубовима који су тренирали играча када се играч први пут региструје као професионални играч и

³⁶² Чл. 19 тер ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

приликом сваког трансфера професионалног играча до краја календарске године у којој он пуни 23 године. Обавеза плаћања накнаде за обуку играча настаје без обзира на то да ли се трансфер реализује током или на крају рока важења уговора играча. Начела која се односе на накнаду за обуку играча не примењују се на женски фудбал.³⁶³ Интенција је да се клубовима који су инвестирали у развој и тренирање младог играча осигурава одговарајућа новчана накнада,³⁶⁴ јер већи клубови не би требало да буду у могућности да бесплатно убиру плодове рада малих клубова.³⁶⁵ Обука и образовање играча одвијају се од његове 12. до 23. године. Према општем правилу, накнада за обуку играча исплаћује се до 23. године старости за обуку обављену до 21. године, осим ако је очигледно да је играч већ завршио период обуке пре навршене 21 године. У том случају се накнада за обуку играча исплаћује до краја календарске године у којој играч пуни 23 године, али износ који треба да се исплати обрачунава се на основу броја година од његове 12. године до године када је утврђено да је заправо завршио обуку.³⁶⁶ Дакле, накнада за обуку играча исплаћује се у случајевима када се играч по први пут региструје као професионални играч или, када се обави трансфер професионалног играча између клубова из два различита савеза, било током трајања уговора, било на крају рока важења уговора, пре краја календарске године у којој играч пуни 23 године. Накнада за обуку играча не исплаћује се ако бивши клуб раскине уговор са играчем без оправданог разлога, што нема утицаја на права претходних клубова, или ако играч прелази у клуб 4. категорије или ако после трансфера професионални играч поново стекне статус аматера. За случајеве уређене Правилником ФИФА Клириншке куће, плаћање накнаде за обуку врши се у складу са Правилником ФИФА Клириншке куће.³⁶⁷

Клуб за који се играч региструје обавезан је да у року од 30 дана од дана регистрације исплати накнаду за обуку играча сваком клубу за који је играч претходно био регистрован у складу с подацима о спортској каријери играча наведеним у пасошу играча, а који је допринео његовој обуци почев од календарске године у којој је играч напунио 12 година. Износ који се плаћа обрачунава се сразмерно периоду тренирања у сваком клубу. У случају наредних трансфера професионалног играча, накнада за обуку играча исплаћује се само његовом бившем клубу за период током којег га је тај клуб заиста тренирао. У оба наведена случаја, рок за плаћање накнаде за обуку играча је 30 дана од датума регистрације професионалног играча у новом савезу. Савез има право на накнаду за обуку играча која би, у принципу, била исплаћена једном од његових клубова чланова, уколико може да

³⁶³ Чл. 20. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁶⁴ П. Тежак, *Правни оквир трансфера спортиста*, 20

³⁶⁵ D. Nilsson, *The Revised FIFA Regulations for the Status and Transfer of Players' Compatibility with EC Competition Law-The Transfer System Revisited*, 54

³⁶⁶ Анекс 4 чл. 1. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁶⁷ Анекс 4 чл. 2. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

докаже да је клуб у којем је професионални играч био регистрован и обучаван, у међувремену престао да учествује у организованом фудбалу и/или ако тај клуб више не постоји, нарочито услед стечаја, ликвидације, престанка рада или губитка статуса члана. Ова накнада резервисана је за програме развоја омладинског фудбала у дотичном савезу.³⁶⁸ У циљу обрачунавања накнаде за трошкове обуке и образовања, савези се упућују да своје клубове сврстају у највише четири категорије, према финансијским улагањима клубова у обуку играча. Трошкови обуке утврђени су за сваку категорију и одговарају износу потребном за обуку једног играча током једне године помноженим са просечним „фактором играча“, који представља однос броја играча које је потребно обучити да би се добио један професионални играч. Трошкови обуке који се утврде на нивоу конфедерације за сваку категорију клубова, као и категоризација клубова у сваком савезу, објављују се на веб страници ФИФА. Ови подаци се ажурирају на крају сваке календарске године. Савези су у обавези да редовно ажурирају податке у TMS-у који се односе на категорије њихових клубова према трошковима тренирања играча.³⁶⁹ Према општем правилу, да би се обрачунала накнада за обуку играча која се дугује играчевом бившем клубу (клубовима), потребно је узети у обзир трошкове које би имао нови клуб да је самостално обучавао играча. Сходно томе, накнада за обуку играча обрачунава се тако што се трошкови обуке у новом клубу помноже бројем година обуке, у принципу од оне календарске године у којој је играч напунио 12 година до календарске године у којој је напунио 21 годину. У случају наредних трансфера, накнада за обуку играча обрачунава се на основу трошкова обуке у новом клубу који се множе са бројем година обуке у бившем клубу. Како би се обезбедило да се накнада за обуку веома младих играча не обрачунава у неразумно великим износима, трошкови обуке играча у календарским годинама између њихове 12. и 15. године, тј. четири календарске године обрачунавају се на основу трошкова обуке и образовања који важе за клубове 4. категорије. Веће за решавање спорова може разматрати спорове у вези са износом накнаде за обуку играча и има дискреционо право да прилагоди тај износ, уколико је он очигледно диспропорционалан у предмету који се разматра.³⁷⁰

Од накнаде за тренирање би требало разликовати тзв. механизам солидарности. Исплата механизма солидарности се везује за сваки трансфер играча када је обавезна исплата трансферне накнаде, што значи уз услов да је играч променио клуб пре истека уговора. У том смислу, за разлику од накнаде за тренирање, ово право не застарева и прати играча током целе каријере, искључујући при том клубове у којима је играч играо после 23. године живота.³⁷¹ Овај механизам помаже клубовима у развоју и одржавању

³⁶⁸ Анекс 4 чл. 3. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁶⁹ Анекс 4 чл. 4. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁷⁰ Анекс 4 чл. 5. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁷¹ М. Север, *Правни оквир трансфера професионалних спортиста*, 142; П. Тежак, *Правни оквир трансфера спортиста*, 2018, 2023

финансијске стабилности.³⁷² Ради се о томе да уколико је трансфер професионалног играча обављен пре истека његовог уговора, сваки клуб који је допринео његовом образовању и обуци (тренирању) добиће део накнаде која се исплаћује његовом бившем клубу (солидарни допринос).³⁷³ Конкретно, 5% од сваке накнаде која се плаћа у оквиру тог трансфера, не рачунајући накнаду за обуку играча која се плаћа његовом бившем клубу, одбија се од укупног износа такве накнаде и распоређује од стране новог клуба као солидарни допринос клубу (клубовима) који су учествовали у његовој обуци (тренирању) и образовању током година. Овај солидарни допринос представља број година, обрачунато сразмерно ако се ради о периоду краћем од годину дана, током којих је играч био регистрован за дотични клуб, односно клубове, између календарских година у којима је напунио 12 и 23 године, у тачно одређеним износима.³⁷⁴ Клуб који је тренирао играча има право да добије солидарни допринос у случају да се трансфер професионалног играча, било трајно било по основу уступања, врши између клубова који припадају различитим савезима или ако се трансфер професионалног играча, било трајно било по основу уступања, врши између клубова који припадају истом савезу, под условом да клуб који је тренирао играча припада другом савезу.³⁷⁵ У случајевима који нису уређени Правилником ФИФА Клириншке куће, нови клуб је дужан да, у складу с наведеним одредбама, клубовима који су тренирали играча исплати солидарни допринос најкасније 30 дана после регистрације играча или, у случају условних плаћања, 30 дана од датума таквих плаћања. У случајевима који нису уређени Правилником ФИФА Клириншке куће, нови клуб је дужан да обрачуна износ солидарног доприноса и да га расподели у складу са подацима о спортој каријери играча наведеним у пасошу играча. Савез има право на део солидарног доприноса који се, у принципу, дугује једном од његових клубова чланова, уколико може да докаже да је дотични клуб који је био укључен у обуку и образовање професионалног играча у међувремену престао да учествује у организованом фудбалу и/или ако тај клуб више не постоји, нарочито услед стечаја, ликвидације, престанка рада или губитка чланства. Такав солидарни допринос резервисан је за програме развоја омладинског фудбала у тим савезима. Дисциплинска комисија може изрећи дисциплинске мере клубовима који не поштују наведене обавезе.³⁷⁶

8.15. Уговори са тренерима

Сваки савез дужан је да својим правилницима предвиди одговарајуће начине којима се штити стабилност уговора закључених између тре-

³⁷² П. Тежак, *Правни оквир трансфера спортиста*, 23

³⁷³ Чл. 21. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁷⁴ Анекс 5 чл. 1. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁷⁵ Анекс 5 чл. 1. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁷⁶ Анекс 5 чл. 2. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

нера и клубова или савеза, уз пуно поштовање императивних националних прописа и колективних уговора.³⁷⁷ Тренер мора са клубом или савезом да закључи појединачни уговор у писаној форми. Уговор мора да садржи битне елементе уговора о раду као што су, између осталог, предмет уговора, права и обавезе уговорних страна, статус и звање уговорних страна, уговорена накнада, рок важења уговора и потписе сваке уговорне стране. Уколико је у закључивању уговора учествовао и фудбалски посредник, потребно је навести његове податке у том уговору. Пуноважност уговора не може се условити добијањем радне дозволе или дозволе боравка, захтевом да тренер има одређену лиценцу за тренера или другим захтевима административне или регулаторне природе. У поступку ангажовања тренера, клубови и савези морају поступати са дужном пажњом како би се обезбедило да тренери испуњавају све потребне услове за ангажовање и извршавање својих обавеза. Слично за играче, клаузуле којима се клубу или савезу даје додатни рок да тренеру исплати износе који су доспели за плаћање сходно одредбама уговора („грејс период“) неће се уважавати. Међутим, грејс периоди предвиђени колективним уговорима које су пуноважно закључили представници послодаваца и запослених на националном нивоу у складу с националним законима сматраће се правно обавезујућим и уважаваће се.³⁷⁸ Уговор може престати да важи по истеку рока важности уговора или уз обострану сагласност.³⁷⁹ Било која страна може раскинути уговор без плаћања накнаде штете уколико постоји оправдан разлог. Свако насилно понашање једне уговорне стране с циљем да се друга уговорна страна примора да раскине уговор или измени услове уговора даје право другој уговорној страни да раскине уговор из оправданог разлога.³⁸⁰ У случају да клуб или савез незаконито не исплати тренеру барем две месечне зараде на дан њиховог доспећа, сматраће се да тренер има оправдан разлог за раскид уговора, под условом да клубу или савезу дужнику достави обавештење о пропусту у писаној форми дајући рок од минимум 15 дана да клуб или савез дужник у целости измири своје финансијске обавезе. У случају да зараде тренера не доспевају на месечном нивоу, рачунаће се пропорционални износ једнак зарадама за два месеца. Доцња у плаћању износа у висини од барем две месечне зараде сматраће се оправданим разлогом да тренер раскине уговор, под условом да је испоштовао обавезу достављања обавештења. Колективни уговори уредно закључени између представника послодаваца и представника запослених на националном нивоу у складу са националним законима могу одступати од наведених начела.³⁸¹ У сваком случају, страна која неоправдано раскида уговор дужна је да плати накнаду штете. Осим ако је уговором предвиђено другачије, накнада штете због раскида уговора

³⁷⁷ Анекс 2 чл. 1. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁷⁸ Анекс 2 чл. 2. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁷⁹ Анекс 2 чл. 3. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁸⁰ Анекс 2 чл. 4. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁸¹ Анекс 2 Чл. 5. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

обрачунава се на тај начин да ако тренер није потписао нови уговор након раскида претходног, сходно општем правилу, накнада штете биће једнака преосталој вредности уговора који је раскинут пре времена. Уколико је тренер потписао нови уговор до момента доношења одлуке, вредност новог уговора у периоду који одговара преосталом року важења превремено раскинутог уговора биће одузета од преостале вредности уговора који је превремено раскинут. Штавише, и уколико је уговор превремено раскинут због неизмирених обавеза, поред умањене накнаде штете, тренер има право и на износ у висини од три месечне зараде. У случају отежавајућих околности, додатна накнада штете може се увећати до највише шест месечних зарада. Укупна накнада штете ни у ком случају не може премашивати преосталу вредност уговора који је превремено раскинут. Колективни уговори пуноважно закључени између представника послодаваца и представника запослених на националном нивоу у складу са националним законима могу одступати од наведених начела. Накнада штете која се исплаћује клубу или савезу обрачунаваће се на основу штете и трошкова које су претрпели клуб или савез у вези са раскидом уговора, нарочито узимајући у обзир преосталу накнаду и остале бенефиције које припадају тренеру према уговору који је превремено раскинут и/или према новом уговору, те хонораре и трошкове које је бивши клуб исплатио или имао (амортизоване током трајања уговора), као и начело специфичности спорта. Право на накнаду штете не може се пренети на треће лице. Кажњено ће бити свако лице на које се примењује Статут ФИФА, а које поступа на начин којим се подстиче раскид уговора између тренера и клуба или савеза.³⁸²

8.16. Обавеза плаћања

Када Фудбалски суд наложи клубу или играчу да изврши плаћање другој страни последице пропуста да се благовремено плате одређени новчани износи биће наведене у одлуци. Оне су, у случају клуба, забрана да региструје нове играче, било из земље, било из иностранства, све док не буду исплаћени доспели износи. Забрана регистрације укупно може да траје најдуже три комплетна узастопна регистрациона периода, док у случају играча је ограничење наступа на званичним утакмицама све до исплате износа које дугује. Ограничење наступа на званичним утакмицама укупно може да траје најдуже шест месеци. Овакве последице могу се под одређеним условима искључити.³⁸³

³⁸² Анекс 2 Чл. 6. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁸³ Чл.24. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

9. ИГРАЊЕ ЗА РЕПРЕЗЕНТАЦИЈУ

Клубови су дужни да допусте својим регистрованим играчима да играју за екипе репрезентације земље за коју играчи имају право наступа по основу држављанства, уколико добију позив тог савеза. Забрањен је сваки споразум између играча и клуба који је супротан овој одредби. Ослобађање играча обавеза у клубовима обавезно је за све периоде међународних утакмица репрезентација наведене у међународном календару утакмица, као и за финална такмичења ФИФА Светског првенства, ФИФА Купа конфедерација и за првенства „А“ репрезентација конфедерација, уколико је односни савез члан конфедерације која организује такмичење. Након консултација са релевантним заинтересованим странама, ФИФА објављује међународни календар утакмица за период од четири или осам година. Календар обухвата све датуме међународних утакмица репрезентација предвиђених током одређеног периода. Након објављивања међународног календара утакмица, додаваће се само финална такмичења ФИФА Светског првенства, ФИФА Купа конфедерација и првенства „А“ репрезентација конфедерација. Период међународних утакмица дефинисан је као период од девет дана који почиње у понедељак ујутру и завршава се у уторак увече наредне седмице, а резервисан је за активности репрезентација. Током било којег периода међународних утакмица, свака репрезентација може да игра највише две утакмице, без обзира на то да ли се ради о квалификационим утакмицама или о пријатељским утакмицама. Утакмице се могу заказати било којег дана почев од среде током периода, под условом да се између две утакмице остави размак од минимум два цела календарска дана. Није обавезно ослобађање играча обавеза у клубовима ван периода међународних утакмица репрезентација или мимо финалних такмичења предвиђеним међународним календаром утакмица. Изузетке од овог правила могу се одредити само за ФИФА Куп конфедерација. За периоде међународних утакмица репрезентација, играчи морају бити ослобођени обавеза у клубовима и започети путовање како би се придружили својој репрезентацији најкасније у понедељак ујутру и морају кренути назад у своје клубове најкасније наредне среде ујутру по завршетку периода међународних утакмица репрезентација. За финално такмичење, играчи морају бити ослобођени обавеза у клубовима и започети путовање како би се придружили својој репрезентацији најкасније у понедељак ујутру у седмици која претходи седмици када почиње то финално такмичење, а савез их ослобађа обавезе ујутру дан након последње утакмице њихове репрезентације у оквиру тог такмичења. Клубови и савези могу договорити и дужи период ослобађања играча обавеза у клубовима или другачије услове. Играчи који се одазову на позив свог савеза наставиће да испуњавају обавезе према својим клубовима

најкасније 24 сата по завршетку периода током којег су били ослобођени. Наведени период се може продужити до 48 сати ако су се активности репрезентације одвијале на простору конфедерације различите од оне у којој је регистрован играчев клуб. Клубови морају написмено бити обавештени о распореду одласка и повратка играча десет дана пре почетка периода за који се играчи ослобађају. Савези се морају постарати да се после утакмице играчи благовремено врате у своје клубове. Уколико се деси да играч не настави испуњавање обавеза према свом клубу у року наведеном у овом члану, Веће за статус играча при Фудбалском суду може, на захтев играчевог клуба, донети одлуку да се скрати период на који се играч ослобађа када га савез следећи пут позове, и то: а) период међународних утакмица репрезентација: за два дана б) финално такмичење на међународном турниру: за пет дана. У случају да се кршења ових одредаба понављају, на захтев играчевог клуба Веће за статус играча може да донесе одлуку да: а) изрекне новчану казну; б) додатно скрати период на који се играч ослобађа; ц) забрани савезу да зове једног или више играча за наредне активности репрезентације.³⁸⁴ Такође, клубови су дужни да допусте својим регистрованим играчицама да играју за екипе репрезентације земље за коју играчице имају право наступа по основу држављанства, ако их позове дотични савез. Забрањен је сваки споразум између играчица и клуба који је супротан овој одредби.³⁸⁵

9.1. Проблематика промене држављанства и репрезентативни фудбал³⁸⁶

Проблем је што је „према речима Џорџа Орвела, фудбал једини спорт који у периоду од 90 минута успева задржати фокус целе популације на припадности националној групацији, а уједно и најпопуларнији спорт широм света, можда управо фудбал пружа најбољи увид у различите процесе глобализације. Некада је било лако утврдити ко за кога навија. Сматрало се да спорт мора имати идентитет, подразумевајући под тим идентитет навијачке базе. Продором глобализације и крупног капитала у међународне спортске организације и институције Европске уније, локални идентитет изгубио се и код државних репрезентација“.³⁸⁷ Миграциона кретања у контексту међународног фудбала када играчи морају изабрати или заправо променити држављанство како би представљали другу репрезентацију су друга страна

³⁸⁴ Анекс 1 чл. 1. ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁸⁵ Анекс 1 чл. 1. бис ФИФА Правилника о статусу и трансферу играча

³⁸⁶ Од 9.1-9.6 видети и В. Петров, М. Станић, Репрезентативни фудбал и промена држављанства-ФИФА правила, *Српски фудбал-ујоредноправни изазови и њерсејекције II*, (ур. Милош Станић, Дејан Шупут), Институт за упоредно право, Београд, 2022; М. Станић, Ј. Рајић Ћалић, *Право Европске уније и фудбал, Српски фудбал-ујоредноправни изазови и њерсејекције II*, (ур. Милош Станић, Дејан Шупут), Институт за упоредно право, Београд, 2022.

³⁸⁷ И. Медић, Нека питања држављанства у спорту као феномен међународног спортског права, *Зборник радова Правног факултета у Силићу*, 2/2017, 415

медаље и можда контроверзнија појава од професионалних фудбалера који се само крећу на међународном нивоу између различитих клубова, али остају верни истој репрезентацији. Чини се да је присуство страних фудбалера у националним тимовима помало парадоксално, јер би могло довести до све веће „денационализације“, оне, спортске, нације.³⁸⁸ Свакако, ови проблеми су уочени,³⁸⁹ иде се ка њиховом решавању, али упркос томе, процес олакшане натурализације спортиста узима све више маха. Државе прибављају прилику за стицање спортске славе, док спортисти добијају прилику да учествују на великим такмичењима, што иначе не би могли због јаке конкуренције у својој држави, те се користе свим расположивим средствима да до тога и дођу.³⁹⁰ Међутим, и поред свести о сложености овакве појаве, те постојању нормативног оквира, сматра се да је овај феномен недовољно теоријски истражен.³⁹¹

У теорији се сматра да промена држављанства у оквиру међународног спорта уопштено, а не само фудбала, постаје све чешћа и да отпор таквој концепцији није одржив. Поготово, ако спортисти промене држављанство у праведним и легитимним границама, сваки облик противљења индивидуалној одлуци о преласку у другу националност је, сматра се, немогућ. Наговештава се да ће клупски спортски модел у потпуности променити међународни спорт, па и фудбал. Ова идеја би значила известан крај националног представљања у оквиру фудбала.³⁹² Ипак, са друге стране „не чуди поновно окретање већине западних држава према политици наслеђа и жељи за заштитом већине традиционалних спортова. Спорт и, нарочито, елитни спортски успеси, користе се као замајач снажења националног јединства и развоја снажнијег осећаја националног идентитета. То се показује веома важним у случају новонасталих држава, и то како на домаћој, тако и на међународној сцени. На домаћем нивоу, спорт ствара осећај припадности заједници унутар те државе, која може коинцидирати и са националним и са етничким идентитетом појединца. На међународном нивоу, спорт омогућује: разликовање идентитета те државе од свих осталих, унутрашње јединство заједнице постигнуто кроз државне

³⁸⁸ G. van Campenhout, J. van Sterkenburg, G. Oonk, Who counts as a migrant footballer? A critical reflection and alternative approach to migrant football players on national teams at the World Cup, 1930–2018., *The International Journal of the History of Sport*, 11/2018, 1074, доступно на <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09523367.2019.1581769>, приступ 26.07.2023.

³⁸⁹ L. Freeburn, European Football's Home-Grown Players Rules and Nationality Discrimination Under the European Community Treaty, *Marquette Sports Law Review*, 1/2009, 180, доступно на <https://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1013&context=sportslaw>, приступ 26.07.2023.

³⁹⁰ И. Медић, Нека питања држављанства у спорту као феномен међународног спортског права, 416

³⁹¹ G. van Campenhout, J. van Sterkenburg, The diversification of national football teams: Using the idea of migration corridors to explore the underlying structures of nationality changes amongst foreign-born players at the football World Cup, *International Review for the Sociology of Sport*, 1/2021, 36, доступно на <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1012690219892849>, приступ 26.07.2023.

³⁹² J. Schulting, *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 2019, 16, доступно на <https://thesis.eur.nl/pub/50826/Schulting-Jorn.pdf>, приступ 26.07.2023.

симболе те осећај националног успеха у међународној арени. Држављанство је, по својој суштини, друштвена одговорност. Спорт се користи да подучи, симболизује и остварује држављанство³⁹³. Неопходно да се окренемо суштини спорта, а посебно фудбала, односно да се запитамо, шта је у основи те игре? Рекли бисмо да је то страст. Она може бити изражена према клубу, али и према репрезентацији. Ипак, клупска страст је другачија и дозвољава играње странаца који немају никакве везе са односним клубом, а да се суштина те страсти и љубави не наруши. Сасвим је другачије са репрезентативним такмичењима. У том случају, огромна већина навијача има страст према том тиму, јер је он оличење једне државе и свега што она представља. Када је такав случај, мишљења смо, да није прихватљиво дозвољавати, наступе фудбалера који немају истинске везе са односним државом и њеним грађанима. Другим речима, тада се губи смисао и нестаје она страст, која је толико привлачна и која постоји приликом играња међународних утакмица. Нестаје она страст, која никада не сме да нестане. Стога, право као друштвена делатност која мора да прати друштвене токове и спречи нежељене појаве у оквиру неке делатности, мора да предузима одређене мере у том смеру, те у том смислу можемо само да поздравимо вишедеценијске напоре ФИФА-е у том смислу.

9.2. О држављанству

Држављанство представља изузетно значајан институт, али и елемент идентитета одређеног физичког лица, при чему оно ствара права и обавезе на страни тог лица, али и државе чији је држављанин.³⁹⁴ Међународни суд правде је описао држављанство као „правну везу која у основи има друштвену приврженост, истинску повезаност постојања, интереса и осећања, заједно са постојањем реципрочних права и дужности. Може се рећи да представља правни израз чињенице да је појединац коме је то додељено, било директно законом или као резултат акта власти, у ствари ближе повезан са становништвом државе која даје држављанство, него са било којом другом државом“.³⁹⁵ Разуме се, овај однос омогућава грађанину да ужива сва права гарантована међународним и домаћим правом, али га уједно и обавезује на одређене дужности предвиђене истим правилима. Према Европској конвенцији о држављанству из 1997. године, оно не одређује нечије етничко порекло, већ правно својство на основу којег други прописи дају

³⁹³ И. Медић, Нека питања држављанства у спорту као феномен међународног спортског права, 423

³⁹⁴ С. Андоновић, Осврт на питање држављанства у појединим спортовима у Републици Србији, *Српски фудбал – ујореднојравни изазови и перспективе*, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Институт за упоредно право, Београд, 2021; И. Медић; J. Schulting, *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 13

³⁹⁵ FIFA, *Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams*, 2021, 9, доступно на <https://digitalhub.fifa.com/m/ccab990abf45fcf6/original/ro8mje8vw98yp3rvfbmi-pdf.pdf>, приступ 26.07.2023.

таквим лицима одређена права и обвезе.³⁹⁶ Свака држава начелно слободно и искључиво одлучује о томе ко стиче њено држављанство (тзв. *domaine réservé*), у складу са начелом суверене једнакости држава. Исто одређује и чл. 1. Хашке конвенције о неким питањима у вези са сукобима права о држављанству од 1930. године, која није ступила на снагу, а исто гледиште изражава и Међународни суд правде у Хагу у одлуци у предмету *Noteboom* од 1955. године.³⁹⁷ У складу са тим, начин стицања држављанства разликује се од државе до државе у складу са правном традицијом, националним интересима, историјом и перцепцијом будућности сваке државе. Упоредно гледано, држављанство се стиче на основу једног од четири начела: начелу крвне везе или порекла (*ius sanguinis*), начелу подручја (*ius soli*), начелу пребивалишта (*ius domicili*) или услед чињенице брака са домаћим држављанином (*ius matrimonii*). По правилу се једно од наведених начела узима за основно, које се даље употпуњује другим начинима стицања држављанства. Начело крвне везе или порекла значи да лице у питању рођењем стиче оно држављанство које имају и његови родитељи. По начелу места рођења, лице рођењем стиче држављанство оне државе на чијој је територији рођено. Коначно, према начелу пребивалишта, лице стиче држављанство државе на чијој територији има пребивалиште у одређеном временском периоду,³⁹⁸ док се држављанство на основу брака са домаћим држављанином стиче након протекла одређеног временског периода од закључења брака.

У теорији се сматра да се однос према држављанству променио, те се позива на флексибилнији развој међународног јавног права о држављанству и прихватање двојног или вишеструког држављанства. Неки научници чак верују да ће двојна и вишеструка држављанства постати норма у будућности, јер важност држављанства лежи у централној улози државе и евентуални пад те улоге безусловно ће утицати на његову вредност.³⁹⁹ На фудбалском плану, констатује се да се појављују и предвиђа се ширење тзв. „држављанстава на продају“, када између спортиста и државе коју представља нема никаквих ранијих веза, јер нити су они, а нити њихови преци рођени у тој држави. Практично је реч о чисто уговорном односу где спортиста „добија“ држављанство, уз, често, издашан новчани износ, а у замену за медаље и очекивани напредак националног тима. По мишљењу многих, реч је о веома опасној пракси,⁴⁰⁰ са чим се слажемо.

³⁹⁶ И. Медић, Нека питања држављанства у спорту као феномен међународног спортског права, 418; J. Schulting, *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 13; FIFA, *Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams*, 9

³⁹⁷ И. Медић, Нека питања држављанства у спорту као феномен међународног спортског права, 418

³⁹⁸ И. Медић, Нека питања држављанства у спорту као феномен међународног спортског права, 419; J. Schulting, *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 15

³⁹⁹ J. Schulting, *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 13

⁴⁰⁰ И. Медић, Нека питања држављанства у спорту као феномен међународног спортског права, 420

9.3. Правила ФИФА о промени држављанства

Пре неколико деценија, иако је играчима било забрањено да истовремено представљају различите државе, представљање новог тима и промена „верности“ били су могући све док играч има држављанство земље коју жели да представља. Играчи су користили овај систем, па је чувени Алфредо Ди Стефано играо за Аргентину, док је Ференц Пушкаш након Мађарске играо за Шпанију.⁴⁰¹ У наше доба, један од најпознатијих примера је Бразилац Дијега Кошта, који је 2014. одлучио да представља национални тим Шпаније уместо родног Бразила.⁴⁰² ФИФА је на свом Конгресу у Сантјагу, Чиле, 1962. године, покушала да оконча доба нерегулисане замене националних тимова, подстакнута Ди Стефановим примером, који је играо за Аргентину, Шпанију, као и за Колумбију, која је у то време била непризната од ФИФА-е, пошто су у тамошњој лиги прекршена правила трансфера у потписивању играча који су још били под уговором. Његов случај је подстакао ФИФА-у да регулише проблематику промене држављанства. Касније, ова правила су измењена и 2004. године у складу са новом проблематиком.⁴⁰³

Оно што важећа ФИФА правила о подобности чини другачијим од других спортских асоцијација, јесте разлика између такмичења младих и сениорских репрезентација, што омогућава појединцима да донесу одлуке у каснијој фази своје каријере. Међутим, као што је показано у неким студијама случаја, то користе поједине државе које нуде младим талентованим спортистима да потраже „склониште“ унутар нових граница, дајући им перспективе које превазилазе оне у земљама порекла.⁴⁰⁴ Основни принципи су предвиђени чланом 5. Статута ФИФА. Према њима, свако лице која има стално држављанство, а које не зависи од боравка у одређеној земљи, има право да игра у репрезентативним екипама савеза те земље. Прави се разлика између тога да ли се поседује држављанство и да ли лице има право да стекне држављанство. Играч поседује држављанство ако је, кроз деловање националног закона: аутоматски добио држављанство, примера ради, рођењем, без потребе да предузима било какве даље административне

⁴⁰¹ J. Schulting, *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 38-39

⁴⁰² G. Oonk, Who may represent the country? Football, citizenship, migration, and national identity at the FIFA World Cup, *The International Journal of the History of Sport*, 11/2020, 1046-1047, доступно на <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09523367.2020.1844188>, приступ 26.07.2023.; G. van Campenhout, J. van Sterkenburg, G. Oonk, Who counts as a migrant footballer? A critical reflection and alternative approach to migrant football players on national teams at the World Cup, 1930–2018., 1074

⁴⁰³ G. Oonk, Who may represent the country? Football, citizenship, migration, and national identity at the FIFA World Cup, 1051; J. Schulting, *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 35

⁴⁰⁴ J. Schulting, *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 106

корак, типа да се одрекне другог држављанства, или је стекао држављанство поступком натурализације.

Основно правило, уз постојање изузетака о којима ћемо писати доцније, је да сваки играч који је већ учествовао, у потпуности или делимично, на некој утакмици званичног такмичења било које категорије, или било које врсте фудбала за један савез, не сме играти на међународној утакмици за репрезентативну екипу другог савеза. Дакле, играч је везан за своју „спортску националност“ током трајања репрезентативне каријере. Играч је везан за „спортску националност“, пошто је већ учествовао у утакмици (у потпуности или делимично); и то у званичном такмичењу, без обзира на старосну категорију или врсту фудбала. Прецизније, то значи да је током званичне утакмице играч био на терену у било ком временском периоду, макар и једну секунду, било као starter, или као замена за другог играча. Играч који није играо на утакмици, упркос томе што је био на клупи за резерве се сматра као фудбалер који није „учествовао“ у утакмици. Логично, играч који је позван у репрезентативни тим, али није био ни starter ни замена, није учесник меча. Такође, појам „званично такмичење“ је дефинисан у Статуту ФИФА као „такмичење репрезентативних екипа које организује ФИФА или било која друга конфедерација“, као што је, примера ради, УЕФА. Стога, пријатељске утакмице се не сматрају као утакмице у званичном такмичењу. „Врста фудбала“ означава три облика фудбала које регулише ФИФА: обични фудбал (велики, асоцијацијски фудбал), фудзал или фудбал на песку. Играч који је играо у мечу на званичном такмичењу у било којој од ове три врсте фудбала (нпр. фудзал) је везан за „спортску националност“ тог савеза за све врсте фудбала.⁴⁰⁵

9.4. Држављанство које даје право играчима да представљају више од једног савеза

Следећа могућа ситуација је условљена чињеницом да упркос томе што је у основи предвиђено да прати међународни политички поредак, чланство у међународним спортским федерацијама није стриктно ограничено на суверене државе. Примера ради, ФИФА у чланству има 211 савеза, док су чланице Уједињених нација 193 суверене државе. За потребе фудбала, ови, да тако кажемо, додатни савези или територије се легитимно сматрају „сувереним спортским државама“.⁴⁰⁶ Стога, играч који има право наступа за више од једног савеза због свог држављанства, може да игра на међународној утакмици за један од ових савеза само ако, поред тога што има релевантно држављанство, испуњава најмање један од следећих услова: рођен

⁴⁰⁵ Чл. 5. Правилника о примени Статута ФИФА, сталне одредбе Конгреса, 2021., доступно на https://hns-cff.hr/files/documents/16402/Statut%20FIFA-e_svibanj%202021_v2.pdf, приступ 26.07.2023. FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 12

⁴⁰⁶ FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 4

је на територији релевантног савеза; његова биолошка мајка или биолошки отац су рођени на територији релевантног савеза; његова баба или деда су рођени на територији релевантног савеза; живео је у континуитету на територији релевантног савеза најмање 5 година. Савези који деле заједничко држављанство могу се споразумети да се рок од 5 година не поставља као услов или да се одреди дужи временски рок.

Бити „рођен на територији релевантног савеза“ односи се на физичку територију на којој релевантни савез управља свим врстама фудбала.⁴⁰⁷ Дакле, играч који жели да игра под овим условима мора имати тзв. „везу боравка“ са релевантном територијом, односно мора испунити барем један од предвиђених пет услова. Прво, потребно је да је играч „живео на територији релевантног савеза“ што значи „период физичког присуства на територији тог савеза“. Друго, намерно се тражи да су у питању „биолошка мајка или биолошки отац“, за разлику од појма „мајка“ или „отац“. Разлог за овакво решење је спречавање тзв. „куповине држављанства“, у смислу да одраслог или талентованог фудбалера усвоји лице у новој земљи или територији како би се олакшала промена „спортског држављанства“. Постоји могућност да се играч позове на место рођења свог усвојитеља, те да у том смислу поднесе захтев у складу са Процедуралним правилима. Комисија за статус играча ће проценити да ли усвојилац може бити замена за биолошког родитеља, наводећи одлучне чињенице (без ограничења) као што су: године када је играч усвојен; године када се играч преселио; да ли су играчеви биолошки родитељи још живи и да ли су играч има „истинску везу“ са релевантним савезом. Примера ради, у једном случају је Комисија усвојила захтев играча, пошто је играч усвојен и преселио се у земљу са три месеца старости, а играчеви биолошки родитељи су преминули.⁴⁰⁸

9.5. Случај стицања новог држављанства

Сваки играч који је стекао ново држављанство, дакле, не оно стално из члана 5. Статута, и који није играо међународни фудбал, односно репрезентативни фудбал, имаће право наступа за нову репрезентацију само ако испуни један од следећих услова: рођен је на територији релевантног савеза; његова биолошка мајка или биолошки отац су рођени на територији релевантног савеза; његова баба или деда су рођени на територији релевантног савеза; имао је боравиште на територији релевантног савеза и то за играче који су почели да бораве на тој територији пре десете године најмање три године, док за играче који су почели да бораве на тој територији између десете и осамнаесте године, најмање пет година. На крају, за играче

⁴⁰⁷ FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 19; Чл. 6. Правилника о примени Статута ФИФА, сталне одредбе Конгреса

⁴⁰⁸ Чл. 6. Правилника о примени Статута ФИФА, сталне одредбе Конгреса; Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 20

који су почели да бораве на тој територији од осамнаесте године, тражи се боравиште у трајању од најмање пет година. Поред тога, неопходно је за играче који су почели да бораве на тој територији између десете и осамнаесте године да докажу да прелазак на територију савеза није био ради учешћа за репрезентације тог савеза, те да доставе, преко релевантног савеза, захтев за право наступа.

Израз боравити на територији релевантног савеза ће значити период физичке присутности на територији тог савеза. Сматра се да период боравка није прекидан у случајевима: кратког одсуствовања у иностранству из личних разлога; одмора у иностранству када није у току фудбалска сезона; медицинског третмана или рехабилитације у иностранству, после повреде или болести, или путовања у иностранство због запослења у фудбалу. Период јесте прекидан у случају да је: играч трансферисан у клуб који је члан другог савеза, или је одсутан са територије из било ког другог разлога, сем наведених. У сваком случају, сем уколико не постоје изузетне околности, играч мора бити физички присутан на територији савеза најмање 183 дана током периода од 12 месеци, да би се сматрало да је „боравио на територији“ тог савеза у тој години.⁴⁰⁹

9.6. Могућност промене савеза

Играч може да захтева промену савеза за који има право наступа, како би наступао за савез друге државе чије држављанство има и то само једном. Захтев за промену савеза може бити одобрен само у пет случајева. Прво, када је играч играо на некој утакмици званичног такмичења било ког нивоа (уз изузетак међународног „А“ нивоа) у било којој врсти фудбала, за свој тренутни савез. У време када је играо своју прву утакмицу неког званичног такмичења било које врсте фудбала за свој тренутни савез, он није имао држављанство савеза који жели да представља.

Друга ситуација је када је играо на некој утакмици званичног такмичења било ког нивоа (уз изузетак међународног „А“ нивоа) у било којој врсти фудбала, за свој тренутни савез, те у време када је играо своју прву утакмицу неког званичног такмичења било које врсте фудбала за свој тренутни савез, он није имао држављанство савеза који жели да представља, као и да у време када је играо своју последњу утакмицу званичног такмичења било које врсте фудбала за свој тренутни савез, није имао 21 годину. Потребно је и испуњава било који од захтева наведених у члановима 6. и 7. Статута који се односе на држављанство које даје право играчима да представљају више од једног савеза, као и на случај добијања новог држављанства.

Трећа ситуација је када је играч: играо на некој утакмици званичног такмичења међународног „А“ нивоа у било којој врсти фудбала, за

⁴⁰⁹ Чл. 7. Правилника о примени Статута ФИФА, сталне одредбе Конгреса

свој тренутни савез; и у време када је играо своју прву утакмицу неког званичног такмичења (на било ком нивоу), било које врсте фудбала за свој тренутни савез, имао је држављанство савеза који жели да представља; у време када је играо своју последњу утакмицу званичног такмичења било које врсте фудбала за свој тренутни савез, није имао 21 годину; није био на терену у не више од три утакмице међународног „А“ нивоа у било којој врсти фудбала, за свој тренутни савез, било у званичном такмичењу или неком незваничном; најмање три године је прошло од када је изведен да игра своју последњу утакмицу међународног „А“ нивоа у било којој врсти фудбала, за свој тренутни савез, било у званичном такмичењу или неком незваничном; и никада није учествовао у било којој врсти фудбала на међународном „А“ нивоу на финалном турниру Светског првенства ФИФА или финалном турниру неког такмичења неке конфедерације, као што је, примера ради, Европско првенство или Копа Америка.

Четврта ситуација постоји када играч: који жели да представља савез који је примљен у чланство ФИФА након што је он био на терену и играо своју прву утакмицу неког званичног такмичења (на било ком нивоу), било које врсте фудбала, за свој тренутни савез; никада није био на терену у некој утакмици неког званичног такмичења (било ког нивоа), било које врсте фудбала за свој тренутни савез, након што је савез који жели да представља примљен у чланство ФИФА-е; у време када је изведен на терен да игра у својој првој утакмици неког званичног такмичења (било ког нивоа), било које врсте фудбала за свој тренутни савез: имао је држављанство савеза који жели да представља; или добио је држављанство савеза који жели да представља чим је то било разумно могуће, пошто је та држава призната од стране већине у Уједињеним нацијама, те испуњава било који од захтева наведених у члану 6. или 7. Статута који се односе на држављанство које даје право играчима да представљају више од једног савеза, као и на случај добијања новог држављанства.

Пета ситуација је када је играч изведен на терен у утакмици неког званичног такмичења међународног „А“ нивоа, било које врсте фудбала, за свој тренутни савез, те стално изгуби своје држављанство без своје сагласности или против своје воље због одлуке државних власти, а поседује држављанство савеза који жели да представља. Постоји, разуме се, и обрнута ситуација када играч којем је дозвољена промена савеза није изведен, од стране новог савеза, на терен да игра у било ком (званичном или незваничном) такмичењу било које врсте фудбала, те онда може да захтева промену савеза, у смислу да наступа за свој претходни савез, под условом да и даље има држављанство тог савеза.⁴¹⁰

⁴¹⁰ Чл. 9. Правилника о примени Статута ФИФА, сталне одредбе Конгреса; ФИФА, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 33

10. УОПШТЕНО О ПОСРЕДНИЦИМА

Уговор о посредовању у спорту је уговор којим се спортски агент обавезује да ће довести спортисту у везу са клубом ради преговора о закључењу уговора о раду, или да ће довести један клуб у везу са другим клубом ради преговора о закључењу уговора о трансферу, као и да ће са заинтересованим клубом преговарати о закључењу уговора о раду, односно уговора о трансферу и да ће током преговора штитити интересе свог клијента, спортисте, односно клуба, а спортиста, односно клуб се обавезују да спортском агенту исплате одређену надокнаду ако уговор о раду, односно уговор о трансферу буде закључен.⁴¹¹ Укратко, циљ фудбалског посредника је да играче уз накнаду представи клубу или клубовима ради евентуалног ангажовања.⁴¹² Посредници су веома важни на модерном фудбалском тржишту. Они су високо истренирани преговарачи, а истовремено поседују контакте и информације без којих би се договори знатно теже остваривали. Свакако, ваља имати на уму да се ради о тешкој, несигурној и високоризичној индустрији.⁴¹³ Настанак у већем обиму овог занимања везује се за крај 20. века и последица је процеса професионализације и комерцијализације спорта, када се препознају корисност њиховог деловања у свету врхунског спорта, те усвајају прописи који регулишу њихов правни положај.⁴¹⁴ Историјски гледано, у Енглеској су посредници постојали од самог почетка професионалног фудбала, али у почетку нису имали улогу коју имају данас. Њихова примарна улога била је потрага за талентованим играчима и њихов развој, а радили су искључиво за фудбалске клубове. Тако је 1893. године, шкотски нападач Вили Гроувс прешао из Вест Бромвич Албиона у Астон Вилу за сто фунти, што је, на неки начин, означило почетак постојања овог уносног тржишта.⁴¹⁵ Касније, током наредних деценија, фудбалски савези су покушавали да их избаце са тржишта. Међутим, након тога, потражња клубова за њиховим услугама била је превелика. Ипак, и поред тога што су током периода од 1960. до 1990. године клубови имали су апсолутну контролу над играчима, развојем лига, многи европски савези су се залагали за увођење

⁴¹¹ М. Јечменић, Уговор о посредовању у спорту, *Гласник права* (www.jura.kg.ac.rs/gp/), 2/2012, 39; Видети, З. Вуковић, *Уговори о стипендијском ангажовању спортистких стипендијача*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, 2019, 146-295; Видети, Х. Качер, *Спортистско право*, 323-339; К. Barnett, *Sports Agents and Professional Athletes: The Legal Relationships Surrounding Professional Sports*, 2014, доступно на <http://www.kentlaw.edu/perritt/courses/seminar/barnett%20Sports%20Agents%20and%20Professional%20Athletes%20by%20Katrina%20-%20Final%20Draft.pdf>, приступ 11.08.2023.

⁴¹² R. Siekmann, *The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law* *Зборник радова Правног факултета у Сплиту*, 4/2012, 717

⁴¹³ М. Блажевић, *Модерно пошловање нојомејној посредника и њејови односи са клијентима*, завршни рад, Економски факултет, Свеучилиште у Сплиту, 2021, 17

⁴¹⁴ З. Вуковић, *Правни положај спортског агента у преговорима*, у: *Савремени правни промет и услуге*, (ур. М. Мићовић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2018, 378

⁴¹⁵ М. Блажевић, *Модерно пошловање нојомејној посредника и њејови односи са клијентима*, 6

флексибилности у међународне трансфере, што је за малобројне посреднике значило да постају знатно важнија карика на тржишту. Имајући то у виду, већ осамдесетих година двадесетог века је нарастао број посредника, те су постали стандардан актер, на пример, на енглеском фудбалском тржишту. Међутим, они и даље нису били признати, те се уз мањак транспарентности у њиховом раду, указивала прилика за неморалним радњама. Како би се то спречило, ФИФА је 1994. године први пут правно регулисала пословања и активности посредника увођењем допунског система лиценцирања, који је прихваћен од стране осталих савеза.⁴¹⁶ ФИФА је 2000. године донела Правилник о агентима за играче који је ступио на снагу 1. 1. 2001. године којим су предвиђени услови под којим неко лице може да обавља ову делатност агента за играче, његова права и обавезе, права и обавезе спортиста и клубова као њихових клијената, као и начин решавања евентуалних спорова.⁴¹⁷ Након тога, почетком 21. века је уследио нови талас фудбалских посредника, који постају, може се казати, средишња фигура тржишта трансфера.⁴¹⁸

10.1. Правила ФИФА-е о посредницима

Посредник је дефинисан као физичко или правно лице које за накнаду или без накнаде заступа играче и/или клубове у преговорима ради закључења уговора о раду или заступа клубове у преговорима ради закључења уговора о трансферу.⁴¹⁹ Од савеза се захтева да уведу и примењују минимум стандарда и услова предвиђеним Правилником, а у зависности од императивних законских одредби и других императивних законских норми на националном нивоу које се примењују на савезе. Савези задржавају право да уведу додатне стандарде/услове.⁴²⁰ Играчи и клубови имају право да ангажују посреднике приликом закључења уговора о раду и/или уговора о трансферу. У поступку избора и ангажовања посредника, играчи и клубови ће применити дужну пажњу. У том смислу, под дужном пажњом се подразумева да ће играчи и клубови уложити разумне напоре како би обезбедили да посредници потпишу одговарајућу изјаву и уговор о заступању закључен између страна. Кад год је посредник укључен у трансакцију он мора да буде регистрован у складу са правилницима, а забрањено је да играчи и клубови ангажују службена лица (званичнике) као посреднике, онако како их дефинише ФИФА.⁴²¹

⁴¹⁶ М. Блажевић, *Модерно пословање ноћометној посредника и његови односи са клијентима*, 7

⁴¹⁷ М. Јечменић, *Уговор о посредовању у спорту*, 38

⁴¹⁸ М. Блажевић, *Модерно пословање ноћометној посредника и његови односи са клијентима*, 7

⁴¹⁹ Дефиниција посредника, Правилника о раду са посредницима ФИФА, https://fss.rs/wp-content/uploads/2019/07/FIFA_pravilnik_o_radu_sa_posrednicima.pdf

⁴²⁰ Чл. 1. Правилника о раду са посредницима ФИФА

⁴²¹ Чл. 2. Правилника о раду са посредницима ФИФА

У циљу транспарентности, од сваког савеза се захтева да уведе систем регистровања посредника, а посредници морају да буду регистровани у оквиру њега сваки пут када су укључени у одређену трансакцију. У оквиру система регистрације, савези морају да захтевају од клубова и играча који ангажују посредника да доставе барем изјаву посредника. Разуме се, савези могу да траже и додатне податке и/или документацију. Након закључења одређеног уговора, играч који ангажује посредника мора да достави савезу којем припада клуб са којим је потписао уговор барем изјаву посредника и све друге акте које тај савез затражи. У случају поновних преговора, играч који ангажује посредника такође мора да достави исте акте савезу којем припада његов актуелни клуб. Након закључења одговарајућег уговора, клуб који је ангажовао посредника, мора да достави савезу којем припада клуб у којем ће се играч регистровати барем изјаву посредника и сваки други акт који тај савез затражи. Уколико је клуб који ослобађа играча ангажовао посредника, тај клуб је такође дужан да достави примерак изјаве посредника свом савезу.⁴²²

Пре регистровања, надлежни савез ће морати да добије задовољавајућа уверавања да посредник има беспрекорну репутацију. Уколико је посредник правно лице, савез одговоран за регистровање трансакције ће такође морати да добије задовољавајућа уверавања да физичка лица која заступају правно лице у овој трансакцији имају беспрекорну репутацију. Савез такође мора да се увери да посредник којег је по уговору ангажовао клуб и/или играч, нема уговорни однос са лигама, савезима, конфедерацијама или ФИФА-ом који би могао да доведе до потенцијалног сукоба интереса у обављању посредничких послова. Посредницима је забрањено да директно или индиректно наговештавају да постоје такви уговорни односи са лигама, савезима, конфедерацијама или ФИФА-ом у вези са обављањем посредничких послова. Сматра се да су савези поступили у складу са својим обавезама ако су од посредника прибавили прописно потписану изјаву посредника у складу са Правилником. Уговор о заступању који посредник закључи са играчем и/или клубом мора да се депонује у савезу приликом регистрације посредника.⁴²³

У циљу појашњења, клубови и играчи дужни су да у одговарајућем уговору о заступању прецизирају у писаној форми, пре обављања активности, природу правних односа које имају са својим посредницима, на пример, да ли пословне активности посредника значе пружање услуга, саветовање, ангажовање или неки други правни однос. Уговор о заступању мора да садржи барем следеће податке: имена, односно назив уговорних страна, обим услуга, трајање правног односа, посредничку накнаду, опште услове плаћања, датум закључења, одредбе о раскиду и потписе уговорних страна, а у случају малолетног играча, његови законски старатељ(и)

⁴²² Чл. 3. Правилника о раду са посредницима ФИФА

⁴²³ Чл. 4. Правилника о раду са посредницима ФИФА

ће такође потписати уговор о заступању у складу са националним законима земље у којој играч има пребивалиште.⁴²⁴

Играчи и клубови дужни су да својим савезима обелодане све појединости о свим договореним накнадама или другим врстама плаћања која су извршена или ће бити извршена у корист посредника. Осим тога, играчи и клубови дужни су да, изузев уговора о заступању за који постоји обавеза објављивања, свим надлежним органима лига, савеза, конфедерација и ФИФА на њихов захтев а у циљу спровођења истрага, обелодане све уговоре, споразуме и документацију који се тичу посредника и послова на које се ове одредбе односе. Играчи и клубови би требало да постигну споразум са посредницима како би се гарантовало да нема препрека за обелодањивање наведених података и докумената. Сви наведени уговори морају да буду приложени уговору о трансферу или уговору о раду, зависно од случаја, ради регистрације играча. Клубови или играчи ће се постарати да се у сваком уговору о трансферу или уговору о раду закљученом уз услуге посредника, наведе име и потпис тог посредника. У случају да играч и клуб у преговорима нису користили услуге посредника, ова чињеница мора да буде изричито наведена у одговарајућој документацији која се доставља у вези са предметним правним послом. Крајем марта сваке календарске године савези су дужни да јавно објављују, на пример на свом званичном веб-сајту, имена и називе, свих посредника које су регистровани, као и појединачне трансакције у којима су они учествовали. Осим тога, савези такође морају да објаве укупан износ свих накнада или износа које су њихови регистровани играчи и учлањени клубови стварно исплатили посредницима. Цифре које ће се објављивати представљаће консолидоване укупне износе за све играче, као и консолидоване укупне износе за клубове појединачно по клубу. Савези такође могу да својим регистрованим играчима и учлањеним клубовима ставе на располагање сваку информацију у вези са трансакцијама за које се утврди да се њима крше одредбе, а које информације су од значаја за такве нерегуларности.⁴²⁵

Износ накнаде која се плаћа посреднику ангажованом да поступа у име играча обрачунаваће се на основу основних бруто прихода играча током комплетног рока важења уговора. Клубови који ангажују посредника дужни су да посреднику исплате накнаду у паушалном износу уговорену пре закључења конкретног уговора. Накнада може да се исплаћује и у ратама, уколико се постигне такав договор. Имајући у виду релевантне националне прописе и све императивне одредбе националних и међународних закона, а као препорука, играчи и клубови могу да усвоје следеће оријентационе вредности: а) укупан износ накнаде по трансакцији за посреднике који су ангажовани да поступају у име и за рачун играча, не би требало да прелази 3% играчевог основног бруто прихода током комплетног рока важења предметног уговора

⁴²⁴ Чл. 5. Правилника о раду са посредницима ФИФА

⁴²⁵ Чл. 6. Правилника о раду са посредницима ФИФА

о раду; б) укупан износ накнаде по трансакцији за посреднике који су ангажовани да поступају у име и за рачун клуба у циљу закључења уговора о раду са играчем не би требало да прелази три посто (3%) играчевог евентуалног основног бруто прихода током комплетног рока важења предметног уговора о раду; в) укупан износ накнаде по трансакцији за посреднике који су ангажовани да поступају у име клуба приликом закључења уговора о трансферу, не би требало да прелази три одсто (3%) евентуалне накнаде за трансфер плаћене по основу таквог трансфера играча. Клубови ће се постарати да се плаћања која један клуб врши у корист другог клуба по основу трансфера, као што су накнада за трансфер, накнада за обуку и развој играча или солидарне накнаде не врше посредницима, нити да посредници врше таква плаћања. То обухвата, између осталог, поседовање било каквог удела у накнади за трансфер или у вредности будућих трансфера играча. Уступање потраживања је такође забрањено. Свако плаћање услуга посредника вршиће искључиво клијент тог посредника у корист посредника. Након закључења уговора, уз сагласност и клуба, играч може дати писану сагласност да клуб исплати посредника у његово име. Плаћање у име играча мора да буде у складу са условима плаћања договореним између играча и посредника. Службеним лицима, тј. званичницима, како их дефинише ФИФА, забрањено је да од посредника примају било каква плаћања, било дела накнаде било комплетног износа накнаде која се плаћа посреднику у трансакцији. Службеном лицу које поступи супротно наведеном биће изречене дисциплинске казне. Играчима и клубовима који ангажују посредника за преговоре о уговору о раду или уговору о трансферу забрањено је да врше било каква плаћања у корист тог посредника ако се ради о малолетном играчу.⁴²⁶

Пре него што ангажују посредника, играчи и клубови ће учинити све да обезбеде да не постоји сукоб интереса нити да постоји вероватноћа да ће се појавити сукоб интереса, било за играче и клубове било за посреднике. Сматраће се да не постоји сукоб интереса уколико посредник у писаној форми обелодани постојећи или потенцијални сукоб интереса који би могао имати са једном од страна укљученом у предметни посао, у вези са трансакцијом, уговором о заступању или заједничким интересима и ако посредник пре почетка преговора прибави изричиту писану сагласност свих осталих заинтересованих страна. У случају да играч и клуб желе да ангажују истог посредника за исти правни посао, обе стране ће дати свој изричит писани пристанак пре почетка преговора и одредиће у писаној форми која страна (играч и клуб) ће исплатити накнаду посреднику. Стране ће обавестити надлежни савез о сваком таквом споразуму и сходно томе доставити сва наведена документа у поступку регистрације.⁴²⁷

⁴²⁶ Чл. 7. Правилника о раду са посредницима ФИФА; 3. Вуковић, *Посредничка надокнада као битан елемент уговора о посредовању у спорту, Усклађивање правног система Србије са стандардима Европске уније*, (ур. С. Соковић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2020, 333

⁴²⁷ Чл. 8. Правилника о раду са посредницима ФИФА

Савези су одговорни за утврђивање у изрицање казни свакој страни која потпада под њихову надлежност а прекрши одредбе Правилника ФИФА-е, Статута или других правилника. Савези имају обавезу да објаве сваку дисциплинску казну изречену посреднику и да о томе обавесте ФИФА-у. Дисциплинска комисија ФИФА-е ће потом одлучити о проширењу дејства казни на цео свет у складу са Дисциплинским кодексом ФИФА.⁴²⁸ ФИФА ће надгледати да ли савези прописно примењују ове минималне стандарде и може предузети одговарајуће мере ако се не поштују одговарајући принципи. Дисциплинска комисија ФИФА-е ће бити надлежна за решавање свих таквих питања у складу са Дисциплинским кодексом ФИФА-е.⁴²⁹

⁴²⁸ Чл. 9. Правилника о раду са посредницима ФИФА

⁴²⁹ Чл. 10. Правилника о раду са посредницима ФИФА

11. ПОЈАМ ХУЛИГАНИЗМА И ЊЕГОВ ИСТОРИЈАТ⁴³⁰

Имајући то у виду, данас је, можда више него икада, највећи императив да се обезбеди сигурно, безбедно окружење, како за учеснике, тако и за гледаоце. Ово све у накани да се обезбеди даљи раст фудбала и као игре, али и као брзорастуће привредне гране. Стога, државе и међународне организације се већ неких четрдесетак година боре против појава које узрокују несигурност на фудбалским стадионима. Ипак, примећује се да пажњи истраживача у највећој мери измиче читав један сплет норми, које доносе кровне фудбалске организације, попут УЕФА. Управо ове норме представљају, сигурно, први корак у борби против различитих форми несигурности на фудбалским теренима, које можемо да подведемо у најширем смислу под појам хулиганизам. Заправо, највећи део проблема на стадионима настаје хулиганским деловањем једног дела гледалаца.

Дакле, етимологија речи хулиган, потиче из енглеског језика, те постоје бројна објашњења везана за њено порекло, од којих су два најизраженија и најприхваћенија. Према првој верзији, заснованој на енглеским полицијским извештајима из 1898. године, реч хулиган се везује за име једног од криминалаца из озлоглашене трочлане банде Хулиган - Худлум - Ларкин. Према другој верзији, ово име потиче од имена ирске имигрантске породице која је живела у Лондону и терорисала становнике једног његовог дела.⁴³¹ Постоји и схватање да овај појам потиче од имена извесног Патрика Хулигана, ирског избацивача из Лондона.⁴³² На крају се може и пронаћи податак према којем је услед експанзије навијачког дивљања шездесетих година двадесетог века један новинар употребио ову реч, по презимену једне ирске породице чији су чланови често били лишавани слободе због асоцијалног понашања.⁴³³ Постоји неколико дефиниција хулиганизма, али

⁴³⁰ О проблему безбедности на стадионима у делу 11. аутор је писао заједно са др Мирославом Ђорђевићем у раду Правила УЕФА о безбедности на фудбалским утакмицама, који је прошао рецензирање и тренутно је у прелому за објављивање у Зборнику радова са Друге меморијалне конференције „Предраг Марић“ одржане 20.03.2023. године

⁴³¹ Б. Оташевић, А. Протић, *Vandals Inside the Walls- Phenomenology of Hooliganism, Безбедности-Часопис Министарства унутрашњих послова Републике Србије*, 1/2012, 58; М. Станић, С. Андоновић, *Police detention of supporters in purpose of violence prevention of football fans based on case law of the European court of human rights, Archibald Reiss Days*, 10, (ur. Stevo Jaćimovski), University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, 2020.

⁴³² Ж. Никач, М. Милошевић, *Борба против насиља и недолучног понашања на спортским манифестацијама, са освртом на улогу МУП РС, у: Насилнички криминал: етиологија, феноменологија, превенција*, (ур. Лепосава Крон), Институт за криминолошка и социолошка истраживања Београд, 2010, 235; М. Станић, С. Андоновић, *Police detention of supporters in purpose of violence prevention of football fans based on case law of the European court of human rights*, 66

⁴³³ И. Јовановић, *Посијанак и развој ноћометној навијачкој покрећу у Енглеској и његово ширење у еуројским земљама*, дипломски рад, Кинезиолошки факултет Универзитета у Загребу, 2022, 16

оно што им је заједничко је појам насиља у корелацији са појмом спорта у коме се преплићу идеолошки и политички елементи. Додали бисмо да насиље понекад може бити присутно и без оваквих елемената. Но, у Енциклопедији британског фудбала се вели да је „хулиганизам повезан са осећајем идентитета са фудбалским клубом или репрезентацијом и манифестује се кроз расизам и ксенофобију“. У сваком случају, према савременим схватањима, израз хулиганизам је скоро „срастао“ са насиљем повезаним са спортским догађајима.⁴³⁴

Ипак, насиље на спортским догађајима није нова појава, већ напротив. Оно је забележено чак и у текстовима из периода античке Грчке и Римског царства.⁴³⁵ Све је и тада умногоме личило на савремени хулиганизам.⁴³⁶ Један од најранијих записа о сукобима између супарничких навијача потиче од Тацита који описује нереде у Помпеји 59. године, током гладијаторских игара када су се две групе гледалаца почеле врећати и гађати камењем, да би нереде прерасли на крају у оружани сукоб у којем је лишено живота и повређено толико људи да је грађанима Помпеје наметнута десетогодишња забрана учествовања на спортским такмичењима, а навијачки су клубови распуштени. Такође, помиње се и паљење дрвених стадиона за хиподром у Константинопољу 491., 498., 507. и 532., што је натерало цара Јустинијана да изгради мермерни стадион, али ни то није спречило нереде, па је 532. Јустинијанов војсковођа Белисариус успостављао ред уз, према неким проценама, тридесет хиљада мртвих.⁴³⁷ Прокопије, један од највећих византијских историчара, у свом делу Тајна историја, даје детаљан опис побуне „Нике“ (грчка реч која значи „победа“), из јануара 532. године, која је чак и цара Јустинијана приморала на бекство. Иницијатори овог устанка били су управо фракције тадашњих навијача „плавих“ и „зелених“, које су у једном тренутку превазишле међусобну вишевековну мржњу и укључиле се у хулиганску буру, гору од сваке спољне претње, која је скоро уништила царски град и владајући поредак.⁴³⁸

Забележено је доста случајева насиља и током каснијег средњег века, те се о фудбалу говорило као о „ђаволој игри“ коју Бог забрањује. У складу

⁴³⁴ Према Б. Оташевић, А. Протић, *Vandals Inside the Walls- Phenomenology of Hooliganism*, 58

⁴³⁵ Б. Симоновић, З. Ђурђевић, Б. Оташевић, *Violence at sporting events in the Republic of Serbia: National and international standards prevention and repression*, *Наука, безбедносћ, полиција*, 3/2011, 81; Д. Хајсок, *Правни оквир њевенирања и санкционирања њрођуђравних њонашања на спорћским нађјецањима*, Докторска дисертација, Међимурско велеучилиште у Чаковцу, 2018, 11; М. Станић, С. Андоновић, *Police detention of supporters in purpose of violence prevention of football fans based on case law of the European court of human rights*, 66

⁴³⁶ Ф. Касало-Банић, *Нођомеђни хулиђанизам и реакција груђиђива: њолићика Марђаретђ Тачер из сувремене њерсејекиве*, докторска дисертација, Кинезиолошки факултет, Универзитета у Загребу, 2016, 15; М. Станић, С. Андоновић, *Police detention of supporters in purpose of violence prevention of football fans based on case law of the European court of human rights*

⁴³⁷ И. Јовановић, *Посђанак и развој нођомеђнођ навијачкођ њокређа у Енђлескођ и њеђово ширење у еуропским земљама*, 13

⁴³⁸ Б. Оташевић, А. Протић, *Vandals Inside the Walls- Phenomenology of Hooliganism*, 58

са тим је 1314. године енглески краљ Едвард II прогласом забранио фудбал, док га је пуританска влада у периоду од 1640-1660. године убројила у забрањене спортске активности због насиља и оскврњавања недеље. Уколико поглед упутимо преко канала Ламанш видећемо да ни Французи нису били имуни на неред. Тамо се у средњем веку играла некаква игра, која је била попраћена великим испадима и сукобима, те ју је Црква у више наврата забрањивала. У Фиренци, од 16. до 18. века се играла игра слична фудбалу са називом фирентински фудбал, *calcio fiorentino*, коју су пратиле немиле сцене у гледалишту.⁴³⁹

11.1. Хулиганизам у савремено доба и правна борба против њега

У новијој историји људске цивилизације, насиље, посебно на фудбалским утакмицама, било је посебно изражено. Занимљив је за податак да се први озбиљнији инцидент везан за фудбал догодио 16. јула 1916. године у престоници Аргентине, Буенос Ајресу, када су навијачи и полиција дошли у сукоб јер је утакмица одложена пошто стадион није имао довољан капацитет.⁴⁴⁰ У раширенијој форми и већем интензитету, хулиганизам се појавио 60-их година двадесетог века у Енглеској, када је на стадиону и ван њега почео да се бележи пораст организованог насиља.⁴⁴¹ У складу са тим, без обзира на пораст насиља, све до средине 80-их година овај проблем није био тема за бригу европских институција и огромне већине правних поредака. Осим Европског парламента који је то поменуо 1984. године у Резолуцији везаној за спорт, само је Савет Европе настојао да се бави овим питањем на систематичнијој основи.⁴⁴² Прво је то изражено у оквиру ове организације 1983. године у Препоруци која се бави насиљем у друштву.⁴⁴³ У тој конкретној Препоруци „превенција насиља у спорту је стављена у шири оквир образовних и културних мера, у циљу смањења насиља у друштву“⁴⁴⁴. Аутори ове Препоруке, која је заправо први текст о борби против

⁴³⁹ И. Јовановић, *Посијанак и развој ноћомејној навијачкој покрећу у Енглеској и њејово ширење у еуропским земљама*, 13-14

⁴⁴⁰ Б. Симоновић, З. Ђурђевић, Б. Оташевић, Violence at sporting events in the Republic of Serbia: National and international standards prevention and repression, 81; М. Станић, С. Андоновић, Police detention of supporters in purpose of violence prevention of football fans based on case law of the European court of human rights, 66

⁴⁴¹ Ф. Касало-Банић, *Ноћомејни хулиганизам и реакција друштва: политичка Маријетта Тачер из савремене историје*, 16

⁴⁴² Р. Coenen, G. Pearson, A. Tsoukala, Legal Responses to Football 'Hooliganism' in Europe - Introduction, In: Legal Responses to Football Hooliganism in Europe, edited by Anastassia Tsoukala, Geoff Pearson, Peter T. M. Coenen ur., TMC Asser Press, The Hague, 2016, доступно на <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/68493/1/10.pdf>, приступ 15.08.2023.

⁴⁴³ А. Tsoukala, Combating football crowd disorder at the European level: an ongoing institutionalisation of the control of deviance, *Entertainment and Sports Law Journal*, 2/2009

⁴⁴⁴ Б. Симоновић, З. Ђурђевић, Б. Оташевић, Violence at sporting events in the Republic of Serbia: National and international standards prevention and repression, 90

хулиганизма усвојен на европском нивоу, по први пут су изнели идеју да је поремећај понашања фудбалске публике озбиљан проблем јавног реда и мира за чију контролу је потребно увођење конкретних мера. Иако необавезујуће, „одредбе Препоруке број Р(84)8 играле су важну улогу у обликовању будућих политика борбе против хулиганизма јер су у великој мери репродуковане у Европској конвенцији о насиљу гледалаца и недоличном понашању у спорту из 1985. Догађаји, посебно на фудбалским утакмицама,⁴⁴⁵ су дубоко утицали на перцепцију фудбалског хулиганизма у Европи.⁴⁴⁶ Ваљало би и да се има на уму да је право на спорт људско право, те насиље на спортским приредбама заправо представља кршење једног људског права.⁴⁴⁷ Није изненађујуће да се ова нормативна специфичност први пут појавила на европском нивоу, усвајањем Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца 1985. на спортским приредбама, а посебно на фудбалским утакмицама. Усвојена након трагедије на белгијском стадиону Хејсел 29. маја 1985. године када је у нередима који су претходили почетку утакмице између фудбалског клуба Ливерпул из Енглеске и фудбалског клуба Јувентус из Италије погинуло 39 лица. Она је представљала реакцију европских држава на трагедију која се догодила на Хејселу и представља једини извор међународног јавног права којим се на систематичан и свеобухватан начин уређује област борбе против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама.⁴⁴⁸ Сlike умирућих жртава учиниле су толико очигледном опасност од овог феномена да се од тада подразумевало да се његова контрола ослања на одговарајући правни оквир, што је опет требало да означи почетак новог периода, од 1985. до касних 90-их година, током којег фудбалски хулиганизам добија, донекле, нормативну специфичност.⁴⁴⁹ Другачије казано, као резултат тога, фудбалска публика је постала предмет појачане регулативе широм Европе,⁴⁵⁰ иако сама Европска конвенција није промовисала никакву истински нову политику јер је у суштини репродуковала главне одредбе поменуте Препоруке.⁴⁵¹

Дејан Шупут⁴⁵² наводи да је члан 1. Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на

⁴⁴⁵ A. Tsoukala, Combating football crowd disorder at the European level: an ongoing institutionalisation of the control of deviance

⁴⁴⁶ Д. Шупут, Правни оквир који уређује борбу против насиља на спортским приредбама у европским државама, *Сџрани љравни живоји*, 1/2010, 236

⁴⁴⁷ С. Андоновић, Право на спорт као људско право, *Сџрани љравни живоји*, 3/2017, 143

⁴⁴⁸ Д. Шупут, Правни оквир који уређује борбу против насиља на спортским приредбама у европским државама, 236

⁴⁴⁹ A. Tsoukala, Security Policies and Human Rights in European Football Stadia, CEPS CHALLENGE Paper, No. 5, 2007, dostupno na <http://aei.pitt.edu/7405/2/7405.pdf>, pristup 28.07.2023, 4

⁴⁵⁰ Р. Соенен, Г. Пирсон, А. Тсукала, Legal Responses to Football 'Hooliganism' in Europe – Introduction, 2; Б. Симоновић, З. Ђурђевић, Б. Оташевић, Violence at sporting events in the Republic of Serbia: National and international standards prevention and repression, 90

⁴⁵¹ A. Tsoukala, Security Policies and Human Rights in European Football Stadia, 4

⁴⁵² Д. Шупут, Правни оквир који уређује борбу против насиља на спортским приредбама у европским државама, 236

фудбалским утакмицама одредио њену сврху на тај начин што објашњава да је она донета: „ради спречавања и сузбијања насиља и недоличног понашања гледалаца на фудбалским утакмицама“. У истом члану наведено је и да се државе које су стране уговорнице Конвенције обавезују да у оквиру својих уставних овлашћења, предузму потребне мере за спровођење Конвенције. Међу многобројним мерама прописаним чланом 3. Конвенције, а намењеним спречавању и сузбијању насиља и недоличног понашања гледалаца, ставом 1. тачком ц) државе потписнице преузеле су обавезу да: „примене, или ако је то потребно, усвоје законе којима се предвиђа да они за које се утврди да су криви за противправна понашања у вези са насиљем или недоличним понашањем гледалаца, буду адекватно кажњени, или зависно од конкретног случаја, дођу под удар одговарајућих управних мера“. Он додаје да је таквом одредбом Конвенције наметнута обавеза доношења одговарајућих закона којима се предвиђају кривична дела и прекршаји који се могу извршити предузимањем аката насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и из тог разлога се Конвенција сматра међународним извором казненог права у области спорта. Заправо, она представља извор, како кривичног, тако и прекршајног права у области спорта пошто намеће обавезу државама чланицама да пропишу одговарајућа кривична дела и прекршаје из те области и тиме створе механизам казнено правне заштите спорта и спортских приредби. Додатни аргумент да та конвенција Савета Европе представља међународни извор кривичног права у области спорта јесте и садржина члана 5. Конвенције која уређује идентификацију учиниоца и поступање са њима. Став 1. тог члана Конвенције да ће „стране уговорнице, поштујући постојеће законске поступке и принцип независности судства, настојати да се гледаоци који учине неко дело насиља или недоличног понашања, или неко друго кривично дело идентификују и кривично гоне у складу са законом“.⁴⁵³

Њен суштински значај је што је „од тада па надаље ова политика ситуационе превенције замишљена у радикално новим терминима. Прво, у настојању да се одговори на начине на које се фудбалски хулиганизам манифестовао, временске и просторне границе ове политике проширене су на, са једне стране, периоде пре и после утакмица и, са друге стране, места ван фудбалских стадиона. Друго, и што је најважније, у дефинисању своје циљне популације, ова политика је ишла далеко даље од „познатих преступника“, који су били једини циљ Препоруке број Р(84)8, да покрије „потенцијалне изгреднике и лица под утицајем алкохола или дроге“.⁴⁵⁴ Конвенција се тиче спортских догађаја уопште и није ограничена на фудбалске утакмице. Она се фокусира на три кључне области: превенцију, међународну сарадњу и

⁴⁵³ Д. Шупут, Правни оквир који уређује борбу против насиља на спортским приредбама у европским државама, 236

⁴⁵⁴ А. Tsoukala, Combating football crowd disorder at the European level: an ongoing institutionalisation of the control of deviance

идентификацију и третман оних који се неадекватно понашају на спортским догађајима.⁴⁵⁵

Тренутно је преко 40 држава чланица Савета Европе потписало и ратификовало Конвенцију.⁴⁵⁶ Творци ове Конвенције су истакли значај домаће и међународне сарадње између свих надлежних државних и цивилних актера и предложили увођење ситуационе политике превенције, усредсређене на сегрегацију и надзор фудбалских гледалаца. Сумарно, када се процени њен значај, он је најочигледнији у поспешивању домаће и међународне полицијске сарадње у овој области.⁴⁵⁷

На нивоу појединих држава, „пионир“ је Енглеска која је још 1989. године донела посебан Закон о фудбалским навијачима којим је предвиђен већи број кривичних дела и прекршаја који се могу учинити од стране фудбалских навијача или организатора фудбалских утакмица. Посебност законодавне технике коју је употребио енглески законодавац огледа се у томе што је одредбама Закона предвиђено да ће се у сврху сузбијања и кажњавања аката насиља на фудбалским утакмицама, недозвољеним понашањем на фудбалским стадионима за време одржавања фудбалских утакмица, сматрати и било који облик изазивања расне мржње који је Законом о јавном реду прописан као кривично дело. Тиме је једно кривично дело које се може извршити на било ком јавном скупу или путем средстава јавног информисања, директно повезано са спортским догађајем – фудбалском утакмицом и квалификовано као акт насилничког понашања на фудбалској утакмици. Закон о фудбалским навијачима на исти начин упућује и на примену одредби Закона о јавном реду којим је предвиђено кривично дело нападања и узнемиравања другог лица, које је одредбама Закона о фудбалским навијачима одређено као облик насилничког понашања на фудбалској утакмици. Целокупан правни оквир који у Енглеској уређује борбу против насиља у спорту усавршаван је и допуњаван више деценија, а заједно са њим усавршаван је и развијан механизам казненоправне заштите спорта и активности повезаних са спортом.⁴⁵⁸

11.2. Правилник УЕФА о безбедности и сигурности од 2019. године

Имајући у виду друштвени, а пре свега, привредни значај фудбала, посве је логично за правни поредак да настоји да пружи адекватан одговор на све израженији и распрострањенији елемент навијачког насиља. Ства-

⁴⁵⁵ P. Coenen, G. Pearson, A. Tsoukala, Legal Responses to Football 'Hooliganism' in Europe - Introduction.

⁴⁵⁶ P. Coenen, G. Pearson, A. Tsoukala, Legal Responses to Football 'Hooliganism' in Europe - Introduction.

⁴⁵⁷ A. Tsoukala, Combating football crowd disorder at the European level: an ongoing institutionalisation of the control of deviance

⁴⁵⁸ Д. Шупут, Правни оквир који уређује борбу против насиља на спортским приредбама у европским државама, 240-241

рање безбедне и угодне атмосфере на и око стадиона је императив. Другим речима, на нивоу међународних организација и појединих држава се ствара одговарајући правни оквир, кадар да пружи нормативни одговор на наведену проблематику. Ипак, постоји још један систем правних прописа, који често измиче пажњи научних истраживања. То су правила УЕФА о безбедности и сигурности. Нормативно гледано, ова правила имају две основне карактеристике. Прво, карактеристична је њихова скоро па свеобухватност, јер се на такав начин предвиђа скуп мера и радњи које је неопходно предузети како би се спречило било какво насиље на спортским борилиштима. Практично, Правилник садржи скоро све што би требало да се предузме, а оставља се и могућност организаторима да, евентуално, предузму и друге мере и радње. Друго, одлика им је и прескриптивност, односно превентивност. Наиме, овим нормама се прописује шта би требало да се уради да до евентуалних проблема и никако не може да дође. Имајући све то у виду, од несумњиве је важности да фудбалски посленици, организатори утакмица, као и државни органи буду потпуно упознати са овим системом прописа. Важније од тога, неопходно је и да они ригорозно примењују наведени Правилник, а посебно имајући у виду његову изражену превентивну димензију.

Као што је наглашено, Правилник УЕФА о безбедности и сигурности од 2019. године⁴⁵⁹ не представља акт који садржи исцрпну листу организационих мера које би требало да предузме организатор утакмице, те савези или клубови учесници, већ је његова сврха да захваљујући њему буду свесни својих обавеза и одговорности пре, током и после неке утакмице, а како би обезбедили сигурну, безбедну и пријатну околину за сваког ко је присутан на утакмици.⁴⁶⁰ Другим речима, добродошла је и свака друга допунска мера која ће служити прокламованом циљу. Као вид превентивне мере, подстичу се савези и клубови да развијају и одржавају проактивну и редовну комуникацију са навијачима и њиховим представницима, како би уз развијање партнерства решавали потенцијалне проблеме. Савези и клубови би требало да размотре израду својеврсне навијачке повеље у којој би се наводила заједничка очекивања и обавезе. Савези и клубови би требало да одреде официра за везу са навијачима, који би био тачка контакта са навијачима.⁴⁶¹ Дакле, Правилником се на овај начин наглашава један аспект, који је круцијалан у савременом фудбалу, а то је јасан и транспарентан однос са крајњим конзументима, навијачима.

Сви савези и клубови морају да поступају у складу са обавезама које су утврђене УЕФА-иним Правилником о заштити и безбедности. Они су одговорни за било какве инциденте и могу им бити изречене дисциплинске мере и налози осим ако могу да докажу да ни на који начин нису били

⁴⁵⁹ Правилник УЕФА о безбедности и сигурности од 2019. године, доступно на <https://fss.rs/wp-content/uploads/2019/07/Pravilnik-UEFA-o-bezbednosti-2019.pdf>, приступ 04.08.2023. године

⁴⁶⁰ Чл. 2. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁶¹ Чл. 5. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

немарни у организацији утакмице. Међутим, сви савези и клубови одговорни су за следеће примере неспортског понашања својих навијача и могу им бити изречене дисциплинске мере и налози чак и кад могу да докажу изостанак било каквог немара током организације утакмице. То су: улажење на терен за игру, бацање предмета који потенцијално могу угрозити физички интегритет других лица која су присутна на утакмици, или који могу утицати на нормално одигравање утакмице, паљење пиротехничких средстава или било којих других предмета, употреба ласерских показивача или сличних електронских уређаја, коришћење гестова, речи, предмета или сваког другог средства за преношење провокативне поруке која није прикладна за спортске догађаје, посебно провокативних порука које су политичке, идеолошке, верске или увредљиве природе, наношење штете, ометање током националних химни, свака друга врста нереди гомила (као што је недостатак реда или дисциплине), уочена унутар или око стадиона пре, током или након утакмице.⁴⁶²

Прво, сваки савез и клуб мора да одреди компетентно лице, које ће бити официр за безбедност и сигурност, са квалификацијама одређеним одредбама релевантног националног закона. Практично, ово лице је „фокална тачка“ организације безбедног фудбалског меча и његова улога је веома деликатна. То лице ће развијати, примењивати и проверавати политику и процену безбедности и сигурности, укључујући менаџмент ризика и планирање, а требало би да буде обучено и искусно по питању контроле масе и безбедности и сигурности на фудбалским утакмицама. Оно би требало да буде главна спона између јавних органа и савеза или клуба, а када је реч о организацији безбедности и сигурности на утакмицама под окриљем УЕФА. Такође, официр ће управљати операцијама, које ће на утакмицама довести до безбедности и сигурности, те је одржавати, старајући се да су стадионска инфраструктура, системи и опрема сертификовани и спремни за сврховиту употребу.⁴⁶³ Када је о конкретној утакмици реч, организатор утакмице мора да одреди официра полиције и/или официра за безбедност са свеобухватном одговорношћу за безбедност и сигурност по питању утакмице, као и сва остала лица задужена за сигурност/безбедност, медицинске службе и ватрогасне службе. Организатор утакмице и релевантне полицијске снаге морају да се договоре о структури команде и контроли догађаја, и да обезбеде да је то јасно документовано уз навођење околности, ако их има, у којима ће се контрола стадиона пребацивати са управе стадиона на полицију.⁴⁶⁴ Разуме се, сматра се да је у том случају реч о утакмицама високог ризика када је потребно да полиција непосредно управља процесима обезбеђивања безбедног окружења на стадиону. Организатор утакмице мора да оснује групу за везу коју ће чинити: високи функционер који делују у име

⁴⁶² Чл. 16. Дисциплински правилник УЕФА

⁴⁶³ Чл. 4. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁶⁴ Чл. 7. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

организатора утакмице, високи представник јавне власти, редара, власника стадиона, екипа учесница, официр за безбедност савеза или клуба, делегат УЕФА, те комесар за безбедност УЕФА, ако га има. Организатор утакмице мора да обезбеди слободну међусобну комуникацију овим лицима телефоном или радиом са контролном собом стадиона или другим местом где се одржава састанак групе за везу.⁴⁶⁵

Савези или клубови учесници морају да обезбеде делотворну и успешну размену информација, укључујући размену прекограничних података, како би се гарантовао безбедан, сигуран и пријатан догађај. Савези и клубови морају да обезбеде да су локални, национални и међународни споразуми о координацији сачињени тако да обезбеде интегрисани приступ безбедности и сигурности, укључујући примену мера сарадње са јавним органима, како би се спречило присуство лица којима је присуство на утакмицама забрањено, по било ком основу. У сарадњи са јавним органима, организатор утакмице мора да укључи јасне политике и процедуре по питањима која би могла да утичу на управљање масом и безбедносним и сигурносним ризицима. У вези са пиротехником, организатор утакмице и савези или клубови учесници се подсећају да никаква безбедна употреба пиротехнике није могућа у просторима са навијачима у оквиру фудбалских стадиона, те да играчи и званичници морају да се удаље од пиротехнике када се пиротехника баци на терен. Као последица, судија ће можда морати да прекине игру док се пиротехника бачена на терен не угаси, а у међувремену њоме нико не сме да рукује док се она не угаси, већ само обучена и опремљена лица. По питању сарадње између полицијских снага укључених у организацију утакмице, организатор утакмице би требало да подстакне домаће полицијске снаге да траже присуство полиције гостујуће делегације, тамо где је то препоручљиво.⁴⁶⁶

За утакмицу на којој су гледаоци одвојени, стратегија одвајања мора да сачини организатор утакмице у сарадњи са полицијом и/или официром за безбедност. Ако је то потребно, ова стратегија ће укључивати и стратегију паркирања за различите групе навијача.⁴⁶⁷ Организатор утакмице мора да обезбеди да је стадион на коме се игра утакмица детаљно прегледан и да је у потпуности у складу са сертификатом о безбедности стадиона који издају релевантни јавни органи. Овај сертификат о безбедности мора да важи највише годину дана од датума утакмице и на захтев УЕФА, мора се дати на увид.⁴⁶⁸ Број и квалификације лица која су одређена да пружају прву помоћ гледаоцима мора бити одобрен од стране релевантних јавних органа, који ће одредити и број амбулантних кола која ће бити позиционирана на месту одигравања утакмице, током те утакмице. Лица која пружају

⁴⁶⁵ Чл. 9. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁶⁶ Чл. 6. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁶⁷ Чл. 10. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁶⁸ Чл. 11. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

прву помоћ морају бити лако препознатљива.⁴⁶⁹ Адекватне собе и помоћни објекти унутар и око стадиона морају да буду обезбеђени за полицију, медицинску и ватрогасну службу, у складу са захтевима јавних органа.⁴⁷⁰

Продаја улазница мора да буде строго контролисана, јер је то веома битно као мера да се на стадиону не нађу „проблематична“ лица. У складу са тим, гостујући савез или клуб би требало да размотри усвајање система за дистрибуцију улазница за своје навијаче у граду у коме ће се утакмица играти. Улазнице би требало да се дистрибуирају тек након добијања документованог доказа идентификације од стране навијача којима су продате. У свим случајевима, улазнице могу бити продаване на стадиону или било где у истом граду на дан утакмице, само уз одобрење полиције и/или других надлежних власти и уз консултацију са савезима или клубовима учесницима.⁴⁷¹ Сваки савез или клуб учесник коме се додељују улазнице за утакмицу је одговоран да обезбеди да те улазнице буду расподељене само међу његовим навијачима. Када се утакмица игра на неутралном терену, организатор утакмице је одговоран да ниједна од његових улазница не буде прослеђена навијачима екипа учесница. Организатори утакмице и савези или клубови којима су улазнице додељене биће апсолутно одговорни ако се било која улазница нађе на црном тржишту или у поседу неовлашћених лица или агенција.⁴⁷²

Савези или клубови учесници би требало да поседују детаљне податке о лицима којима су улазнице продате или поклоњене, уз навођење њихових имена, адреса и датума рођења, а све, разуме се, у сврху постизања безбедности на стадионима. Све информације о личности морају, по захтеву, бити стављене на располагање УЕФА, организатору утакмице и локалној полицији земаља у којима се утакмица игра, у складу са законима који се примењују, као и полицији у земљама кроз које навијачи пролазе на путу до крајње дестинације у којој се утакмица игра. У случају да гостујући савез или клуб не испуне ове захтеве, може им као дисциплинска мера бити изречена делимично или потпуно смањење од 5% доделе улазница за наредну(е) утакмицу(е) тог савеза или клуба. Гостујући савез или клуб морају да доставе све могуће информације о броју лица за које се верује да ће путовати на гостујућу утакмицу без улазнице.⁴⁷³ У консултацији са полицијом и/или другим јавним властима, организатор утакмице мора да обезбеди да, ако се сматра потребним, улазнице буду расподељене на такав начин да се обезбеди оптимална раздвојеност различитих група навијача, имајући на уму да, за утакмицу која се игра на неутралном терену, може бити три групе гледалаца, тј. навијача обе екипе учеснице и локалних, неутралних нави-

⁴⁶⁹ Чл. 12. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁷⁰ Чл. 13. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁷¹ Чл. 14. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁷² Чл. 15. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁷³ Чл. 16. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

јача. Када се стратегија расподеле улазница једном утврди са полицијом и/или другим јавним властима и улазнице се у складу са тим расподеле, никаква њена промена неће бити узета у обзир, сем ако раздвајање гледалаца захтева да се неке улазнице за одређени сектор повуку из продаје.⁴⁷⁴

Организатор утакмице ће, ако је то потребно, комуницирати са полицијом и/или другим јавним властима поводом радњи потребних да се предузму против препродаваца улазница са црног тржишта око стадиона, посебно имајући у виду да такве активности могу да угрозе стратегију раздвајања навијача. Најсофистицираније мере против кривотворења морају бити унете на улазнице за утакмице, и сав безбедносни персонал на и око стадиона мора да буде упознат са овим мерама, како би се олакшала брза идентификација кривотворених улазница. Предвиђа се да чим организатор утакмице постане упознат да кривотворене улазнице можда „круже“, мора контактирати полицију и/или друге јавне власти, како би се договорили о стратегији решавања уоченог проблема.⁴⁷⁵

Савези или клубови у питању морају да се договоре о квотама улазница, сем уколико правилник дотичног такмичења не предвиђа да је администрација УЕФА одговорна за доношење такве одлуке. Гостујућем савезу или клубу се мора доделити 5% улазница од укупног капацитета стадиона, за њихове навијаче у одређеном сектору стадиона, који мора бити такав да се може одвојити од осталих сектора стадиона, док локација гостујућих навијача у оквиру сектора мора бити унапред договорена од стране полиције и јавних органа.⁴⁷⁶ Организатор утакмице мора да тражи сарадњу локалне полиције како би се обезбедила безбедност гостујуће екипе и званичника у њиховом хотелу и када путују до и са тренинга и утакмице. Организатор утакмице мора да предузме одговарајуће процене ризика у сарадњи са полицијом и, где полицијска пратња није обезбеђена за кретање екипа и званичника, разлози би требало да буду забележени у тој процени ризика и дати УЕФА на организационом састанку на дан утакмице.⁴⁷⁷ Када процена ризика УЕФА не препоручује путовање навијача на утакмицу у гостима, организатор утакмице и савези или клубови учесници морају да ураде све што је у њиховој моћи да спрече навијаче да путују. По питању свих утакмица којима ће присуствовати навијачи гостујућег савеза или клуба, редари морају бити обезбеђени од стране тог гостујућег савеза или клуба, како би пратили и помогли гостујућим навијачима. Они су повезница са организаторима утакмице, јавним властима и гостујућим навијачима. Они не представљају замену редарима из савеза или клуба домаћина у било којој од њихових дужности. Број домаћих редара не сме бити смањен због присуства гостујућих редара. Број гостујућих редара би требало да је пропорционалан броју навијача који путују.

⁴⁷⁴ Чл. 17. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁷⁵ Чл. 18. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁷⁶ Чл. 19. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁷⁷ Чл. 23. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

Када гостујући савез или клуб не испуне горе наведене захтеве у обезбеђивању гостујућих редара, делимична или тотална редукција од 5% улазница које се додељују за наредну(е) утакмицу(е) која(е) укључује дотични савез или клуб може бити изречена као дисциплинска мера.⁴⁷⁸ Савези и клубови домаћини морају да обезбеде гостујућим савезима клубовима и гостујућим навијачима што више информација о земљи домаћину, како би им се оне проследиле.⁴⁷⁹

Организатор утакмице мора да спречи неовлашћени улазак на стадион током одређеног адекватног периода пре дана одржавања утакмице. Тај период би требало да је дефинисан у складу са генеричком проценом ризика обављеном за ту утакмицу од стране организатора утакмице и јавних органа. Такође, обимна безбедносна инспекција стадиона, односно тражење неовлашћених лица или забрањених предмета/супстанци - обавља се пре него што се гледаоци пусте на стадион. Ова провера би требало да укључује и кров стадиона.⁴⁸⁰ Ако околности то налажу, раздвајање различитих група навијача мора почети што је могуће даље од стадиона, да би се спречило нежељено „мешање“ различитих група на прилазима стадиону или деловима где су обртни крстови. За различите групе навијача мора бити обезбеђен одвојени паркинг за аутомобиле и аутобусе, најбоље на различитим деловима стадиона и што је ближе могуће њиховим навијачким секторима.⁴⁸¹

Организатор утакмице је дужан да осигура да су гледаоци обавештени, пре почетка утакмице, преко објаве путем јавног система оглашавања или на други одговарајући начин, о свим мерама и контролама у вези са утакмицом. Организатор утакмице мора да подсети навијаче о значају непокушавања уношења забрањених предмета или супстанци на стадион, о потреби да се понашају на спортеки и разумно суздржан начин, и о потенцијално озбиљним последицама по играче и екипу за коју навијају због сваког кршења ових обавеза, укључујући и дисквалификацију са такмичења.⁴⁸² Организатор утакмице, заједно са официром полиције и комесаром за безбедност, мора да одлучи у које време би требало да се отворе капије стадиона, узимајући у обзир различите критеријуме.⁴⁸³

Обртни крстови и улазна или излазна врата или капије морају бити у функцији и њима мора да управља адекватно обучено особље, када је реч о аспекту безбедности, које мора бити распоређено на свим прилазима стадиону, на обртним крстовима, и кроз целу унутрашњост стадиона, на основу дискреционе одлуке полицијског комесара за утакмицу и официра за безбедност. Адекватно обучени редари морају бити на дужности унутар стадиона како би осигурали да су навијачи упућени до својих седишта ефи-

⁴⁷⁸ Чл. 24. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁷⁹ Чл. 25. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁸⁰ Чл. 26. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁸¹ Чл. 27. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁸² Чл. 28. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁸³ Чл. 30. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

касно и безбедно, без одлагања и конфузије. Особље би требало да је упознато са планом стадиона и са безбедносним процедурама, поступцима за хитне случајеве и евакуацију.⁴⁸⁴ Гледаоци ће прво бити преконтролисани од стране особља за безбедност на спољним оградама ако их има, или на спољњем кордону који направи особље за безбедност у случају оних места одигравања која немају спољне ограде, да би осигурали да обртним крстовима прилазе само власници улазница, те да би обавили прве провере којима би се спречио унос забрањених предмета/супстанци на стадион. Коначни претрес и претраге мора да обави особље за безбедност изван улаза са обртним крстовима како би се обезбедио улазак гледалаца на тачан део стадиона, те спречило да гледаоци унесу било какав алкохол или пиротехнику на стадион, те било које предмете/супстанце који личе на нешто што би могло да се употреби у чиновима насиља, као и онемогући приступ познатим или потенцијално проблематичним лицима, или лицима која су под утицајем алкохола или психотропних супстанци. Провера и претрес гледалаца морају бити обављени разумно и брзо како би се обезбедило да гледаоци не буду претресани више од једном, и да саме претраге не постану узрок непредвиђеног задржавања или створе непотребну тензију. Сваки гледалац ће бити проверен и претресен од стране члана особља обезбеђења истог пола.⁴⁸⁵

Организатор утакмице мора да сарађује са полицијом да би се осигурало да свако лице којем је из неког разлога забрањен улазак на стадион, или које је избачено са стадиона, не буде примљено или поново примљено, те да се држи подаље од стадиона током утакмице, у најмању руку док се сви гледаоци не разиђу.⁴⁸⁶ Обезбеђење, лица која пружају прву помоћ, медицинска и ватрогасна служба, и спикер(и) преко система оглашавања, морају остати на својим местима на и око стадиона све време док је публика на стадиону и док се гужва не разиђе, у складу са инструкцијама официра полиције или официра за безбедност.⁴⁸⁷

Организатор утакмице сме да продаје или дистрибуира алкохол само у оквиру стадиона или његових делова ако, и у оквиру, лимита дозвољених по локалним позитивноправним прописима и мора да осигура да су сва алкохолна и безалкохолна пића која се продају или дистрибуирају у папирним чашама или отвореним пластичним посудама које се не могу користити на начин који је опасан.⁴⁸⁸

Организатор утакмице мора да предузме мере како би обезбедио да гледаоци не могу да прелазе из једног сектора на други. Ако је потребно имати више од једне групе гледалаца у одређеном сектору, раздвајање мора

⁴⁸⁴ Чл. 32. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁸⁵ Чл. 33. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁸⁶ Чл. 34. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁸⁷ Чл. 35. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁸⁸ Чл. 36. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

постојати између њих, путем оградe која не може да се прескочи и коју контролише обезбеђење, или стварањем „простора у који не може да се уђе“ који је без гледалаца и у којем је само обезбеђење. Организатор утакмице мора да предузме мере да би се осигурало да сви пролази за публику, коридори, степенице, врата, капије и путеви ка излазима у случају опасности буду ослобођени од свих препрека, које би могле да успоре слободан проток гледалаца.⁴⁸⁹ Организатор утакмице мора да предузме мере како би обезбедио да сва излазна врата и капије на стадиону, и све капије које воде од простора за гледаоце до простора за игру, остају откључана док су гледаоци на стадиону, да су свака од ових врата и капија све време чуване од стране посебно одређеног редара, који их чува од насилништва и обезбеђује хитне пролазе у случају хитне евакуације, да ниједна од ових врата или капија нису закључана кључем, ни под каквим околностима, те да у случају излазних врата и периметарских капија која су контролисана и отварају се даљински, електронски или магнетски, контрола функционисања таквог механизма мора бити лоцирана у контролној соби стадиона. Систем отварања на даљину се мора тестирати пре сваке утакмице на стадиону.⁴⁹⁰

Организатор утакмице мора да се постара да су играчи и званичници утакмице заштићени од упада гледалаца у простор за игру. Ово може да се постигне применом једне или више мера, у зависности од појединачних околности, али оне морају бити одобрене од стране јавних власти и не смеју представљати опасност за гледаоце у случају панике или хитне евакуације.⁴⁹¹ Организатор би требало да осигура интегрисани приступ активностима безбедности, сигурности и услуга путем контролне собе на стадиону, ТВ система затвореног кола и система надгледања и комуникације. Официр за безбедност, полицијски официр за утакмицу и представници других служби у хитним случајевима би требало да су лоцирани у контролној соби, како би могли да одговоре на инциденте на стадиону, као и његовим деловима. Стадионски ТВ систем затвореног кола би требало да користе официр полиције за утакмицу и официр за безбедност, како би се надгледали гледаоци и сви приступи и улази стадиона, као и сви простори који се посматрају у оквиру стадиона. Системом се управља и он се контролише из контролне собе, а од стране официра полиције за утакмицу, официра за безбедност и њиховог особља.⁴⁹²

Систем јавног оглашавања на стадиону мора бити такав да може јасно да се чује и унутар и ван стадиона у свим околностима, посебно узимајући у обзир велику буку у гледалишту. Обучени спикери који знају да се обратe гостујућим страним навијачима на њиховом матерњем језику морају бити на располагању када је то потребно. Ако је то могуће, користиће се

⁴⁸⁹ Чл. 38. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁹⁰ Чл. 39. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁹¹ Чл. 40. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁹² Чл. 41. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

најављивач чији је глас познат гостујућим навијачима са њиховог стадиона. Најаве преко јавног система оглашавања морају бити строго неутралног карактера. Систем јавног оглашавања не сме да се користи за објаву политичких порука, подршку домаће екипе, те за било коју врсту дискриминације против гостујуће екипе.⁴⁹³

Веома битно за праксу на нашим просторима је напоменути да је промоција или објава, на било који начин, политичких порука или било каквог политичког деловања унутар стадиона или у његовој непосредној близини строго забрањена пре, током и после утакмице.⁴⁹⁴ У складу са тим, организатор утакмице, заједно са комесаром полиције и официром за безбедност, мора да спречи свако провокативно деловање од стране навијача унутар стадиона или у његовој непосредној близини. Примера ради, то је неприхватљиви ниво вербалне провокације од стране гледалаца према играчима или противничким навијачима, расистичко понашање, провокативни натписи или заставе. Уколико се тако нешто догоди, организатор утакмице, комесар полиције и официр за безбедност морају да интервенишу преко јавног система оглашавања или да уклоне сваки увредљив материјал. Редари морају да скрену пажњу полицији на сваки озбиљан чин неадекватног понашања, укључујући и расистичке увреде, тако да учioniци буду удаљени са стадиона, уколико полиција то одлучи. Иначе, УЕФА има тзв. нулту толеранцију на расизам, те следствено томе организатор утакмице и савези или клубови учесници морају да примене и усвоје план УЕФА о расизму од 10 тачака.⁴⁹⁵

Уколико официр полиције за утакмицу или официр за безбедност одлучи да би, из безбедносних разлога, група навијача требало да буде задржана на стадиону док се други навијачи не разиђу, кад год је то могуће ова одлука би требало да је унапред јављена гостујућем савезу или клубу, тако да могу ту информацију да пренесу својим навијачима. У сваком случају одлука да се група навијача задржи мора бити објављена преко јавног система оглашавања на језику дотичне групе навијача, мора бити поновљена мало пре завршетка утакмице. Организатор утакмице мора да обезбеди да, током овог периода задржавања, задржани навијачи имају приступ освежењу и санитарним објектима и ако је то могуће, задржани навијачи ће бити забављани (музика, видео табла која показује резултат, итд), да би се помогло да време чекања прође брже и у миру. На крају, они морају да буду редовно обавештавани о томе колико још времена морају да чекају пре него што ће им бити дозвољено да напусте стадион.⁴⁹⁶

Када судија постане свестан (посебно ако је обавештен од стране делегата УЕФА преко четвртог званичника) расистичког понашања (посебно

⁴⁹³ Чл. 43. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁹⁴ Чл. 44. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁹⁵ Чл. 45. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁹⁶ Чл. 46. Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

расистичких повика, увреда и вике, натписа, итд.), и ако је, по његовом мишљењу, такво расистичко понашање високог интензитета, он ће, прекинути утакмицу и замолити за објаву преко система јавног обраћања (на језику обе екипе), у којој ће се захтевати да публика одмах престане са таквим расистичким понашањем.⁴⁹⁷ Уколико расистичко понашање не престане када се утакмица настави, судија ће привремено прекинути утакмицу, на разуман временски период (нпр. на 5 до 10 минута) и тражити од екипа да оду у свлачионице. Делегат УЕФА ће, преко четвртог званичника, помоћи судији у одређивању да ли је расистичко понашање престало после првог корака. Током овог временског периода, судија ће поново замолити да се учини објава преко система јавног обраћања, захтевајући од публике да одмах престане са таквим расистичким понашањем и упозоравајући их да то може да доведе и до тога да се утакмица прекине у потпуности. Током овог прекида, судија ће се консултовати са делегатом УЕФА, комесаром за безбедност УЕФА и релевантним полицијским и стадионским органима о могућим следећим корацима, посебно о могућности трајног прекида утакмице. У случају да расистичко понашање не престане ни пошто се утакмица наставила, судија ће, као заиста последње решење, дефинитивно прекинути утакмицу. Делегат УЕФА може, преко четвртог званичника, да помогне судији у одређивању да ли је расистичко понашање престало након другог корака. Ваља напоменути да свака одлука судије да прекине утакмицу у тим околностима ће бити донета тек пошто су примењене све остале могуће мере и пошто је процењен утицај прекида утакмице на безбедност играча и публике, и то исцрпним консултацијама са делегатом УЕФА, комесаром за безбедност УЕФА и релевантним полицијским и стадионским органима. У принципу, прекид утакмице је подложен договору укључених страна.⁴⁹⁸

⁴⁹⁷ Анекс Ц Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

⁴⁹⁸ Анекс Ц Правилника УЕФА о безбедности и сигурности

INTRODUCTION TO FOOTBALL LAW I

Summary

Today, at the beginning of the third decade of the 21st century, it is indisputable that football is not only a sport, but also a significant economic activity that brings huge incomes to football clubs, media companies, manufacturers of sports equipment and souvenirs, as well as countries themselves. Football is accepted all over the world, and contains many components in both psychological and social domains, which provokes emotions in both participants and spectators. Today, it is indisputable that it is the sport with the largest number of professionals engaged in it, as well as recreational players, with global popularity and the highest representation in various media. In this way, football has become a social phenomenon that is the most impressive symbol of today's globalization, mostly due to the contribution of new information technologies. Football is not only an industry, but also an instrument for promotion of a country in the world. Cherishing love for sports, especially football, which was instilled in me by my late father, as the author of this book, I wanted to contribute to that sport. Namely, I was aware that I would not be able to do that as a player or a coach, because I had chosen a different calling in life. However, I wanted to connect my professional vocation with my passion. Hence I came up with the idea to try to develop, not only sports law, but particularly football law, as its sub-branch, in our country. I believe that the help of lawyers is beneficial for football professionals in order to enable the creation of an appropriate legal framework for football in Serbia, as well as to promote the further development of football in our country. I will be glad, as is usually the case in science, to provide inspiration and further encouragement to my colleagues to continue to deal with this challenging issue together with me or after my professional and life path, without allowing the once lit torch to football law to be extinguished. In addition, I am guided by a dream. I dream that one day Serbia will win a big trophy in national football competitions. I would more than happy if writing of this book is to contribute just a tiny bit to the achieving that goal.

Keywords: *sport, law, football, football law, UEFA, FIFA, economy*

ЛИТЕРАТУРА НА СРПСКОМ И НА ЈЕЗИЦИМА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

- Андоновић С., Осврт на питање држављанства у појединим спортовима у Републици Србији, *Српски фудбал – ујореднојравни изазови и њерсјекџиве*, Институт за упоредно право, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Београд, 2021
- Андоновић С., Право на спорт као људско право, *Сџирани ѓравни живоџи*, 3/2017
- Бачић А., Бачић П., Лисабонски уговор и нови старт еуропског спортског права, *Зборник радова Правној факултетџа у Сџилиџу* 4/2011
- Блажевић М., *Модерно ѓословање нојомејној ѓосредника и њејови односи са клијентџима*, завршни рад, Економски факултет, Свеучилиште у Сплиту, 2021
- Божић В., Ђукић М., Кривичноправна одговорност за допинг у спорту, *Зборник радова 34. Сусреџа Којаоничке школе ѓприродној ѓрава Слободан Перовић*, Београд, Том I, 2021
- Вукадиновић Марковић Ј., Арбитража као начин решавања спорова у фудбалу, *Српски фудбал-ујореднојравни изазови и њерсјекџиве*, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Институт за упоредно право, 2021
- Вуковић З., Посредничка надокнада као битан елемент уговора о посредовању у спорту, *Усклађивање ѓравној сисџема Србије са сџандардима Евројске уније*, (ур. С. Соковић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2020
- Вуковић З., Правни положај спортског агента у преговорима, *Савремени ѓравни ѓромеј и услује*, (ур. М. Мићовић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 2018
- Вуковић З., *Ујовори о сџручном анијажовању сџорџских сџручњака*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, 2019
- Ђурђевић Н., Активности Савета Европе на спречавању допинга у спорту, *Правни сисџем Србије и сџандарди Евројске уније и Савејџа Евроје*, књига I, (ур. С. Бејатовић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за друштвене науке, Крагујевац, 2006
- Ђурђевић Н., Заштита здравља спортиста и спречавање допинга у спорту у Републици Србији, *Зборник радова Правној факултетџа у Сџилиџу*, 4/2011
- Ђурђевић Н., Кривична одговорност за допинг у спорту, у: *Правна држава и сџручној ѓроцесних субјекатџа као инсџрумента сџројсџављања*

- криминалијџију*, (ур. Станко Бејатовић), Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, 2015
- Ђурђевић Н., Утицај Родченков антидопинг закона на хармонизацију борбе против допинга у спорту на светском нивоу, *Зборник радова Правној факултету у Силићу*, 1/2022
- Јечменић М., Уговор о посредовању у спорту, *Гласник права (www.jura.kg.ac.rs/gp)*, 2/2012, 39;
- Јовановић И., *Посијанак и развој нојомејној навикајкој јокрејџа у Енглејској и њејово ширење у еуројским земљама*, Дипломски рад, Кинезиолошки факултет, Универзитета у Загребу, 2022
- Касало-Банић Ф., *Нојомејни хулијанизам и реакција грушијџа: јолијџика Марјаретј Тачер из савремене јерсејекиве*, докторска дисертација, Кинезиолошки факултет, Универзитета у Загребу
- Качер Х., *Сјорјско јраво*, Правни факултет Универзитета у Сплиту, Сплит, 2018
- Медић И., Нека питања држављанства у спорту као феномен мејународног спортског права. *Зборник радова Правној факултету у Силићу*, 2/2017
- Микић В., Упоредна анализа статута континенталних фудбалских асоцијација сличности и специфичности, *Срјски фудбал-ујореднојравни изазови и јерсејективе II*, (ур. Милош Станић, Дејан Шупут), Институт за упоредно право, 2022.
- Молнар И., *Пошијено најијецање у сјорјџу кроз јравила WADA-е и јраксу ЦАС-а*, Правни факултет, Универзитета у Загребу, мастер рад, 2022
- Нешковић С., Национални субјекти мејународних односа и ограничени суверенитет, *Економија: тејорија и јракса* 2/2019
- Никач Ж., Милошевић М., Борба против насиља и недоличног понашања на спортским манифестацијама, са освртом на улогу МУП РС, *Насилнички криминал: ејџиологија, феноменологија, јревенција*, (ур. Лепосава Крон), Институт за криминолошка и социолошка истраживања Београд, 2010
- Опавски П., Фудбалски спорт за трећи миленијум, *Срјски фудбал – сјање и јерсејективе*, (ур. Јован Шурбатовић), Институт за упоредно право, Фудбалски савез Београда, Београд 2016.
- Павићевић В., Џамић В., Концепт суверености: развој и савремена тумачења, *Мејународна јолијџика*, 1145/2012
- Петров В., Станић М., Репрезентативни фудбал и промена држављанства-ФИФА правила, *Срјски фудбал-ујореднојравни изазови и јерсејективе II*, (ур. Милош Станић, Дејан Шупут), Институт за упоредно право, Београд, 2022.
- Приморац Д., Буховац М., Милетић Н., Истраживање и доказивање допинга као спортског деликта с освртом на казненоправни аспект, *Зборник радова Правној факултету у Силићу*, 1/2021

- Север М., Концепт независности и непристрасности у арбитражном решавању спорова у фудбалском спорту, *Српски фудбал-ујореднојравни изазови и њерсјектјиве*, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Институт за упоредно право, 2021
- Север М., *Правни оквир њрансфера њрофесионалних сјорџистја*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитет у Београду, 2016.
- Станић М., Кључне тачке односа комунитарног права и фудбала, *Српски фудбал – Ујореднојравни изазови и њерсјектјиве*, Институт за упоредно право, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Београд, 2021
- Станић М., Ђорђевић М., *Правила УЕФА о безбедности на фудбалским уџа-кмицама*, рад прошао рецензирање и у моменту објављивања ове монографије је у прелому за објављивање у Зборнику радова са Друге меморијалне конференције „Предраг Марић“ одржане 20.03.2023. године
- Станић М, Рајић Ђалић Ј., Право Европске уније и фудбал, *Српски фудбал-ујореднојравни изазови и њерсјектјиве II*, (ур. Милош Станић, Дејан Шупут), Институт за упоредно право, Београд, 2022.
- Станић М., Спорт(исти) и осигурање, *Одјоворностј за шјетју, накнада шјетје и осјурање: џемајски зборник радова међународној значаја*, Интермекс , Институт за упоредно право, Београд, 2017.
- Тежак П., *Правни оквир њрансфера сјорџаша*, Doctoral dissertation, Polytechnic of Међимурје in Саковец, 2018
- Ђеранић Перишић Ј., Спорт у Европској унији - на раскршћу надлежности-импликације примене члана 165, *Српски фудбал-ујореднојравни изазови и њерсјектјиве II*, (ур. Милош Станић, Дејан Шупут), Институт за упоредно право, Београд, 2022
- Ђирић Ј., Фудбал као огледало друштва, у: *Српски фудбал – сјтање и њерсјектјиве*, (ур. Јован Шурбаговић), Институт за упоредно право, Фудбалски савез Београда, Београд 2016.
- Хајсок Д., *Правни оквир њревенирања и санкционирања њројујравних џонашања на сјорџским најјјецањима*, Докторска дисертација, Међимурско велеучилиште у Чаковцу, 2018
- Шупут Д., Документи међународних организација који прописују забрану употребе допинга у спорту, *Сјрани џравни живој*, 2/2009
- Шупут Д., Забрана и санкционисање допинга у спорту у државама Европске уније, *Сјрани џравни живој*, 1/2008
- Шупут Д., Настајање спортског права Европске уније, *Сјрани џравни живој* 2/2015
- Шупут Д., Правни оквир који уређује борбу против насиља на спортским приредбама у европским државама, *Сјрани џравни живој*, 1/2010
- Шупут Д., Примена прописа Републике Србије као отежавајући фактор у процесу модернизације српског фудбала, *Српски фудбал – сјтање и*

Иерсијектине, (ур. Јован Шурбатовић), Институт за упоредно право, Фудбалски савез Београда, Београд 2016.

Шупут Д., Систем фудбалских прописа, *Српски фудбал – Упоредноправни изазови и Иерсијектине*, Институт за упоредно право, (ур. Дејан Шупут, Милош Станић), Београд, 2021

ЛИТЕРАТУРА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

- Barnett K., Sports Agents and Professional Athletes: The Legal Relationships Surrounding Professional Sports, 2014, доступно на <http://www.kentlaw.edu/perritt/courses/seminar/barnett%20Sports%20Agents%20and%20Professional%20Athletes%20by%20Katrina%20-%20Final%20Draft.pdf>, приступ 11.08.2023.
- Briggs L. V., UEFA v. The European Community: Attempts of the governing body of European soccer to circumvent EU Freedom of Movement and Antidiscrimination Labor Law, *Chicago Journal of International Law* 1/2005
- Closson P., Penalty Shot: The European Union's Application of Competition Law to the Bosman Ruling, *Boston College international&Comparative Law Review* 1/1998
- Coenen P., Pearson G., Tsoukala A., Legal Responses to Football 'Hooliganism' in Europe - Introduction, In: Legal Responses to Football Hooliganism in Europe, edited by Anastassia Tsoukala, Geoff Pearson, Peter T. M. Coenen ur., TMC Asser Press, The Hague, 2016, доступно на <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/68493/1/10.pdf>, приступ 15.08.2023.
- De Witte B., The European Union as an international legal experiment, *The Worlds of European Constitutionalism* (ed. De Búrca, J.H.H Weiler), Cambridge University Press, Cambridge 2012
- Ducrey P. et al., UEFA and football governance: a new model, Centre International d'Etude du Sport, 2003, 32, доступно на https://www.researchgate.net/profile/Kevin-Talleg-Marston/publication/323663265_UEFA_and_Football_Governance_-_A_new_model/links/5aa2a61f0f7e9badd9a665e9/UEFA-and-Football-Governance-A-new-model.pdf, приступ 25.07.2023.
- Dyevre A., European Integration and National Courts: Defending Sovereignty under Institutional Constraints?, 3, доступно на: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.952.94&rep=rep1&type=pdf>, приступ 25.07.2023.
- FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 2021, доступно на <https://digitalhub.fifa.com/m/ccab990abf45fcf6/original/ro8mje8vw98yp3rvfbmi-pdf.pdf>, приступ 26.07.2023.
- Freeburn L., European Football's Home-Grown Players Rules and Nationality Discrimination Under the European Community Treaty, *Marquette Sports Law Review*, 1/2009, доступно на <https://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1013&context=sportslaw>, приступ 26.07.2023.

- García B., UEFA and the European Union: From Confrontation to Cooperation, *Journal of Contemporary European Research* 3/2007
- Gasparini W., Un sport européen?, *Savoir/agir*, 1/2011
- Hamulák O., *National sovereignty in the European Union: View from the Czech perspective*, Springer, 2016
- Lindholm J., Can I please have a slice of Ronaldo? The legality of FIFA's ban on third-party ownership under European union law. The International Sports Law Journal, 15/2016, доступно на https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/41299297/Lindholm_-_TPO_-_Accepted_manuscript-libre.pdf?1453103355=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DCan_I_please_have_a_slice_of_Ronaldo_The.pdf&Expires=1690288928&Signature=eYwpji3ngFxp0uMFRah9H-KLBOe2R9C3f2uxkzdaKrcxQZCXTQYrAMgktNnXQyA0WP-wqr5VA3cvVdw9rmrkxOgu3YR7Z7WOUUnWLFicPwVI2c6ZnGgCW-STns90go-1971Nuf72b4L5wY~1vr7I2bfsrS~F21vNOEVjhlq9as-fuc8UK6SyT5ZNI5zVOHNkvT7dyC4ndgJnlr~jgUbXHB2Vxl3lZU-Lk6GIh4M23vH2EpoGD4rXP~hlzDMRytYmbRPryt4vJlvE2F7h-8GXqoJpceUMDKfzws3Bg8-82zv~TIDE3s8enMDERTEDt401i3x-2vAMVgG8q7dpZBYieEXBu1bcQ__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF-5GGSLRBV4ZA, приступ 25.07.2023. године
- Nilsson D., The Revised FIFA Regulations for the Status and Transfer of Players' Compatibility with EC Competition Law-The Transfer System Revisited, доступно на <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=download-File&recordOId=1560490&fileOId=1565328>, приступ 25.07.2023. године
- Oonk G., Who may represent the country? Football, citizenship, migration, and national identity at the FIFA World Cup, *The International Journal of the History of Sport*, 11/2020, доступно на <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09523367.2020.1844188>, приступ 26.07.2023.
- Parrish R., *Sports law and policy in the European Union*, Manchester University Press, Manchester, 2003
- Parrish R., The birth of European Union sports law, *Entertainment Law* 2/2003
- Pearson G., Sporting justifications under EU free movement and competition law: the case of the football 'transfer system', *European Law Journal*, 2/2015
- Schulting J., *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 2019, доступно на <https://thesis.eur.nl/pub/50826/Schulting-Jorn.pdf>, приступ 26.07.2023.
- Siekmann R., The specificity of sport: sporting exceptions in EU Law, *Зборник радова Правној факултету у Силбију*, 4/2012
- Tsoukala A., Combating football crowd disorder at the European level: an ongoing institutionalisation of the control of deviance, *Entertainment and Sports Law Journal*, 2/2009

- Tsoukala A., Security Policies and Human Rights in European Football Stadia, CEPS CHALLENGE Paper, No. 5, 2007, доступно на <http://aei.pitt.edu/7405/2/7405.pdf>, приступ 28.07.2023.
- Van Campenhout G., Van Sterkenburg J., Oonk G., Who counts as a migrant footballer? A critical reflection and alternative approach to migrant football players on national teams at the World Cup, 1930–2018., *The International Journal of the History of Sport*, 11/2018, доступно на <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09523367.2019.1581769>, приступ 26.07.2023.
- Van Campenhout G., Van Sterkenburg J., The diversification of national football teams: Using the idea of migration corridors to explore the underlying structures of nationality changes amongst foreign-born players at the football World Cup, *International Review for the Sociology of Sport*, 1/2021, доступно на <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1012690219892849>, приступ 26.07.2023.
- Yilmaz S., Esson J., Darby P., Drywood E., Mason C., Children's rights and the regulations on the transfer of young players in football, *International Review for the Sociology of Sport*, 1/2020, 121, доступно на <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1012690218786665>, приступ 25.07.2023. године
- Mandarić S., Delibašić V., Sanctions for doping in sport, *Fizička kultura*, 1/2014
- Otašević B., Protić A., Vandals Inside the Walls- Phenomenology of Hooliganism, *Bezbednost-Časopis Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije*, 1/2012
- Simonović B., Đurđević Z., Otašević B., Violence at sporting events in the Republic of Serbia: National and international standards prevention and repression, *Nauka, bezbednost, policija*, 3/2011
- Stanić M., Andonović S., Police detention of supporters in purpose of violence prevention of football fans based on case law of the European court of human rights, *Archibald Reiss Days*, 10, (ur. Stevo Jaćimovski), University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, 2020.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

796.332:34

СТАНИЋ, Милош, 1983-

Увод у фудбалско право. 1 / Милош Станић. - Београд : Институт за
упоредно право, 2023 (Београд : Догма). - 137 стр. ; 24 cm

Тираж 100. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија: стр. 131-134. - Summary: Introduction to football law.

ISBN 978-86-82582-03-8

а) Фудбал -- Правни аспект

COBISS.SR-ID 125311241

ISBN 978-86-82582-03-8

9 788682 582038